

H. FIRAT

"İş-Ekmek-Özgürlük!" Sloganı Üzerine

**Liberal
Demokratizmin
Politik
Platformu**

Genişletilmiş 2. Baskı

E K S E N Y A Y I N C I L I K

H. FIRAT

**“İş-Ekmek-Özgürlük!” Sloganı Üzerine
Liberal Demokratizmin Politik
Platformu**

*İkinci Baskıya Ek Bölüm:
Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme*

EKSEN

YAYINCILIK

Laleli Cad. Çim Apt. 52/5

Aksaray / İSTANBUL

Tel/Fax: 0 212 638 28 83

“İş-Elenek-Özgürlük!” Sloganı Üzerine

Liberal Demokratizmin Politik Platformu / H. FIRAT

**Baskı: Ceylan Matbaacılık ● Haziran 1996 ● Genişletilmiş İkinci Baskı
(Birinci Baskı: Şubat 1995 / ISBN-975-7271-04-7)**

ISBN 975-7271-11-X

H. FIRAT

**“İş-Ekmek-Özgürlük!” Sloganı
üzerine**

Liberal Demokratizmin Politik Platformu

*İkinci Baskıya Ek Bölüm:
Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme*

İÇİNDEKİLER

- 7 Birinci Baskıya Önsöz
- 10 İkinci Baskıya Önsöz
- 13 Sunuş Yerine: Sınıf Hareketinin Engelleri
- 19 Giriş
- 22 Konunun Önemi ve Kapsamı
- 28 “İş-Ekmek-Özgürlük”: Devrim ve Demokrasi
Sorunlarında Liberal Konum
- 41 Sermaye İktidarı ve Demokrasi Mücadelesi
- 57 Kendiliğindenciliğin Teorisi ve Politik Sonuçları
- 77 Geleneksel Hareketin Ayrılmaz Üçlüsü:
Demokratizm, Kendiliğindencilik ve Tasfiyecilik
- 91 İkinci Baskıya Ek Bölüm
Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme
- 93 Geçmiş Karşısında Oportünist Belirsizlik
- 112 Eski Çizgiden Oportünist Tomistan
- 131 Ekler
- 133 İşçi Sınıfı, Özgürlük ve Demokrasi Taleplerinin
En Kararlı Savunucusudur
- 140 Küfür ve Hakaret Yanıt Değildir!
- 153 Cehalet Kanıt Değildir!

Birinci Baskıya Önsöz

Bu kitabın temel hareket noktası ve dolayısıyla politik amacı, kitaba sunuş olarak konulan *Sınıf Hareketinin Engelleri* yazısında tüm açıklığı ile ortaya konulmuştur. *Ekim*'de başyazı olarak yayınlanan ve kitabı bir yıl önceleyen bu metin, bir bakıma ayrı bir önsözü gereksiz kılacak denli günceldir.

Her ülkede, sınıf hareketinin uzun ve sancılı gelişmesinin belli aşamalarını, bu aşamalara niteliğini veren özellikleri temel alarak, hareketin bu aşamasına egemen sınırlı talepleri kendi içinde abartıp teorize ederek, bundan bir mücadele anlayışı ve programı çıkaran akımlar olmuştur. Rusya'da, ünlü ekonomist akım, işçi sınıfı hareketinin çok özel bir aşamasının özel bir ürünü oldu ve bir süre için "ileri" işçilerden yaygın bir destek de gördü. Ne var ki ekonomist akımın ömrü sınıf hareketinin bu özel aşamasının ömrünü aşamadı. Ne zaman ki hareket politik bir mecraya hızla akmaya başladı, işte o zaman ekonomist

akımın da ölüm çanı çaldı. Marksist ideolojik eleştiri bu süreci hızlandırdı, yarattığı düşünsel tortu ve önyargıları kazıdı.

Türkiye’de, 12 Eylül karşı-devriminin ağır politik ve örgütsel tahribatının ardından, sınıf hareketi 1987 yılından başlayarak önemli ve yaygın bir canlanma gösterdi. Ne var ki hareket uzun yıllardır hep iktisadi ve kısmi demokratik istemlerin çerçevesi içinde sıkışıp kaldı, bu darlığı bugüne kadar bir türlü kırıp aşmayı başaramadı. Uzadıkça uzayan bu özel gelişme aşaması, politik planda yansımalarını yaratmakta da pek fazla gecikmedi. Dünün devrimci demokrat bugünün ise daha çok demokrat bazı grupları ile alt kademe sendika yöneticileri, birbirinden farklı saik ve dürtülerle de olsa, bu özel gelişme aşamasını kendi içinde bir mücadele programına dönüştürme çabasında buluştular. Bu, aynı zamanda, ‘80 öncesinde ve anti-faşist demokratik yükselişin özel ortamında, TKP-TİP ile DİSK’in o günün koşullarında kendilerini o güne uyarlayarak tuttukları (fakat 12 Eylül sonrasında bilinen nedenlerle boşalmış olan) yerin doldurulması girişimidir. (Sorunun bu yönü üzerinde *20 Temmuz Dersleri*’nde ayrıntılı olarak durulmuştur.)

“İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, alt kademe sendika yöneticileri tarafından temsil edilen sol-reformist sendikacılığın, sınıfın düzen içi iktisadi-demokratik taleplerine dayalı mücadele platformunun en veciz bir ifadesidir. Kaynağını Türk-İş’in “Barış-Ekmek-Özgürlük!” sloganından alan bu slogan, aynı zamanda, hain üst kademe bürokratlarının tümüyle gerici karşı-devrimci konumları karşısında, alt kademe yöneticilerinin “reformlar uğruna mücadele” eğilimlerinin politik anlatımı olmakta, iki sendikal çizgi arasındaki farkı, bu farkın sınırlarını vermektedir. Bugünlerde sürmekte olan İşçi Kurultayı hazırlıklarına egemen bulunan perspektif ve bu perspektifi korumadaki özel ısrar, bu konumun niteliği ve sınırları konusunda herhangi bir tereddüt bırakmamaktadır.

Ama elbette ki sendikal hareketteki bu tür politik konular, her zaman ideolojik ifadelendirilişlerini ve politik savunularını belli politik akımlar şahsında bulurlar. Bizde de durum farklı değildir ve bu rolün adayları kendilerini çoktan ortaya koymuş bulunmaktadırlar. Böyle olunca, ideolojik eleştiri doğal olarak

bu sonuncular üzerinden geliŒecektir. Elinizdeki kitapta bu yapılmaktadır.

Kitap *20 Temmuz Dersleri*'nin dolaysız bir devamıdır; onu tamamlamaktadır ve ancak onunla birlikte değerlendirildiğinde bütünlüğü içerisinde anlaŒılabilecektir. *20 Temmuz Dersleri*'nde daha çok Œube Platformlarında ifadesini bulan sendika alt kademeleri üzerinde durulmuŒtu. Burada ise "İŒ-Ekmek-Özgürlük!" sloganının ideolojik-politik anlamı ve teorik arka planı ele alınmaktadır. Bu iki sorun birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Öylesine ki, elinizdeki kitabın GiriŒ bölümünde de belirtildiği gibi, alt kademe sendika yöneticilerinin oluŒturduęu Œube Platformları ile "İŒ-Ekmek-Özgürlük!" sloganında ifadesini bulan reformist politik platform, "bir elmanın iki yarısı gibidirler".

Fakat Œunu da eklemeliyiz ki, gerçekte kitap, bu güncel sorunlara dayalı ideolojik tartıŒmaların ötesinde bir iŒleve de sahiptir. Zira kitap aynı zamanda, gemiŒin eklektik devrimci-demokratik programında 12 Eylül sonrasında yaŒanan liberal bozulmayı bugünkü politik yaklaŒımlardan hareketle ele almakta, bu yaklaŒımların ideolojik-programatik kaynaklarını ortaya koymaya alıŒmaktadır.

H. Fırat
9 Ocak 1995

Genişletilmiş İkinici Baskıya Önsöz

Elinizdeki kitabın bu baskısında, birinci baskısını oluşturan bölümler (ekleriyle birlikte) olduğu gibi korunmuştur. İkinici baskının tek farkı yeni bazı bölümlerle genişletilmiş olmasıdır.

Bu baskının genişletilmiş bölümlerini oluşturan *Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme* yazısı daha önce *Kızıl Bayrak*'ın 21 Kasım ve 7 Aralık '94 tarihli 12. ve 13. sayılarında yayınlandı. *Kızıl Bayrak* yayınına şu açıklamayı koymuştu:

"H. Fırat'ın Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm kitabının hazırlanmakta olan ikinci baskısı için kaleme aldığı Demokratizmi Savunmanın Sınırları başlıklı tartişmanın ilk dört bölümü devrim sorunlarına ilişkindir ve bu bölümleri Ekim bir dizi halinde yayınlamış bulunmaktadır. Bunu izleyen bölümler kitaba alt başlığını veren hareketin bugünkü ideolojik-programatik konumu üzerine değerlendirmelerden oluşmaktadır. Son sayılarımızdaki tartişmaları bütünleyeceği inancıyla, bu bölümleri Kızıl Bayrak

olarak biz yayınlıyoruz.”

Kızıl Bayrak, “son sayılarımızdaki tartışmalar”dan, sonradan *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* olarak kitaplaştırılan dizi yazıları kastediyordu. Açıklamadan da anlaşılacağı gibi, *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm* kitabının yeni baskısı vesilesiyle kaleme alınmış olsa bile, *Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme* gerçekte elinizdeki kitabın tartışmalarını bütünlüyordu. Bu nedenle de zamanında bu tartışmanın tamamlayıcı bir parçası olarak kitaplaştırılması gerekiyordu. Bu gecikmeli olarak ancak şimdi, bu kitabın ikinci baskısı vesilesiyle yapılabiliyor.

***

Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme yazısı “TDKP’nin ömrünün ikinci bir kongreye yetip yetmeyeceği”nin tartışmaya açık kaldığını belirttikten sonra, değerlendirmesini şu sözlerle noktalyordu: “Fakat bir şey kesindir: İkinci bir kongre nihayet toplandığında, kuruluş kongresinin ortaya çıkardığı parti ile bu ikincisini toplayan parti birbirinden kesin olarak farklı olacaktır ve bu fark, devrimcilikle reformizmi birbirinden ayıran temel çizgilerde ifadesini bulacaktır.”

Bu sözler 7 Aralık 1994 tarihlidir. Aradan daha ancak bir yıl geçmişti ki, TDKP’nin yerini açık ve gevşek bir yasal partiye bırakarak fiilen tarihe karıştığını herkes görmek olanağı bulabildi.

“Bugünkü TDKP” bugün artık tarihe karışmış olsa bile ona ilişkin değerlendirmeler güncel önemini korumaktadır. Bunun nedeni hiç de yalnızca günümüzde en berbat bir liberal oportünizmi temsil eden bu hareketin dününü, nasıl bir mantık ve evrim içinde bugüne ulaştığını ortaya koyuyor olması değildir. Belki bundan da önemli olan, bu değerlendirmelerin aynı zamanda, “Bugünkü TDKP”nin kendisiyle aynı ideolojik-politik geçmişi paylaşan bugünün bazı devrimci akımlarının yarınına da ışık tutuyor olmasıdır. Bu inanılmaz gibi görünüyor. Fakat bizim bundan neredeyse on yıl önce kendini yenilemeyi başaramayacak bir TDKP’yi bekleyen akibete ilişkin söylediklerimiz

de aynı şekilde inanılmaz gibi görünüyordu.

Oysa o zaman için inanılmaz gibi görünen şey bugün herkesin paylaştığı çıplak bir gerçek olarak duruyor önümüzde.

H. Fırat

9 Mayıs 1996

Sınıf hareketinin engelleri

Komünistler değişik vesilelerle, sınıf hareketinin politik ve örgütsel gelişmesini sağlamanın, ona bağımsız bir politik sınıf kimliği kazandırmanın önündeki engeller üzerinde durdular. Burada gericilik cephesinden dosdoğru gelen engelleri bir yana koyuyoruz. Fakat soruna bizzat işçi sınıfı hareketinin içinden gelen engeller olarak bakıldığında, bunlardan üçü üzerinde özellikle durulmuştu.

İlki sınıf içerisinde geleneksel olarak büyük bir kuvvet olan reformist ideolojik etkidir. Reformist ideolojinin sınıfı düzene bağlayan temel işlevi bir yana, o sınıfın mücadeleye akan potansiyelini de belli dar biçimler içinde boğmaktadır. Sınıf hareketinin son 30 yıllık canlılığı içinde, 15-16 Haziran gibi bazı önemli istisnalara rağmen genellikle barışçıl mücadele sınırları içinde kalmış olması, bu ideolojinin sınıf hareketine sinmiş kuvvetli etkisiyle bağlantılıdır.

Politik bir akım olarak geleneksel burjuva reformizmi bugün işçi hareketi üzerindeki politik etkisini önemli ölçüde

kaybetmiştir. Politik bakımdan onun için bir umut ya da çekim merkezi oluşturmuyor artık. Bu yeni dönem işçi hareketindeki en önemli ilerlemelerden biridir. Ne var ki, bir ideoloji ve düşünüş tarzı olarak reformizm işçi sınıfı hareketi içinde halen de büyük bir kuvvettir ve sınıf kitlelerinin davranış biçiminde etkilerini sürekli göstermektedir. Yeni dönemde, bir cendere oluşturacak kadar dar ve boğucu olan yasal çerçeveyi aşmayı başarabilen işçi hareketinin, buna rağmen özenle “barışçıl” davranış çizgisinde durması, sermayenin ve devletin isyan ettirici haksızlık ve uygulamaları karşısında ortaya militan ihtilalci bir eylem çizgisi koyamaması, bununla bağlantılıdır. Belli sınırları içinde (örneğin “yasal çerçeveye bağlılık” planında) aşılacak reformist etkinin, bunun ötesinde sınıf hareketini hala düzen içinde tuttuğu bir gerçektir. Yasaları aşan, fakat buna rağmen barışçıl bir çerçeve içinde kalan sınıf hareketi, bu çerçevenin sınırlarına dayandığında zorlanmakta, tıkanmakta ve genellikle geri çekilmektedir. İşçi hareketi, hergün karşı karşıya olduğu halde polis ve jandarmayla, genel olarak düzen kurumlarıyla henüz bir çatışma ortamına girebilmiş değil. Türkiye işçi hareketinin ihtilalci geleneklerinin zayıflığıyla bağlantılı bu zaafı, kuşkusuz reformizmin güçlü etkisinin bir yansımasıdır.

Bu, sınıf hareketi içindeki çalışmada, işçi hareketini dumura uğratan barışçıl geleneğe ve reformist etkiye karşı sistemli bir ideolojik-politik mücadele görevinin önemini ortaya koymaktadır. Fakat komünistler şu basit gerçeği asla unutmamalıdır ki, reformizmin panzehiri kitle eylemlerindeki gelişme ve bunun daha ileri biçimlere sıçramak için kendi içinde taşıdığı potansiyeldir. Kitlelerin geleneksel duyuş ve düşünüş tarzları, mücadele içinde, gündelik eylem içinde, bunun verdiği deneyimle değişecektir. İşçi eylemlerinin ortaya çıktığı her durumda, bu potansiyeli daha ileri biçimlere yöneltmek, sınıf kitlelerini devlet ve düzen kurumlarıyla karşı karşıya getirmek, sınıf hareketinin derinliklerine sinmiş reformist düşünüş tarzını parçalayacaktır. Reformizmi ve barışçıl geleneği alttan alttan başkaca bir yolu yoktur.

Sınıf hareketini dizginleyen ikinci büyük engel ise sendika

bürokrasisidir. Reformizmin sınıf hareketi içindeki genel etkisi ve gücü, genel planda sendika bürokrasisinin sınıf hareketi üzerinde kurduğu egemenliğin en temel dayanaklarından biridir. Zira eylem çizgisinde barışçılığı besleyen reformizm, daha da önemli olarak, hareketin perspektiflerini ve istemlerini de ekonomik ve kısmi demokratik bir hak arayışıyla sınırlar. Bu ise düzen sendikacılığının icraat alanıdır. Kuşkusuz, Türkiye kapitalizminin bugünkü açmazları ortamında düzen sendikacılığı bunu bile başaramamakta, bu nedenle sınıf kitlelerinin öfkesine hedef olmaktadır. Fakat tüm bunlara rağmen yine de bu dar çerçevede içinde işçi kitlelerini her seferinde bir biçimde oyalamayı başarabilmektedir.

Bununla birlikte, sendika bürokrasisinin sınıf hareketi üzerindeki kontrolü, yalnızca reformist ideolojinin genel gücünden ve sınıf hareketinin bugün için hala geri biçimler içinde seyreden niteliğinden gelmiyor. Bir başka temel faktör, bizzat sendikal örgütlenmenin bugün hala sınıf örgütlenmesinin tek biçimi olması, sınıf kitlelerinin bu örgütlenme biçimine bugünkü muazzam bağımlılığıdır. Sınıf hareketinin sendikal çerçeveyi aşamaması ile bizzat sendikaları devrimcileştirerek sendika bürokrasisini altememesi, aynı gerçeğin iki yüzüdür. Özetle bu, sınıf hareketinin politik geriliğinin ve zayıflığının en belirgin göstergesidir. Hala yalnızca sendikalara bağımlı bir örgüt ve eylem düzeyi, beraberinde bu sendikalara hakim olan ayrıcalıklı bürokrasinin sınıf hareketini dizginleme başarısını getiriyor.

Sınıf hareketinin yeni bir gelişme dönemine girdiği şu son altı yılda, sendika bürokrasisi mücadeleyi ve eylemi oyalama, sınırlama ve nihayet boğma doğrultusunda muazzam bir başarı göstermiş, sermaye ve devlete paha biçilmez bir hizmet sunmuştur.

Sendika bürokrasisinin sınıf hareketi üzerinde kurduğu örgütsel tekeli parçalamanın, onun proleter kitle hareketinin gelişimini boğan çabalarını boşa çıkarmanın yolu, sınıf hareketinin politizasyonu için olağanüstü bir çaba harcamak, bu yolla sendikalizmin dar ve kısır çerçevesini kırmaktır. Sendikaları devrimcileştirmenin, gerçek mücadele araçları haline getirmenin de

bundan başka bir yolu yoktur.

Reformizme karşı mücadele ile sendika bürokrasisine karşı mücadelenin birbirleriyle kopmaz bir bütünlük oluşturduklarını hatırlatmak bile gereksizdir. Reformizmin genel etkisi tabanı üzerinde hüküm süren sendika bürokrasisi, bizzat kendi hain rolünü başarıyla oynadığı ölçüde, gerisin geri reformizme yaşam gücü kazandırmaktadır.

Ve şimdi geliyoruz bugün artık güncelleştigiğine dair işaretler vermeye başlayan üçüncü önemli engele. Bu küçük-burjuva demokratizmdir. Önce 26 Eylül'de İstanbul'da yapılan Şubeler Platformu toplantısından bir yoldaşın izlenimlerini aktaralım:

"Toplantının bu bölümü bir yoldaşın ifadesiyle, sınıf hareketinin perspektiflerine yaklaşımda iki farklı çizginin mücadelesi şeklinde gerçekleşti. 'İş, ekmek, özgürlük' le başlayan ya da biten slogan çeşitlenmesinde ifadesini bulan demokratizm çizgisi bir yanda, demokratik siyasal talepleri sınıfın iktidar mücadelesine, proleter devrim perspektifine bağlayan sosyalizm çizgisi öte yanda..." Yoldaş devamla, bu demokratizm çizgisinin "namuslu ve dürüst sendikacılar" söylemine ve bu ahlaki kategoriye giren sendika bürokrasisi kesiminin "omuzlarına" yüklenen "tarihi sorumluluklar"a da değiniyor.

Dikkate değer ve ortaya çıkış biçimi bizim için hiç de şaşırtıcı olmayan nispeten yeni bir olgu ve sorunla karşı karşıyayız. Küçük-burjuva demokrasisi, sınıf hareketini geriye çekme ve düzen kanallarında boğulmaya mahkum perspektiflerle sınırlama şeklindeki olumsuz rolünün ilk örneklerini nihayet sergilemeye başlamıştır artık. Bunun tam da reformist partilerin sınıf hareketi nezdinde hayli yıprandığı ve sendika bürokrasisinin iyice teşhir olduğu bir gelişme aşamasına denk gelmesi ise, gelişme sürecinin doğasına uygundur.

Ortaya çıkan bu yeni durumun komünistler için şaşırtıcı olmadığını söyledik. Buna daha en başından nasıl işaret edildiğini görmek için *Ekim*'in 1. sayısında yeralan *Herkes Kendi Bayrağı Altına!* başlıklı yazının son bölümüne bakılabilir.

EKİM I. Genel Konferansı'nda da, bu sorun enine boyuna tartışılmış, yeni dönemde bir "sınıf yönelimi" içine giren küçük-

burjuva demokrasisinin oynayacağı ikili rol üzerinde durulmuştu. Bu rollerden ilki, sınıf hareketine belli sınırlar içerisinde taşınabilecek olan bir devrimci politizasyondur. Bunun kuşkusuz hareketin gelişimine belli bir katkısı olacaktır. Fakat öte yandan ise, kendi ufku son tahlilde demokratizm ile sınırlı olan bu akımın, hele de onun yeni dönemde liberalleşme sürecine girmiş kesimlerinin, sınıf hareketinin gelişimini belli bir noktadan öteye olumsuz etkileyecekleri, sınırlayacakları da, bu aynı çabanın öteki boyutu olarak değerlendirilmiştir.

Halihazırda bu olumsuz rolün aktörlüğüne soyunmuş olan grubun halkçı demokratizmde ifadesini bulan ideolojik çizgisini, komünistler yıllar öncesinden yıktılar. Öylesine ki, bu “parti” bugün artık ne Kuruluş Kongresi Belgelerini, ne de “parti programı”nı yeniden yayınlayacak, onu bir bayrak gibi elinde taşıyacak gücü bulabiliyor kendisinde. Yerine “resmen” yeni bir şey koyacak gücü bir türlü bulamadığı için de, 13 yıldır kongresini bile toplayamıyor.

İşçi hareketinin önündeki ilk iki engeli yıkmanın yolunun devrimci kitle pratiğinden geçtiğini söylemiştik. Bu üçüncü engeli aşmanın yolu ise yeni duruma uygun sıkı bir ideolojik-politik mücadeleden geçmektedir. Bunun sorunlarını ve muhtevasını ayrıca ele almak istiyoruz.

Ekim, Başyazı, 15 Ekim '93

GİRİŞ

Haftalık *Gerçek* dergisinin 20 Temmuz'a ilişkin sayısının kapağında Aksaray mitinginden bir sahne yeralıyor. Ön planda, slogan atan ve alınlarına sardıkları "İş-Ekmek-Özgürlük" yazılı bantlar ile göze çarpan bir kaç işçi. Geri planda, aynı sloganı içeren bir bez pankart. Sahne devrimci saflarda liberal yayın çizgisiyle ve gerçekleri çarpıtmasıyla kötü bir ün kazanan bu dergiyi fazla heyecanlandırmış olmalı ki, Genel Yayın Yönetmeni köşesinde kapağa ilişkin olarak şunlar söyleniyor: "*Kapak fotoğrafımızda, 20 Temmuz günü Aksaray Metro Meydanı'nda arkadaşımız Şeref Yılmaz'ın objektifine yakalanan İSTON işçileri yeralıyor. Fotoğraf herşeyi anlatıyor düşüncesiyle spot yazmadık. Daha da ötesi, fotoğrafın güzelliğini bozmak istemedik.*" (23 Temmuz '94 sayısı)

Aynı derginin aynı sayısının kapak konusuna ilişkin sayfalarının birinde ise, İstanbul Sendika Şubeleri Platformu'nda yeralan ve 20 Temmuz günü Aksaray'a yürümek isteyen işçileri engelleyerek gerisin geri işyerine götüren Harb-İş İstanbul Şubesi

Başkanı'nın 20 Temmuz'a ilişkin kısa bir köşe yazısı yeralıyor. 20 Temmuz'un bu eylem kırıcı şube başkanı, bizi buna rağmen "sermayeye genel grevle ders verilecek" diyerek temin ettikten sonra, yazısını şu sloganla bitiriyor: "Yaşasın iş, ekmek, özgürlük mücadelemiz!"

Bu iki simgesel olayı, yeni dönem liberalleri ile eylem kırıcı alt kademe sendika bürokratları arasında gerçekleşmekte olan politik buluşmanın 20 Temmuz vesilesiyle yaşanan yeni bir tezahürünü örneklemek için verdik. Buluşma noktası, gitgide ünlene ve kendi içinde çeşitlenen "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganı ve doğal olarak bu sloganın özetlediği mücadele platformudur. Şüphe yok ki, bu, taraflar açısından son derece isabetli, anlamlı ve aynı ölçüde de açıklayıcı bir buluşma eksenidir. Hiçbir biçimde rastlantı da değildir. Bunun üzerinde başka vesilelerle durduk, daha da duracağız.

Komünistler 20 Temmuz'u bir çok yönüyle tartışmayı ve değerlendirmeyi sürdürüyorlar. Bu gerekli ve zorunludur. Zira zayıf ve etkisiz geçen bu genel eylem, buna rağmen, ya da tam da bu sayede, sınıf hareketinin durumunu ve taktik sorunlarını daha isabetli değerlendirebilmek için paha biçilmez açıklıklar sağlamıştır. Sağlanan açıklıklardan biri de, yeni reformizmin özel bir çabayla kendisi için yeni bir alamet-i farika haline getirdiği "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganını ele alıp irdelemenin, gerisindeki reformist bakış açısını sergilemenin artık daha fazla geciktirilemeyeceği gerçeğidir. Bunun nedeni hiç de aynı haftalık liberal derginin neredeyse tüm 20 Temmuz'a bu sloganın egemen olduğu havası yaratması değildir. (Devrimci okur onun bu tür üfürmelerine yeterince alışmıştır). Fakat bunun nedeni, 20 Temmuz olayının, bir dizi başka şey yanında, alt kademe sendika bürokratlarının içyüzünü, samimiyetsizliğini, sınıf hareketi karşısındaki gerici ve eylem kırıcı rollerini apaçık ortaya çıkarmış olmasıdır. O sendika bürokratları ve onların oluşturduğu şube platformlarıdır ki, ünlü "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganında ifade bulan reformist politik platformla bir elmanın iki yarısı gibidirler. O sendika platformları ki, "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganıyla kendini özdeşleştiren yeni reformizm tarafından sınıf hareketinin önüne

sürülmeye çalışılan yeni bir barikattırlar.

Bu barikadı yıkmak için bu sloganın içyüzünü sergilemek, onun simgelediği reformist politik platformu yıkmak gerekir. Sınıf hareketinin devrimci politik ve örgütsel gelişmesi için bu kesin bir zorunluluktur. Türkiye işçi sınıfının nihayet bağımsız bir devrimci sınıf kimliği kazanabilmesi için verilmesi gereken çok yönlü mücadelenin bugünkü koşullarda en önemli taktik halkalarından biridir bu.

I. BÖLÜM

Konunun önemi ve kapsamı

İlk bakışta bu slogan son derece masum, onu eleştirmeye kalkmak da o ölçüde şaşırıktır. Öyle ya, işsizlik, açlık, demokratik haklardan yoksunluk bugün işçilerin, dahası tüm çalışan kesimlerin en acil, en yakıcı sorunları, bu sorunlardan kaynaklanan istemleri değil midir? İşsizliğe karşı “iş”, açlığa karşı “ekmek”, demokratik haklardan yoksunluğa karşı “özgürlük” taleplerinden daha doğal, daha meşru ve akla uygun ne olabilir? Kaldı ki işçilerin ve emekçilerin, direnişlerde ve eylemlerde bu sloganın cazibesine kolayca kapılmaları, onu sahiplenmeleri de bunu göstermiyor mu?

Bizim tüm bu sorulara yanıtımız, elbette, kuşkusuz! biçimindedir. Fakat yine de bu sorunu çözmiyor. Yanıtı devrimci sınıf mücadelesinin bugünkü perspektifleri ve tüm geleceği için kritik önemde olan bir soru orta yerde kalıyor. Bu sloganın genel mücadele perspektifleri içindeki yeri, devrim stratejisi karşısındaki konumu nedir? Bu, Türkiye'nin bugünkü somut sosyo-politik ortamında ve işçi hareketinin bugünkü düzeyinde,

onun ijeriye çıkışını kolaylaştırmak üzere akıllıca formüle edilmiş, fakat elbette sermayenin sınıf iktidarını yıkmak perspektifi içinde ele alınan bir **taktik** şiardan mı ibarettir? Yoksa taktik istemlerin, yani siyasal reformlar kapsamına giren acil ihtiyaçların (“iş” ve “ekmek”) ana stratejik hedefe (“özgürlük”) bağlandığı, dolayısıyla esası itibarıyla **stratejik** düzeyde bir temel şiarın mı ifadesidir?

Kritik soru ve sorun budur. Yanıtı ise, proletaryanın devrimci iktidar perspektifi ile kuyrukçu küçük-burjuva demokratizmi gibi birbirinden derin bir uçurumla ayrılan iki temel konumu açıklığa kavuşturacak mahiyettedir.

Marksist olmak iddiasındaki hiç kimsenin hiçbir zaman unutmayacağı bazı elementer düşünceler vardır. İşçi ve emekçilerin acil istemleri bakımından yerinde ve isabetli olan bir şiar, öte yandan bir parti ya da akımın bu istemleri ve onların ifade bulduğu şiarı ele alışı bakımından tümüyle başka bir anlama gelebilir. Daha somut bir örnek verelim: **Kendiliğindenlik** durumu sınıf hareketi için olağan bir görünümdür. Fakat bu kendiliğindenliği alıp kendisi için bir mücadele platformu haline getirmeye kalkacak her parti ya da akım, **kendiliğindencilik** denilen ve reformizmde ifadesini bulan bir konumun saf temsilcisi olacaktır. İşçilerin ve emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarını düzeltmek, demokratik hak ve özgürlükleri kazanmak için verdikleri mücadele tümüyle olağan ve zorunludur. Fakat biliyoruz ki, bu çerçeveyi alıp bundan genel bir mücadele platformu yaratmaya çalışmak, evrensel planda reformizmin tüm tarihsel temelidir.

Dolayısıyla, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganına ilişkin asıl tartışma da, bu sloganın dile getirdiği istemlerin işçi sınıfı hareketinin bugünkü durumu bakımından anlamı değil, fakat kendini bu sloganla özdeşleştiren akımın (ki gerçekte bugünün Türkiye’inde birden fazla gruptan oluşmaktadır) bu slogan karşısındaki konumudur. Demek oluyor ki, sorun bir pratik istemler sorunu değil, teorik-siyasal perspektifler sorunudur. Sınıf hareketinin mevcut durumu ve düzeyiyle ilgili değil, onun “öncü”sü olmak ve ona önderlik etmek iddiasındakilerin ideolojik-politik konumuyla ilgilidir.

Demek oluyor ki, sınıf hareketinin bugünkü acil istemleri

bakımından son derece masum görünen bu slogan, “İş-Ekmek-Özgürlük!”, eğer sınıf hareketine “önderlik” iddiasındaki bir hareketin stratejik perspektiflerini ifade ediyorsa, bu durumda, sınıf hareketinin devrimci gelişmesi ve işçi sınıfının devrimci iktidar mücadelesi önüne kurulmuş reformist bir barikattan başka bir şey değildir.

Sloganı kendileriyle özdeşleştirenler sorunun bu kritik yönü konusunda dolaysız bir açıklığa sahip değiller. Bunca gürültüsü yapılan bir slogana ilişkin bu belirsizlik elbette normal değil. Fakat nedensiz ya da rastlantı da değil. Devrimin temel sorunlarında belirsizlik fakat taktik sorunlarında bol gürültü, bu sloganı kendisiyle özdeşleştiren grubun (TDKP) bugünkü en ayırtedici özelliğidir.

Bu belirsizlik rastlantı değil dedik. Şundan dolayı: Eski program ve onun dayanağı olan temel tezler çökmüştür. Bugünün Türkiye’inde herşey (bu arada *Konferans Belgeleri* ve *TDKP Röportajı*) basılabilmekte, fakat nedense, *Kongre Belgeleri*, TDKP Programı ve Tüzüğü, 24 sayılı *Parti Bayrağı*’nın teorik-programatik temel yazıları basılamamaktadır! Bu eski programın ve teorik temelin çöktüğünün açık bir pratik itirafıdır. Fakat öte yandan, çökenin yerine yeni bir program koymak sorunu da dünya devriminin teorik-programatik sorunlarının çözümlenmesine endekslenmiş, demek oluyor ki, belirsiz bir geleceğe ertelenmiştir. (Tıpkı aradan tam 15 sene geçmiş olmasına rağmen, kongre meselesinin de, aynı nedenle aynı belirsiz geleceğe ertelenmiş olması gibi). Böyle olunca, temel sorunlardaki belirsizliği güncel politika sorunlarında bol gürültüyle örtmeye çalışmak, bir ihtiyaç olduğu kadar bir zorunluluktur da. Zira durumu başka türlü idare etmenin olanağı yoktur.

Gelgelelim eski programa olan inancı kaybetmekle, onun tüm temelini ve ruhunu oluşturan düşünce ve önyargılardan kurtulmak, tümüyle ayrı iki durumdur. Ve bu ikincisi, yeni bir programı yaratacak teorik-ideolojik gelişme ve mücadele süreci yaşanmadığı sürece olanaksızdır. Dolayısıyla eski perspektifler fiilen sürmektedir. Yerine yenisi konana kadar resmen de süreceği (eski programın “geçerli” olacağı) bize *TDKP Röportajı*’nda

diplomatik bir dille ifade de edilmektedir. (Bkz. ilk baskıdan son anda çıkarılan, fakat İkinci baskıda Bölüm VI'ya eklenen ilk soru ve yanıtı, s.187-200)

Fakat bu elbette eski bakış açısının olduğu gibi süreci anlamına da gelmiyor. Eğer eski programı içte ve uluslararası planda peşpeşe gelen iki yenilgi dönemi izlemişse; bu yenilgiler sürecinde geçmişte siyasal-örgütsel varlığınızın temel dayanağı olan küçük-burjuva demokratik dalga büyük bir kırılma ve dağılma yaşamışsa; ve en önemlisi, anlama gücü gösteremediğiniz gibi siz de bu süreçlerin tahrip edici ve bozucu etkisini derinlemesine yaşamışsanız, bu demektir ki, eski konumunuz bütün bu süreçlerden geçerek/kırılarak bugüne yansımıştır. Bu kırılmanın, daha açık bir ifadeyle, bozularak değişmenin özü ve esası, geçmişteki devrimci-demokrat konumun bugüne, “devrimci”liğini hayli ve gitgide azaltarak, “demokrat”lığını ise kendi içinde amaçlaştırarak ve sürekli çoğaltarak evrilmesidir. Ve abartmaksızın söyleyebiliriz ki, bu değişimin en iyi ve en özlü ifadesi, tam da tartışma konumuzu oluşturan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganıdır.

Bu arada hatırlatalım ki, bu sloganın geçmişte bugün kullanımdan çıkarılan bir benzeri de vardı: “Herkes İş-Köylüye Toprak-Halka Hürriyet!” Fakat o zamanlar “yarı-feodal” Türkiye tanımı ve toprak devrimi görüşü de olduğu için, bu eski şiar, eski görüşler bütünlüğü içinde belli bir devrimci mana taşıyordu. Bugün artık “kapitalist Türkiye”, “sermaye iktidarı”, “emek-sermaye temel çelişkisi” vb. tespitler var. Bunlarla karakterize olan bir tarihsel-toplumsal zeminde, “özgürlük ve demokrasi mücadelesi”nin içeriği ve anlamı nedir? İşte tüm tartışmanın canalcı noktası. Ve yeni liberallerimiz, gerçekte, bu canalcı sorunda pek de belirsiz bir konumda sayılmazlar. Siyasal özgürlüğü kazanmak, siyasal demokrasiyi gerçekleştirmek, özetle “toplumu demokratikleştirmek”, onların temel stratejik hedefi durumundadır. “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı da, bu sözde devrim anlayışı ve stratejik bakış çerçevesinde asıl anlamını ortaya koymaktadır.

Öte yandan belirsizliği gideren daha somut açıklamalara da sahibiz. Sayısız yazıdaki ara değinmeleri bir yana koyuyoruz. Fakat özellikle iki temel belge, bizi bu sloganın pratik ve ideolojik

kaynakları hakkında aydınlatmakla kalmıyor, yanısıra, onun genel perspektifler içinde nasıl bir yer tuttuğuna da açıklık kazandırıyor.

Sözünü ettiğimiz bu iki ana belgeden ilki *TDKP Raporajı*'dır. Bu kitabın IV. Bölüm'ü sınıf hareketinin durumu ve sorunlarına ayrılmıştır. Bu bölüme ilişkin kesin yargımız şudur: Bugünün Türkiye'sinde hiçbir metin sınıf hareketine kendiliğindenci ve kuyrukçu bir yaklaşımın bundan daha iyi bir örneğini veremez. Bunun üzerinde daha sonra duracağız. Şimdilik bizi bu bölümün ilerde geniş biçimini aktaracağımız şu pasaj ilgilendirmektedir: “‘İş, Ekmek, Özgürlük!’ ve ‘Genel Grev ve Genel Direniş’ sloganları ..., işçi kitlesinin yaşantısından, isteklerinden ve emekçi yığınların değişen ilgilerinden çıktığı, daha doğrusu yığınlara ‘dayatılan’ sloganlar olmadığı için hareketi ilerleten, derinleştiren ve kapsamını genişleten sloganlar özelliği kazanmıştır”. (2. Baskı, s.96)

Bu pasaj bize tartışmakta olduğumuz sloganın kaynaklarından birini dolaysız bir biçimde vermektedir. Bu, kendiliğinden işçi hareketinin gelişme seyri ve bugünkü düzeyidir.

İkinci ana belge, *Özgürlük Dünyası*'nın Haziran '93 tarihli 56. sayısında yer alan ve konusu tam da bu slogan olan *Pankart, Slogan ve Kitle Mücadelesi* başlıklı yazıdır. Özellikle sloganlar sorununu ele alışı bakımından kendiliğindenciliğin ve kuyrukçuluğun (bu arada cahilce bir bilgiçliğin) bir başka numunesi olan bu yazı ise, “‘İş-Ekmek-Özgürlük!’” sloganı hakkında bize şunları söylüyor: “‘İş-Ekmek-Özgürlük’ sloganı ve onun değişik biçimleri yığınları birleştiren ve bugünkü sınıf hareketinin talepleriyle uygunluk gösteren bir slogandır. Çünkü Türk-İş ve DİSK'in ‘Ekmek-Barış-Özgürlük!’ sloganına kazandırdıkları uzlaşmacı, sınıf işbirlikçi içeriğe karşın, ‘İş-Ekmek-Özgürlük!’ sloganı burjuvazi ve gericiliğe karşı uzlaşmacılığı değil mücadeleyi, reformculuğu değil devrimi ifade etmektedir. Bu yüzden de Türk-İş'in resmi sloganı olmasına karşın, Türk-İş üyesi işçiler, ‘Ekmek-Barış-Özgürlük!’ ü değil ‘İş-Ekmek-Özgürlük!’ sloganını haykırmayı tercih etmişlerdir”. (Ağd., s.62)

Komünistlerin yönelttiği eleştiriye örtülü bir yanıt olan bu açıklama, böylece bizi daha önce yanıtını aradığımız iki kritik

noktada aydınlatmaktadır. Bunlardan ilki, bahsi geçen sloganın “bugünkü işçi hareketinin talepleri”yle (“iş” ve “ekmek”) stratejik ana hedefi (“özgürlük”) başarıyla birleştiren; ikincisi ise, ilkinin mantıksal bir uzantısı olarak, bu sloganın “reformculuğu değil devrimi ifade eden” bir stratejik slogan olduğudur.

Bu da bize, sloganın ikinci ana kaynağının, “siyasal demokrasi”yi aşamayan bir küçük-burjuva devrim ve iktidar anlayışı olduğunu gösteriyor. Zaten ayrıntılarıyla da göreceğimiz gibi, yazının tümü, Ekim Devrimi’yle cahilce paralellikler içinde, bize temel fikir olarak bunu anlatmaya çalışmaktadır.

Okura tanıttığımız bu iki metin böylece bize sloganın iki temel kaynağını bildirmiş oldular: Kendiliğinden işçi hareketi ile devrim sorununa siyasal özgürlük sorunu çerçevesinden bakış. Bu sonuç önemlidir; zira bize tartışmayı daha geniş ve daha zengin bir çerçevede yürütme olanağı sunmaktadır. Bu iki kaynak tartışmamızın iki ana bölümünü oluşturacak.

Öte yandan bu sonuç, sloganın sahiplerinin geçmişten devraldıkları halkçı-demokratizmin bugüne evrimiyle, bu evrim içinde uğradığı değişimle de tutarlıdır. Geçmişin devrim sorununu ısrarla önplanda tutan devrimci-demokratik programı yeni dönemde yerini bulanık bir “siyasal demokrasi” mücadelesine bırakırken, inançlı ve ateşli popülist retorığı de kuru ve şamatacı bir “işçilik” ile yer değiştirdi. Küçük-burjuva devrimciliği bozuldu, erozyona uğradı ve olayların zorlamasıyla sınıfı nihayet keşfettiğinde, kendini liberal bir işçi politikacılığı kılığında buldu. Sınıf hareketine kendiliğindenci yaklaşım ve kuyrukçuluk, bunun ideolojik ve taktik ifadeleri; “özgürlük” sorunu, programatik ifadesi; “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı ise, tümünün özlü bir ortak ifadesi oldu.

Dünün devrimci-demokratlarının bu tarihsel evrimi ise, tartışmamızın, ilk ikisine paralel giden ve muhtemelen, bir sonuç bölümü olarak da özetlenecek olan üçüncü temel boyutunu oluşturacak. Bunu yaparken bir kez daha göreceğimiz ki, “İş-Ekmek-Özgürlük!” platformu, reformculaşan küçük-burjuva demokratizmi ile zaten reformist olan alt kademe sendika bürokrasisinin buluşma, birleşme ve kaynaşma platformudur.

II. BÖLÜM

“İş-Ekmek-Özgürlük!”: Devrim ve demokrasi sorunlarında liberal konum

Konuya bugüne kadar çok tartışılan, bu nedenle iyi kötü bilinen bir alandan, bugün demokratik devrim adına sürdürülen siyasal demokrasi programı ile mevcut sloganın ilişkisi alanından başlıyoruz. Kapitalist bir toplumda demokrasi sorununun ele alınışı, bunun proletaryanın genel iktidar mücadelesi ile ilişkisi sorununu küçük-burjuva demokratizmine karşı bugüne kadar defalarca tartıştığımız için, temel görüşleri burada yinelemek yerine, sloganın sahiplerinde bu konuda yeni ve özgün olan noktaları ele almakla yetineceğiz.

Ekim Devrimi'ne sıradan bir liberal bakış

Öteki şeyler yanında, sloganlar meselesine ve bu çerçevede “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganına temel bir açıklama getirmek iddiasındaki *Pankart, Slogan ve Kitle Mücadelesi* başlıklı yazı, sorunu aydınlatmak için 1789 Fransız Devrimi ve 1917 Ekim Devrimi örneklerini kullanıyor. Konuyu bu geniş tarihsel-teorik

çerçeve de ele alma girişimi kuşkusuz takdire değerdir. Ne var ki, girişimin sonucu gerçek bir sefalet olarak çıkıyor karşımıza. Bu sefalet, cehaletin yanısıra, asıl olarak Ekim Devrimi'ni sıradan bir burjuva devrimi derekesine düşüren yaklaşımda ifadesini buluyor. Geçerken hatırlatalım ki, ukalalığı ölçüsünde cehalet sergileyen bu yazının bir başka örneği zor bulunur. Herkese ders verme ve birilerini paylama üslubundaki bu yazı, gerçek bir bilgisizlik ürünü, bildiğinden çok konuşmanın traji-komik bir örneğidir:

Fakat sorunu bundan ibaret saymak, yazıyı önemli ölçüde mazur görmek olurdu. Oysa bilgisizliğin değilse bile, bilgi çarpıklığının gerisinde, bir proleter devrime (somutta Ekim Devrimi'ne) burjuva-demokratik ufkun ve önyargıların prizmasından bakmak vardır. Bu, proleter devrimin sorunlarının sözkonusu olduğu her durumda, onların temel bir karakteristiği olarak çıkıyor karşımıza. Asıl dikkate değer olan da kuşkusuz budur.

“1789 Fransız ihtilalinin ‘Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik’ sloganı”nda ifade bulan evrensel ilkelerinin çağ açıcı rolüne ve Kıta Avrupa’sındaki devrimci sonuçlarına işaret eden yazı, hemen ardından, Ekim Devrimi’nin temel şiarını ve evrensel anlamını ise, şöyle tanımlıyor: “‘Ekmek-Barış-Özgürlük’, koskoca Ekim Devrimi’nin sloganı olarak milyonlarca Rus işçisini ve köylüsünü ayağa kaldıran sınırsız bir güce sahip bir manivela gibi, köhnemiş Rus Çarlığı ve otokrasiyi alaşağı etmiş, bütün Avrupa’da savaşa karşı güçleri birleştirme işlevini yerine getirmiştir”. (Ağd, s.61)

Fransız burjuva devriminin “Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik” sloganı karşısında Ekim Devrimi’nin sloganı gerçekten “Ekmek-Barış-Özgürlük” olsaydı, bu, Fransız Burjuva Devrimi’nin yüceliği karşısında Sosyalist Ekim Devrimi’nin cüceliğine bir kanıt olurdu. Zira biri evrensel insanlık ideallerinin timsaliyken, öteki emperyalist savaşın yarattığı özel bir konjonktürde yığınların en acil istemlerinin ifadesi olmaktan öteye gidememiş olurdu. Yazının cahil yazarı bilmeliydi ki, Ekim Devrimi’nin sloganı “Tüm İktidar Sovyetlere!” idi. Bu burjuvazinin devrilmesi, proletarya diktatörlüğünün gerçekleşmesi demektir. Bunu gözden kaçırmak, Ekim Devrimi’ni “Ekmek-Barış-Özgürlük” sloganıyla tanımlamak, onu

en sıradan bir burjuva devrimi derekesine indirmektir. Oysa Büyük Fransız Devrimi'nin açtığı çağı kapatan Ekim Devrimi'nin yeni bir çağı açan niteliği, tam da o "Tüm İktidar Sovyetlere!" sloganında ifade bulmaktaydı. Bu sloganda ifadesini bulan proletarya diktatörlüğü, Fransız Devriminin yücelttiği (fakat onun önünü açtığı burjuva sınıf egemenliğinin ise içeri boşalttığı) "Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik" ideallerine, insanlık tarihinde nihayet gerçek bir içerik kazandırmanın başlangıcı ve tarihsel olarak tek olanaklı yoluydu. Lenin, bu nedenle, proletarya diktatörlüğü sloganını "Marx'ın baş sloganı" ve "sosyalizmin ve işçi sınıfı hareketinin yüzyıllar süren gelişmesinin özeti" olarak tanımlar.

Fakat karışıklık bununla da bitmiyor. Yazı bir değil bir kaç kere üstüste Ekim Devrimi'yle "köhnemiş Rus Çarlığı ve otokrasisi"nin yıkıldığını söylüyor. Bu yeni dönem liberallerinin, "Tüm İktidar Sovyetlere!" sloganını gözden kaçırmaları ile, Ekim Devrimi'nin "köhnemiş Rus Çarlığı"nın değil, fakat onun yerini alan Rus burjuva iktidarını yıktığı gerçeğini gözden kaçırmalarındaki bu çakışma, basit bir bilgisizlik sorunu olabilir mi? Hiç sanmıyoruz. Zira Şubat'ı bir türlü aşamamanın ve Ekim'i bir türlü anlayamamanın gerisinde, tam da burjuva-demokratik önyargıların yarattığı bir sis perdesi vardır.

Devam ediyoruz. Ufku demokrasiyi aşamayan bu "özgürlük" tutkunları, "Ekmek-Barış-Özgürlük" derken, Ekim Devrimi'nin taktik sloganlarını bile doğru formüle edememekte, bu kez de onları, kendi önyargılarına göre düzeltmektedirler. Ekim Devrimi'nin temel taktik şiarları liberallerimizin iddia ettiği gibi "Ekmek-Barış-Özgürlük" değil, fakat "toprak ve barış"tı. Şubat Devrimi ile Çarlığı alaşağı etmiş olan Rusya'da siyasal özgürlük zaten kazanılmıştı. Lenin'in sözleriyle, o gün için, "Dünyanın hiçbir ülkesinde Rusya'daki kadar özgürlük yok"tu (Nisan Tezleri). Siyasal özgürlükten ötesini göremeyenler, bu basit tarihsel olguyu nasıl oluyor da gözden kaçırabiliyorlar?

Fakat yazının yazarlarının demokratik devrimi bile liberal bakış açısıyla ele aldıklarını gösteren daha eğlenceli bir kanıt var. "Ekim Devrimi'nin sloganı olarak 'Ekmek-Barış-Özgürlük!' sloganı"nın tek tek bileşenlerinin sözde çözümlenmesi yapılırken,

sıra “özgürlük”e gelince, bize deniyor ki; özgürlük köylülük için feodal boyunduruktan kurtulmak demekken, “proletarya için ise; örgütlenme özgürlüğü ve demokrasi demektir”. Evet, aynen böyle!

Toplumun egemen sınıfı ve iktidar kuvveti olarak örgütlenmek üzere gerçekleştirmeyi amaçladığı bir proleter devrimden, proletarya için, özgürlük adına “örgütlenme özgürlüğü” bekleme saçmalığını geçiyoruz. “Örgütlenme özgürlüğü”nü Şubat’la birlikte ve savaşarak dolaysız bir biçimde zaten kazanmış ve bunu Sovyetler gibi görkemli bir örgütlenmede ete kemiğe büründürmüş olan; tam da bu sayede, Şubat sonrası ve Ekim öncesi özel tarihsel evrenin temel bir karakteristiği olan ikili iktidar durumunun temel bir kuvveti haline gelmiş bulunan bir sınıfa, gelecek devrimde “örgütlenme özgürlüğü” talebi atfetme naifliğini de geçiyoruz.

Bir an için tarihin daha geri bir evresine, Şubat öncesine dönsek bile, özgürlük sorununu proletarya için “örgütlenme özgürlüğü ve demokrasi” derekesine düşürmek, tam da Rus liberalleri ve menşevikleri ile aynı konuma düşmektir ki, yeni liberallerimiz payına bu da asla bir rastlantı değildir. Bilindiği gibi Rus liberalleri özgürlük için savaşan proletaryaya örgütlenme özgürlüğü vaadediyorlardı. Menşevikler ise, sözümona proletarya adına ve kuşkusuz proletarya için, burjuva demokratik devrimden asıl olarak zaten bunu bekliyorlardı.

Son olarak; bu bayların üçlü talebe dayalı sloganlara duyduğu özel eğilime uygun düşen bir slogan illa türetilecekse, Ekim Devrimi için bu, “Toprak, Barış ve Sovyet İktidarı” taleplerinde (Stalin) ifade bulan bir slogan olabilirdi ancak. Böyle bir slogan, geniş halk kitlelerinin en acil ve en canalcı istemlerinin stratejik hedefe başarıyla bağlandığı bir formülasyonun da iyi bir örneği olurdu. Ve kuşkusuz böyle bir formülasyonun tüm ruhu ve eksenini, Sovyet İktidarı talebinde, yani “Tüm İktidar Sovyetlere!” şiarının bu özel biçiminde ifadesini bulurdu. Burada devrim ve iktidar sorunları dolaysızca formüle edilmiştir. Köylülüğe toprağı kazandırmanın ve emperyalist savaşa son vererek barışı elde etmenin olanaklı biricik devrimci yolu gösterilmiştir.

Belirsizlikten medet umanlar

Ya bize Ekim Devrimi ile paralellik kurularak sunulan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganında durum nedir? “İş”, “ekmek” ve “özgürlük” nasıl, hangi devrim ve iktidar mücadelesi içinde ele alınmaktadırlar. Bu slogandaki “özgürlük” isteminin tarihsel anlamı, kapsamı ve proletaryanın devrimci iktidar mücadelesi içindeki yeri nedir? Bu sloganda yeralan üç talep, burjuva bir toplum koşullarında birer siyasal reform istemi olmaktan öteye gidemediklerine göre, bu slogan kendi başına neye göre reformizm karşısında devrimi ifade edebilmektedir?

Çoğaltılabilecek bu soruların yanıtları yeni liberaller tarafından özenle bir belirsizlik içinde bırakılmaktadır. Ekim Devrimi üzerine onca cahilce liberal sözün ardından, sözümona “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganına bir açıklık getirmek amacındaki sözkonusu yazının tutumu da farklı değildir. Okur daha önce bu yazıdan aktarılan uzun pasaja dönüp yeniden bakmalıdır. Görülecektir ki bize söylenenler, Türk-İş resmi sloganındaki “barış” talebi yerine kendi sloganlarında “iş” talebinin yer aldığı; dolayısıyla da, bu düzeltilmiş şekliyle, kendi sloganlarının “uzlaşmacılığı değil mücadeleyi, reformculuğu değil devrimi ifade ettiği” türünden dayanaksız ve gülünç boş laflardan ibarettir.

Reformculuktan devrimciliğe, reformlar platformundan devrim platformuna bu sıçrayışın, Türk-İş “resmi sloganı”ndaki “barış” talebinin “iş” talebiyle değiştirilerek başarılmasını kuşkusuz bir kez daha işin eğlence yanı saymak gerekiyor. Bu liberallerin temel kusuru, “sarı”nın alternatifi olarak hep “pembe”yi görmelerindedir. Bu temel hatayı, Türk-İş merkez bürokrasisinin (“sarı”nın) alternatifi olarak alt kademe reformist sendika bürokrasisini (“pembe”yi) gösterirlerken de yapıyorlar. Onların aklına bu ikisinin de alternatifi olarak, devrimci proleter konunun ifadesi olan “kıvılcık” nedense bir türlü gelmiyor. Bu onların küçük-burjuva demokratizmde ifade bulan “ara” konumlarını ne de güzel anlatıyor.

Tartışılan sloganın bu “düzeltilmiş” şekliyle “devrimi ifade ettiği” şeklindeki ciddiyetsiz iddia bir yana bırakıldığında, yine

de üzerinde durulmaya değer tek iddia, Türk-İş'in sınıf barışı çağrısı içeren "resmi slogan"ı karşısında kendilerinin sınıf mücadelesini ifade ettiğidir. Buna kendi başına elbette bir itiraz yöneltilemez. Ne var ki, bir liberalin değil ama bir marksist devrimcinin gözden kaçıramayacağı basit bir gerçek var. Sınıf mücadelesini kabul etmek ve savunmak, kendi başına kimseyi devrimci yapmaz. Siz pekala "İş, Ekmek, Özgürlük" dediğiniz demokratik siyasal haklar uğruna sıkı bir mücadeleyi savunuyor olabilirsiniz. Bu amaçla grevleri, direnişleri, genel grevleri, hatta hatta silahlı mücadeleyi bile savunuyor olabilirsiniz. Ama bu kendi başına hiç de sizin sorunu bir devrim sorunu olarak ortaya koyduğunuz, öyle ele aldığınız, acil talepleri devrim ve iktidar mücadelesine bağladığınız anlamına gelmez. Bir vesileyle Stalin'in de çok güzel ifade ettiği gibi; *"Şu ya da bu partinin devrimci ya da reformcu karakterinin belirlenmesinde tayin edici olan, tek başına 'devrimci eylemler' değil, ama parti tarafından girilen ve yararlanan bu eylemlerin siyasal hedef ve görevleridir."*

Dolayısıyla, devrim ve iktidar iddianızın açık bir anlam kazanabilmesi için, son derece temel bir soruya son derece net bir yanıt vermeniz gerekir. Kapitalist bir ülkede, yani emek-sermaye temel çelişkisinde ifade bulan temel sınıf ilişkilerinin egemen olduğu ve sermaye sınıfının iktidarın mutlak hakimi bulunduğu bir toplumda, "özgürlük" sorununu ya da siyasal demokrasi mücadelesini nasıl ele alıyorsunuz? Demokrasi mücadelesi, devrim ve iktidar mücadelesine ilişkin bakış açınızın stratejik eksenidir. Yoksa onu, işçi sınıfının sermayeye karşı temel iktidar mücadelesine tabi, onun bir parçası, bir yan ögesi, bir taktik bileşeni olarak mı ele alıyorsunuz?

Devrim ve iktidar mücadelesine ilişkin temel bir soruyu, bu örneklerde görülen türden değişik formülasyonlarla çoğaltmak mümkün. Fakat ilgili yazı, üzerine çok tartışılan ve burjuva-demokratik ufkun ifadesi olmakla itham edilen bir slogana sözde açıklık getirmeye çalışırken bile, nedense bu temel soruyu es geçiyor. Oysa bu konudaki ufacık bir net açıklama, bu sloganın konumuna ilişkin tüm tartışmayı bitirmeye yetebilirdi. Yazı böyle bir açıklıktan kaçınırken, lütfedip bize, "Yaşasın Devrim,

Yaşasın Sosyalizm!” gibi “sınıfın uzak taleplerini ifade eden sloganlar”a elbette karşı olmadıklarını bildiriyor. Fakat hemen ardından, bunları öne çıkarmaya ve kitlelere “dayatma”ya kalkmanın, “bütün keskinliğine rağmen saf idealizm” olduğunu; dolayısıyla, “devrimci durum”un o mutlu tarihsel momentini gelip çatana kadar, bu sloganlarla pek fazlaca da oynamamak gerektiğini eklemeyi de ihmal etmiyor. Bununla da kalmıyor, bize sloganlar üzerine değme kuyrukçuları geride bırakan bir de vaaz veriyor ki, bunu sonraki bölümlerde ele alma olanağı bulacağız.

Sonuçta, bir kere daha asıl canalcı sorunun üzerinden atlanıyor: “İş-Ekmek-Özgürlük!” stratejik bir slogan mı, yoksa taktik bir slogan mı? Stratejik bir slogansa eğer, bu, onu kullananların ufkunun burjuva toplumun demokratikleşmesi hedefini hiçbir biçimde aşmadığını gösterir. Slogamın kitlelerden destek bulup bulmaması burada sonucu zerre kadar değiştirmez ve bizi bu tartışmada bir santim bile ileri götürmez. Zira bir kez daha yineliyim ki, kitlelerin şu veya bu istemi sorunu ile politik bir akımın bu istemi şu veya bu biçimde formüle etmesi, muhtevasını ve hedefini tanımlaması, tümüyle farklı iki ayrı sorundur.

Yok eğer “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı sizin için taktik bir slogansa, bu durumda, “özgürlük” sorununun taktik bir çerçevede formüle edilmesi, stratejik bakışınızın sosyalist bir devrim olmasını gerektirir. Durum buysa, buna açık yanıt verilmesi koşuluyla, mesele kalmayacaktır. Fakat bu durumda da, sloganın sahiplerinin geçmişten devraldıkları bütün bir teorik yapı ve ideolojik çizgi olduğu gibi çökecektir.

Gelgelelim bu ikinci ihtimal, yani tartıştığımız sloganın taktik bir çerçevede ele alındığı ihtimali tümüyle geçersizdir. Zira sayısız açıklama ve kanıt gösteriyor ki, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, yeni liberallerimiz için, “iş” ve “ekmek”ten oluşan acil taleplerin temel stratejik hedef olarak görülen “özgürlük” sorununa bağlandığı stratejik bir slogandır.

“İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganına denk düşen siyasal özgürlük”!

Okur az önceki kesinlemede aşırıya kaçtığımızı sanmamalıdır. Biz kesinlememize, bu hareketin, geçmişten bugüne kalan ve bugün, budandığı ölçüde bozularak gelinen yerde “siyasal demokrasiyi kazanma” biçimini almış olan sözde devrim stratejilerini kanıt göstermekle yetinmeyeceğiz. Sorunun bu yanı elbette temel önemdedir ve ayrıca irdelenmelidir. Fakat yukarıdaki kesinlemede tanımlanan bakış açısına, yeni dönemde kaleme alınan metinlerden de yeterli açıklıkta sayısız kanıt sunulabilir. Örneğin, en yakın tarihli temel belge sayılması gereken ve zaten sahiplerince de öyle sunulan *TDKP RÖPORTAJI*'nda, Türkiye devriminin niteliği ve kapsamına ilişkin olarak yapılan en kapsamlı ve en ileri tanım şudur:

“Emperyalist bağımlılığın ve sömürünün sona erdirilmesi, tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin faşist diktatörlüğünün yıkılması, politik özgürlüklerin kazanılması, toplumun alt ve üst yapısıyla her alanda demokratikleşmesi, feodal kalıntıların ve tekelci ilişkilerin tasfiyesi, ulusal sorunun çözülmesi, içinde bulunduğumuz devrimci sürecin ve işçi sınıfının önündeki başlıca görevlerdir. Bu görevlerin yerine getirilmesi hiç kuşkusuz işçi sınıfının kurtuluşunu sağlamayacaktır. Ancak, bu görevlerin yerine getirilmesinden en çok çıkarı olan sınıf da işçi sınıfıdır. Çünkü, bu görevler ne kadar tam ve kısa sürede yerine getirilirse, işçi sınıfının kurtuluşunun koşulları o kadar olgunlaşacak ve yaklaşacaktır.” (s.194)

Son cümlelerdeki özel açıklama ve vurgulardan da anlaşılacağı gibi, tüm devrimci laf kalabalığına rağmen bu program, revizyonist “anti-tekelle demokratik devrim” anlayışı ve programının yeni bir versiyonudur. Bu şekliyle bu program, liberal bir ütopyadır. Zira tanımlanan temel görevleri devrimci bir tarzda gerçekleştirmenin, sermaye iktidarını yıkarak emperyalist dünya sisteminden kopmak ve proletaryanın devrimci sınıf iktidarını kurmaktan, yani tastamam bir proleter devrimden başkaca bir yolu yoktur. Kapitalist bir ülkede, “emperyalist bağımlılığın

ve sömürünün sona erdirilmesi”ni ve “tekelci ilişkilerin tasfiyesi”ni proletaryanın sosyalist sınıf iktidarı dışında olanaklı görmek, çağı ve çağdaş kapitalizmi zerre kadar anlayamamak, devrimci program adı altında modern revizyonizmin geride bıraktığı liberal ütöpik tortuyu yinelemektir.

Toplumsal gelişmenin önündeki engelleri sıralamak ve bunlardan çıkan temel siyasal görevlere işaret etmek, bir programı kendi başına devrimci yapmaz. Kritik sorun iktidar sorunudur. Bu engeller hangi nitelikte bir devrimle aşılabilecektir, bu görevler hangi sınıf iktidarı sayesinde gerçekleştirilebilecektir? Net bir yanıt gerektiren soru budur. Yukarıdaki alıntının son cümlelerindeki vurgu ve açıklamalar, tüm bunların bir proleter devrim öncesinde ve proletaryanın sosyalist sınıf iktidarı dışında çözülebileceğini anlatmak içindir. Ama yineliyoruz, bu küçük-burjuva bir ütopyadır. Bu dünün kapitalizme karşı demokratik devrim saçmalığının, bugün, özünde aynı şey demek olan revizyonist anti-tekell demokratik devrim programıyla yer değiştirmesidir.

Yeni liberallerimiz bugün, düne kadar en büyük iki “kardeş” partilerinden biri sayılan İspanya partisinin düzen içinde kaybolup gitmesine hayıflanıyorlar. Bir öteki olan Brezilya partisini ise bizzat kendileri öfkeli sözlerle refomizme kaymakla itham ediyorlar. Fakat bu partilerden ilkinin neden bu kadar kof çıktığını, ani bir çöküşle ve ciddi bir iz bırakmadan dağılıp gittiğini, ikincisinin ise neden düzeniçi reformist bir çizgiye hızla kaydığını merak etmişler midir acaba? Neden hayıflanıp sızlanma ya da sahte öfkelenmeler yerine, bu hiç de sürpriz sayılmaması gereken öğretici gelişmeleri derinlemesine tahlil etmiyorlar? Neden hala “entrikacı hain klik”ler ve dönemler edebiyatıyla yetiniyorlar?

Hiç de sürpriz sayılmaması gereken dedik. Zira bu iki parti daha tüm görkemleri ve saygınlıkları ile ayaktaiken, komünistler, Eylül ‘90 tarihli temel bir belgede, tam da dosdoğru bu iki partiye ve iki tipik örnek olarak işaret eden şu değerlendirmeyi yapmışlardı:

“Oysa tartışılan tüm sorunlar tarihsel ve evrensel boyut-

lar taşıyordu. Türkiye devrimci hareketinin kendine özgü gibi görünen sorunları, gerçekte dünya devrimci hareketinin her ülkeye belli özgünlüklerle yansıyan genel sorunlarıydı. Teori alanında bilimsel yöntem ve tutumun yitirilmesi, marksist teorinin cansız dogmalara, sloganlara indirgenmesi ve bunun bir sonucu olarak teorik kısırlaşma, halkçılık ve demokratizmde ifadesini bulan teorik sapma ve deformasyonlar, sosyalizmin küçük-burjuva ve milliyetçi yorumları, proleter enternasyonalizminden uzaklaşmada ifadesini bulan ulusal bencillik, dargörürlük ve sınırlılıklar vb., tüm bunların yalnızca Türkiye'ye özgü bir yanı yoktur. Dünyada modern revizyonizme karşı tavır alan ve ortodoks marksist olma iddiasındaki partilerin bile yaygın ortak zaafıydı bunlar. İspanya gibi gelişmiş kapitalist bir ülkede işçi sınıfını hala sözde burjuva devrimin ve demokratik cumhuriyetin sorunlarıyla şaşırtanların varlığı yanında, Türkiye'deki burjuva demokratik önyargular hayli hafif ve masum kalırdı. Brezilya'da "faşizm tehlikesi" ne karşı burjuva merkez ve sol partilerle ittifak arayanların yanında, Türkiye'deki anti-12 Eylülcü reformist taktikler devrimci bile sayılabilirdi. Bunlar yalnızca örneklerdir. Fakat sorunların genel ve evrensel olduğuna çarpıcı kanıtlardır." (EKİM 1. Genel Konferansı/Değerlendirme ve Kararlar, Eksen Yayıncılık, s. 15-16)

Olayların tam da parmağımızla işaret ettiğimiz bu iki parti üzerinden bizi bu kadar hızlı doğrulamış olmasından biz yalnızca üzüntü duyabiliriz. Fakat ortaya çıkan sonucu hiç de şaşırtıcı bulmuyoruz. Burjuva bir toplumda devrim adına burjuva-demokratik ufku aşamayanlar, ciddi sarsıntıların yaşandığı dönemlerde kolayca burjuva düzenin içine kapaklanırlar. Ama dağılıp yok olarak, ama reformculuşup uyum sağlayarak. Gerek İspanya gerekse Brezilya "kardeş" partileri, yukarıya bir versiyonu aktarılan anti-tekel demokratik devrim programı üzerine oturuyorlardı. İspanya gibi çoktandır emperyalist rekabet içinde yeri olan gelişmiş kapitalist bir ülkede, aynı şekilde, bir kapitalizm devi olan Brezilya'da, kapitalizme karşı demokratik devrim saçmalığını sürdürüyorlar, demokratik cumhuriyet, yani "özgürlük", yani burjuva "siyasal demokrasi" için savaşıyorlardı. Bugün

yaşadıkları akibet, hüzün verici olduğu kadar ibret vericidir de.

Hemen ekleyelim ki, yeni liberallerimizin kendileri de bunun Türkiye'deki örnekleri durumundadırlar. "İş-Ekmek-Özgürlük!" programına düşmekten ve sınıf hareketiyle birleşmek adı altında (kaşla göz arasında bize "işçi platformları" olarak yutturulan sendika şube platformları yoluyla) alt kademe sendika bürokratlarıyla bütünleşmekten daha açık kanıtı ne olabilir bunun? Bunu bir de, başlangıçta "cephe partisi" gibi yumuşak bir kılıf içinde gündeme getirilen, tabandaki devrimci tepki zaman içinde terbiye edildikten sonra ise alt kademe sendika bürokratlarına ihale edilen ve; "devrimci komünist partisinin kendisini açık alanda ifade etmesi", "sınıf partisinin o koşullarda kendisini, kendi politik faaliyetini ortaya koyuş biçimlerinden biri" olarak tanımlanan, "açık bir kitlesel işçi partisi ile de birleştirdiler mi (bkz. *Özgürlük Dünyası*, sayı: 56, Haziran '93), gerçekte bugünkü Brezilya partisinin bir Türkiye versiyonuna da ulaşmış olurlar. Soyut planda, marksist ilkeleri hala savunuyor olmak mı? Fakat klasik Kautskizm, devrimci marksist ilkelerin soyut planda savunulması ile gerçek pratik politikada koyu bir oportünizmin birarada sürdürülmesi değilse nedir? Yeni liberallerimiz Türkiye'nin kautskistleridir, bundan kuşku duyulmamalıdır.

Bilindiği gibi, sarsıntılı dönemler yaşanmadığı sürece en genel teorik ilkelerde ortodoks görünen Kautsky, gerçek oportünizmini politik-taktik sorunlarda ortaya koymanın ustasıydı. Bu klasik tutum tartışmadaki muhataplarımıza tıpatıp uyuyor. Dolayısıyla soyut program alanında sıralanan bir dizi görevden gerçek politika alanına indiğimizde, elimizde kala kala "siyasal demokrasi" sorunu kalıyor. "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganının bununla aynı şey demek olduğuna ise bizi bizzat sloganın sahipleri temin ediyorlar.

Örneğin işçi hareketini ele alan ve talepler ve sloganlar meselesini tartışan bir başka yazıya bakalım. Bize "Sloganların İçeriği" arabaşlığı altında ve kamu sendikaları yönetimleri eleştirilirken, aynen şunlar söyleniyor: "*İş-Ekmek-Özgürlük!* sloganına denk düşen siyasal özgürlüğe sahip olmadan, ekonomik özgürlüğe ve özgürce yaşama hakkına da sahip olunmaya-

cağı fikri yeterince slogana sahip çıkan kitlelerce kavranmış değildir.” (Ö. Dünyası, Sayı: 46, Ağustos ‘92, s.40)

Burada sloganın siyasal anlamının, yani neye denk düştüğünün oldukça net bir tanımı var. Ardından gelen siyasal özgürlük sayesinde “ekonomik özgürlüğe” sahip olunacağı incisi bizi burada şimdilik ilgilendirmiyor. (Aynı yazıda bir de son derece dar-ekonomist bir bakışa dayalı bir “anti-emperyalizm” açıklaması var ki, evlere şenlik!)

Bu adamlar hareketin kendiliğindenliğini eleştirdikleri her yerde bununla mücadelenin dar ekonomik istemlerle sınırlanmasını kastediyorlar. Aynı şekilde, mücadelenin bilinçli bir politik mücadele düzeyine çıkarılması ihtiyacı ve gereğine işaret ettikleri her durumda ise, tek tük istisnalar dışında, bununla genel olarak, “mücadeleyi demokrasi ve özgürlük mücadelesine genişletme”yi kastediyorlar.

İşte rastgele ve peşpeşe bazı örnekler:

“İkinci olarak, hareket ekonomik ve kendiliğinden çerçevede siyasal taleplerin dışına taşırılamamış, özgürlük ve demokrasi taleplerine kadar genişleyememiştir.” (Ö. Dünyası, sayı: 57, Temmuz ‘93, s.5)

“ ... destek ve dayanışma geleneğinin zayıf olduğu ülkemizde işçi sınıfının kendi mücadele birliğini sağlayacak olan talepleri öne çıkarması, işçi sınıfının tümünün talepleri haline gelecek içeriğe büründürülmesi gerekmektedir. Bunun zemin bulacağı alan ise, ekonomik alandan daha çok siyasal demokrasi ve özgürlüklerin talep edildiği alandır. İşçi sınıfı ezilen ve sömürülen emekçi sınıf ve tabakaları da, böyle bir alanda yanına çekebilecektir.” (Agd., s.7)

“İki devrimci dinamik olarak, Kürt ve işçi ve emekçi sınıfların özgürlük ve demokrasi mücadelesinde yapacakları atılım...” (Agd., sayı: 63, Ocak ‘94)

“İşçi sınıfı, tüm ezilenlerin, özel olarak Kürt ulusal hareketinin özgürlük ve demokrasi taleplerini savunduğu ölçüde, bütün emekçi sınıfları kendi sınıfsal eksenini etrafında birleştirebilir.” (Sayı: 59, Eylül ‘93)

Saniyoruz bu kadarı yeterli. Kuşkusuz sorun ancak bu

kadar açık konabilirdi. Söylenenlerin özeti şudur: İşçi sınıfının ezilen ve sömürülen emekçi sınıf ve tabakaları birleştirebileceği en geniş zemin “siyasal demokrasi” platformudur. (Özgürlükler ifadesini eklemiyoruz; zira sanıyoruz bu liberaller hariç herkes ilkinin ikincisini zaten içerdiğini, daha doğrusu siyasal demokrasi talepleriyle siyasal özgürlük talebinin aynı şey demek olduğunu bilmektedir.) Bu açık beyan şu ana kadar söylediğimiz herşeyi yeterli açıklıkta doğrulamaktadır. “İş-Ekmek-Özgürlük” programı dediğimiz de işte budur. Sermayenin ve çıplak bir sermaye iktidarının inim inim inettiği işçi sınıfını ve emekçi katmanları, sermaye iktidarına karşı ve sosyalizm için birleştirmek diye bir sorunu yoktur bu liberal burjuva demokratlarının.

III. BÖLÜM

Sermaye iktidarı ve demokrasi mücadelesi

“İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, siyasal demokrasinin kazanılması temel stratejik hedefi üzerine oturan, onunla çakışan bir politik mücadele platformunun ifadesidir. Görmüş bulunduğumuz gibi, bunu sloganın sahipleri bize dolaysız olarak söylüyorlar.

Elbette siyasal demokrasinin elde edilmesi bir “devrim” sorunu olarak ortaya konulmakta, bu konuda bize kesin güvenceler verilmektedir. Fakat bilindiği gibi, yine bize önemle hatırlatılmaktadır ki, bu devrim özü, niteliği ve esas kapsamı bakımından henüz bir burjuva demokratik devrim olacaktır. Dolayısıyla, siyasal demokrasi mücadelesi, hedeflenen devrimin taktik alanını değil, fakat tam da asıl stratejik eksenini oluşturacaktır. Demek oluyor ki, siyasal demokrasi mücadelesi, hedeflenen devrimin bir parçası, bir ögesi, ya da bir “yan ürünü” değil, fakat özü, esası ve asıl kapsamı olacaktır.

Bize dendiğine göre, siyasal demokrasi, kuşkusuz, “tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin faşist diktatörlüğünün

yıkılması” ile elde edilecek ve “politik özgürlüklerin kazanılması, toplumun alt ve üst yapısıyla her alanda demokratikleşmesi” anlamına gelecektir. Fakat yine önemle ekleniyor ki, bu henüz “işçi sınıfının kurtuluşunu sağlamayacak”, fakat yalnızca bu kurtuluşun koşullarını “olgunlaştıracak” ve “yakınlaştıracak”tır (TDKP RÖportajı, s.194).

Kavramlar ve tanımlamalar nesnel bilimsel içerikleriyle anlaşılacaklarsa eğer, düşünülen bu önemli kayıt, bu sınırlar içinde bir devrim henüz burjuva toplumun (sermaye düzeninin) aşılması anlamına gelmeyecektir demekle, bunu itiraf etmekle aynı anlama gelir. Eğer bir devrimle elde edileceğini iddia ettiğiniz tüm toplumsal-siyasal kazanımlar işçi sınıfına siyasal özgürlüğü sağlıyor da, onun kurtuluşunun temel koşulu demek olan, sermaye egemenliğinin yıkılması ve iktidarın bu sınıf tarafından ele geçirilmesini buna rağmen sağlayamıyorsa, bu durumda, sizin hiç değilse gündemdeki devrim aşaması için izlediğiniz strateji, gerçekte, **mevcut burjuva toplumun** tam demokratikleşmesinin ötesine geçmiyor demektir. Bu çerçevede, önerdiğiniz tüm önlemler, bunlar ne kadar “devrimci” olurlarsa olsunlar, henüz bu sınırları aşmamaktadır. Ne var ki, kapitalist bir ülkede ve sermaye iktidarı koşullarında, siyasal demokrasi ana hedefine dayalı bir sözde devrim anlayışının tüm liberal-reformist özü de, gerçekte işte burada saklıdır.

İki şeyden biri. Ya mevcut sermaye iktidarını yıkacak bir devrim, emekçi sınıfların da tam desteğiyle, işçi sınıfına iktidarı kazandıracak, o halde, işçi sınıfı kendi kurtuluşunun temel koşuluna da **daha o anda** kavuşmuş olacaktır. Ya da, işçi sınıfı siyasal özgürlüğü kazanmakla birlikte, henüz kendi sınıf iktidarından yoksun kalacak, fakat kazandığı siyasal özgürlük, aynı anlama gelmek üzere “tam demokratikleşmiş burjuva toplumu”, böylece işçi sınıfının kurtuluşunun koşullarını da kolaylaştırmış, olgunlaştırmış ve yakınlaştırmış olacaktır. Fakat bu ikinci durumda, siyasal özgürlük **devrimci yollarla** elde edilmiş olsa bile, kurulu düzenin temel sınıf ilişkilerinin ve mevcut sınıf iktidarının değişmeden kalmış olması anlamında, bu değişim, burjuva-demokratik siyasal reformlar sınırlarını hiçbir biçimde aşmış

olmayacaktır. Kapitalist bir toplumda ve sermaye sınıfının iktidarı koşullarında, bu ikisinin ortası yoktur. Burada bir orta yol arayışı, bir küçük-burjuva ütopyadır. “Devrimci demokratik halk iktidarı” formülü ise, bu ütopya için “devrimci” bir avuntudan öte bir şey değildir.

Tahmin edileceği gibi, siyasal demokrasinin kazanılması ile proletaryanın kurtuluşu arasında kurulan yukarıdaki türden bir bağlantının esin kaynağı, Lenin’in, başta *İki Taktik* olmak üzere, Rus burjuva devriminin anlamı ve tarihsel sınırlarını ele aldığı çeşitli metinlerdir. Fakat esinlenenlerin talihsizliği, Lenin’in, feodal soyluluğun iktidarını temsil eden otokratik Çarlık rejiminin devrilmesinin ve bu sayede siyasal özgürlüğün kazanılmasının toplumsal anlamı ve tarihsel sınırları üzerine konuştuğunu, bu basit ve açık gerçeği bu kadar kolay gözden kaçırmalarındadır. Rusya’nın içinde bulunduğu o somut tarihsel evrede, Rus burjuva devriminin marksistlerce fomüle edilen net hedefi ve sınırı, zaten **“burjuva toplumun tam demokratikleşmesi”**nden başka bir şey de değildir. Demokratik Cumhuriyet’in de bundan öteye bir anlamı yoktur.

Rusya’da devrimin zaferi, *“serflik düzeninin bütün kalıntılarını temizleyecek”*, *“ama hiç bir şekilde burjuva ekonomik düzenini ya da kapitalizmi ya da toplumun -zengin ve yoksul, burjuvazi ve proletarya olarak- sınıflara bölünmesini ortadan kaldırmayacak”*tı. Devrim, *“bürokrasinin ve toprak beyliğinin iktidarını yıktıktan sonra, sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmaksızın, bu demokratik toplumun burjuva kuruluş biçimini değiştirmeksizin, demokratik bir toplum düzeni kuracak”*tı. Sanılabileceğinin tersine, devrimci işçi-köylü diktatörlüğü perspektifi bu sonucun özünü değiştirmedeği gibi, Lenin’in düşüncesinde, tam da bununla birlikte asıl anlamını buluyordu: *“Demokratik devrimin kesin zaferi ancak proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü sayesinde mümkündür. Ama bu zafer ne kadar tez ve tam olursa, o kadar eksiksiz, o kadar derin bir şekilde, yeni çelişkiler, tam demokratlaşmış bir burjuva düzeni zemini üstünde, yeni bir sınıf mücadelesi kendini gösterecektir. Demokratik devrimi ne kadar tam olarak yaparsak,*

o ölçüde sosyalist devrimin sorunlarına ulaşmış olacağız.” (İşçi Sınıfı ve Köylülük, Sol Yay., 1977, s.219-227)

Dolayısıyla, Rusya’da burjuva devriminin sınırları içinde, yani siyasal özgürlüğün elde edilmesinde asıl ifadesini bulacak “tam demokratikleşmiş burjuva toplumu”nda, sermayenin egemenliğine **henüz** dokunulmamış bulunduğu için, bu devrimin zaferi hiç de proletaryanın kurtuluşunu sağlamış olmayacak, fakat yalnızca onun koşullarını olgunlaştırmış, kolaylaştırmış ve yakınlaştırmış olacaktı. Rus marksistleri “toprak ve özgürlük için mücadelenin demokratik bir mücadele”, “sermayenin egemenliğine karşı mücadelenin ise sosyalist bir mücadele” olduğu, bu anlama geldiği basit gerçeğini işin abc’si sayarlardı (age., s.240). Lenin’in tanımlamalarını tarihsel bağlamından ve iç teorik bütünlüğünden kopararak kendi çarpık ve eklektik muhakemeleri için esin kaynağı yapanların işin abc’sini bu kadar kolay gözden kaçırmamaları gerekirdi. Sermaye sınıfının iktidarın mutlak hakimi bulunduğu kapitalist bir ülkenin gerçeklerini hesaba katmaları ve bunun, devrim stratejisi açısından olduğu kadar, demokrasi mücadelesinin ele alınışı bakımından da taşıdığı apayrı anlam üzerine, bir parça düşünmeleri gerekirdi. Fakat bu elbette ki ufku burjuva demokratizminin sınırlarını aşamayanların başa-rabileceği bir şey değildir. Onlar ne edip edip kendi kalıplaşmış ve donmuş burjuva-demokratik önyargılarına dayanaklar bulmak zorundadırlar. Bunu yaparlarken onlardan tutarlılık kaygısı beklemek boşunadır; zira teorik eklektizm, onların temel bir karakteridir.

Öte yandan, kapitalist sınıfın egemenliği koşullarında, siyasal demokrasi temel istemine dayalı bir devrim anlayışının tüm “devrimci”liği de, ona dayanak oluşturan soyut teorik kurgudaki bu eklektizmden gelmektedir. Ne var ki, bu soyut teorik yapı, gerçek yaşam karşısında boşa çıkmakta, toplumun temel sınıf ilişkilerinin ve mevcut sınıf iktidarının oluşturduğu katı gerçeklik, soyut planda hala devrimci olan bu yapıdan, somut politika planında geriye, demokratik siyasal reformlar uğruna kuru ve sığ bir mücadele platformundan başka bir şey bırakmamaktadır.

Bu kendini sadece, karşı-devrim dönemleri gelip çattığında,

“bize gerekli olan hala karakter itibarıyla Avrupa’daki gibi bir burjuva demokrasidir” (TDKP, Dev-Yol vb.) liberal formülasyonlarında, ya da gerici burjuva reformistleriyle ittifak arayışında (TDKP’nin 12 Eylül’den hemen sonra Ecevitlerle, daha sonra DSP ile ittifak arayışı) açığa vurmamakla kalmaz. Yanısıra, nispeten daha ferah dönemlerde ve siyasal yaşamın dayattığı güncel tartışmalar karşısında, örneğin sorunun şu tür bir formülasyonunda da gösterebilir:

“Demokrasi ve özgürlük sorunu esas olarak yasalarda değişiklik sorunu değildir. Demokrasi ve özgürlüğün elde edilmesi sorunu, egemen sınıfların egemenliklerine ve faşist diktatörlüğe karşı mücadele sorunudur. Faşist tüm yasaların iptal edilmesiyle birlikte, gizli-açık ve başında faşist generallerin bulunduğu faşist saldırı örgütleri ve tüm faşist devlet kurumlarının dağıtılması; faşist generaller çetesi başta olmak üzere, tüm faşist suçlulardan hesap sorulması; işçi sınıfına ve halka sendika, grev ve siyasal grev özgürlükleriyle birlikte siyasal mücadele ve sınırsız örgütlenme özgürlüğüne kadar genişleyen özgürlükler tanınması; Kürt ulusuna ulusal kendi kaderini tayin etme hakkının kayıtsız şartsız tanınması sorunudur.” {Konferansı Belgeleri (TDKP’nin 1990 Şubat Konferansı), Evrensel Basım Yayın, s.408}

Burada yanlış olan, elbette bir dizi demokratik siyasal istemin kendi içinde formüle edilmesi değildir. Fakat tümü de birer siyasal reform niteliği taşıyan bu uzun liste, bize siyasal demokrasi temel talebi adına bir devrim programı olarak sunulmaktadır. Gerçekte bu istemlerin hiç biri mevcut burjuva toplumun temellerine dokunmamaktadır ve pekala mevcut temel sınıf ilişkileri olduğu gibi korunarak da şu veya bu sınırlar içinde elde edilebilir şeylerdir. Elbette bu istemleri formüle edenler onları bir “devrim programı” olarak formüle etmişlerdir ve bir devrimle elde etmeyi savunmaktadırlar. Fakat bu istemler tam olarak gerçekleştiğinde bile, kendi sözleriyle, “Demokrasinin varlığının asgari sınırı olan bu özgürlükler” elde edildiğinde bile, elde edeceğimiz şey gerçekte “tam demokratikleşmiş bir burjuva toplumu” olmaktan öte bir anlam taşımayacaktır. Sorunun teorik bir bakış açısıyla başka türlü anlaşılması mümkün

değildir.

Ne var ki, burjuva demokratik devrimini ve genel olarak demokratik siyasal istemleri bugüne kadar sürekli olarak kendi içinde abartıp idealleştirmiş olanların bunu öyle kolay anlamaları da elbette mümkün değildir. Zira bu, yalnızca “İş-Ekmek-Özgürlük!” savunucularının değil, fakat geleneksel halkçı-demokratik hareketin tümünün büyük bir teorik karışıklığı yaşadığı bir temel alandır. Sorun kapitalizm ve demokrasi ilişkisi, daha somut olarak sermaye iktidarı ve demokrasi mücadelesi ilişkisi, bu toplumsal-tarihsel zeminde, demokrasi mücadelesinin marksist-leninist açıdan devrimci konuluşu (sosyalizm perspektifi içinde ele alınışı) sorunudur. Başlıbaşına temel bir inceleme ve tartışma konusu olan bu temel soruna, burada ancak belli sınırlar içinde değinebiliyoruz.

Daha önce de görmüş bulunduğumuz gibi, demokratik siyasal reformlardan oluşan bir programı “devrimci mücadele” ile, “devrimci eylemler” ile ve hatta “devrim” ile elde etme iddiasında olmak, sorunun özünü değiştirmemektedir. Zira sorunun özü, kapitalizm koşullarında, demokratik siyasal istemlerin, bunların bir toplamı olarak demokrasi mücadelesinin, siyasal iktidar mücadelesi içindeki konumu ve tanımında odaklaşmaktadır.

Ya bu istemleri, siyasal özgürlüğün kazanılması genel hedefine göre, aynı şey demek olan “tam demokratikleşmiş burjuva toplumu” stratejik hedefine göre tanımlıyorsunuzdur; sizin için demokrasinin kazanılması, temel stratejik bir hedef durumdadır. Durum buysa, bu sizin burjuva-demokratik bir ufku aşmadığınızı ve burjuva sınıf iktidarı koşullarında demokrasi sorununu liberal-reformist bir tarzda ele aldığınızı gösterir. Başka türlü düşünmek mümkün değildir; zira sermayenin siyasal sınıf iktidarı koşullarında, burjuvazinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, yani bir proleter devrim perspektifi ve mücadelesi içinde ele alınmayan, ona bağlanmayan bir demokrasi mücadelesi, burjuva düzenin temellerine dokunmaz ve gerçekte küçük-burjuva demokratik bir platformun ifadesi olarak kalır. Hiçbir ara “devrimci iktidar” formülü bu basit teorik gerçeği değiştirmez. Kaldı ki, sorunun bu tarzda bir yanlış

ele alınışı, mücadelenin herhangi bir devrimci iktidar mücadelesi düzeyine ulaşmasını da olanaksız kılar. Zira bu, gerçek bir iktidar perspektifinden yoksunluk platformu, bir iktidarsızlık platformudur ki, bu ele alışı reformist niteliği aynı zamanda buradan gelmektedir.

Ya da, tüm demokratik istemleri, eksiksiz bir biçimde, fakat toplumsal devrim stratejik hedefi içinde formüle ediyorsunuzdur; sizin için demokrasinin kazanılması mücadelesi, sermayenin sınıf egemenliğinin devrilmesi ve iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi mücadelesinin zorunlu bir parçası ve vazgeçilmez bir olanağıdır. Bu ise sizin, demokrasi mücadelesi konusunda marksist bir perspektife sahip olduğunuzu, burjuva sınıf egemenliği koşullarında, demokratik istemlerin devrimci bir formülasyonunun tek olanaklı çözümünü ortaya koyduğunuzu gösterir. Bu perspektif içinde, *“burjuva demokratik reformlar, devrimci sınıf mücadelesinin, yani sosyalist devrimin yan ürünüdür”* ler (Lenin). Bu perspektif anlamını; tüm temel demokratik istemler uğruna burjuvaziye karşı kararlı bir mücadelenin yürütülmesinde, bu doğrultuda *“yığınları kesin eylemlere çekerek, her temel demokratik istem uğruna savaşımları yoğunlaştırıp, proletaryanın burjuvaziye saldırısına kadar, yani burjuvaziye mülksüzleştirilen sosyalist devrime kadar vardırıarak, bu istemlerin, reformist değil devrimci biçimde formüle edilmesi”*nde (Lenin) bulmaktadır.

Şu ana kadar demokrasi mücadelesi üzerine söylenen her şeyin gerçekte “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı için söylenmiş olduğunu belirtmek gereksizdir. Zira “İş-Ekmek-Özgürlük!”, sloganın sahipleri için bir demokrasi mücadelesi platformundan başka bir şey değildir.

“İş”, “ekmek” ve “özgürlük” istemleri, kendi başına ele alındıklarında birer demokratik siyasal reform istemlerinden başka bir şey değildirler. İlk ikisi için tartışma gerektirmeyen bu gerçek, “özgürlük” istemi sözkonusu olduğunda ilk bakışta birilerine şaşırtıcı görünebilir. Fakat bu yalnızca yerleşik burjuva-demokratik önyargılarla sersemlemiş kimseler için böyledir. “Özgürlük” istemi, kendi başına ve soyut planda ele alındığında, pek görkemli görünür. Fakat onu kendi somut tarihsel bağlamı

ve toplumsal içeriği ile ele aldığınızda, durumun çok başka olduğu da kolayca görülür. Özellikle bu kavramın yerine, **onunla aynı şey demek olan**, demokrasi kavramını koydunuz mu, bu sözcüğü saran gizemli sis perdesi dağılır ve herşey yerli yerine oturur.

Ola ki, sloganın sahipleri bizi, kendilerinin de bu üç istemi kapitalizm koşullarında birer siyasal reform talebi olarak ele aldıkları konusunda temin edebilirler. Fakat yine de bu tartışmanın çerçevesini zerre kadar değiştirmez ve bizi bir santim bile ileri götürmez. Zira bütün sorun ve tüm tartışma, sermayenin sınıf egemenliği koşullarında, demokratik siyasal istemler uğruna mücadelenin ele alınışında odaklaşmaktadır. Bu konuda ise, yalnızca sloganın sahiplerinin değil, fakat tüm geleneksel devrimci-demokratik hareketin konumu ve bakış açısı yeterince açıktır. Buna göre; demokratik istemler, kendi başına bağımsız bir devrim programı ve bir devrim stratejisi eksenidir. Sermaye egemenliğinin yıkılması ve sosyalist devrim, bunun ardından gelecektir. Sloganın sahiplerinin kendine özgü konumu şudur ki, onlar, bizzat bu slogan aracılığıyla, onu kendileri için temel bir şiar ve idealize edilen bir mücadele platformu haline getirerek, kendilerini bugün geleneksel hareketin en geri, en sağdaki temsilcilerinden biri durumuna düşürmüşlerdir. Onlar artık dünün TKP'si ve bugünün İP'yle kıyaslanabilir, ancak onlarla anılabilir hale gelmişlerdir.

“İş-Ekmek-Özgürlük!”: “Kendiliğindenliğin aşılması” mı?

Sorunun bir başka yönüne geçiyoruz. “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganının sahipleri sloganın bütünlüğüne özel bir önem veriyorlar. Buna göre, “iş” ve “ekmek” uğruna bir mücadele kendi başına hareketin kendiliğindenliğini gösterir. Oysa bu talepler uğruna yürütülen mücadele, “özgürlük ve demokrasi” taleplerine doğru genişletildiği ölçüde, demek oluyor ki, “İş-Ekmek-Özgürlük!” biçimini aldığı ölçüde, artık kendiliğinden bir mücadele olmaktan çıkarak, bilinçli siyasal mücadele düzeyine ulaşır. Örneğin, sloganın sahiplerinin sınıf hareketinin durumunu tartış-

şan yazılarında, şu türden ifadelerle sık sık karşılaşabilirsiniz: *“Hareket ekonomik ve kendiliğinden çerçevede siyasal taleplerin dışına taşırılmamış, özgürlük ve demokrasi taleplerine kadar genişleyememiştir”*.

Bu, demokrasi mücadelesinin liberal kavranışının yarattığı bir başka temel yanılsamadır. İşçilerin dar ekonomik istemlerden demokratik siyasal istemler uğruna bir mücadeleye geçişi, gerek hareketin gelişme düzeyi, gerekse işçilerin politik bilinci bakımından elbette kesin bir ilerlemeyi ifade eder. Ne var ki demokrasi bilinci ve mücadelesi **kendi başına** hiç de hareketin kendiliğinden niteliğini aştığını, bilinçli politik mücadele düzeyi kazandığını göstermez. Zira **bu sınırlar içinde** kalan bir bilinç ve mücadele düzeyinde, hala reformist siyasal akımlar için geniş bir etkinlik alanı vardır. Bunu anlayabilmek için salt teorik bakış açısı bir yana, Türkiye'nin son 30 yıllık siyasal mücadele süreçlerine bakmak bile yeterlidir. Eğer demokrasi mücadelesi bilinci ve pratiği siyasal sınıf bilinci ve işçi sınıfının bağımsız siyasal hareketi anlamına gelmiş olsaydı, bu, Türkiye işçi sınıfının, '60'lı ve özellikle '70'li yıllarda, bağımsız sınıf kimliği kazanma yolunda büyük bir politik gelişme katettiğinin de bir kanıtı olurdu. Oysa böyle olmadığını, tam tersine, demokratik istemlerle sınırlı bir bilinç ve mücadele pratiğinin, işçi sınıfını, Ecevit'in CHP'sinden TKP'ye ve Dev-Yol'a kadar bir dizi burjuva ve küçük-burjuva akımın basit bir eklentisi haline getirdiğini biliyoruz. Dünya işçi sınıfı hareketi tarihi de, demokrasi mücadelesinin, **kendi başına** asla işçi sınıfı hareketinin kendiliğindenliği aşmasına bir gösterge olmadığını tüm açıklığı ile kanıtlar.

Zira bir kez daha kritik sorun, bu mücadelenin **hangi perspektif içinde** ele alındığıdır. Sermaye düzeni koşullarında, bu mücadele, eğer işçi sınıfını ve genel olarak emekçi kitleleri, düzenin temelleri ile karşı karşıya getirecek bir perspektif içinde ele alınmıyorsa, temel demokratik istemler buna göre formüle edilmiyor ve sloganlaştırılmıyorsa, bu durumda, işçi sınıfı hareketini “demokrasi mücadelesi” adı altında düzen kanalları içinde kötürümleştirmenin her türlü yolu da açıktır demektir. '70'li yılların sınıf hareketi ve genel kitle hareketi pratiği bu açıdan

son derece öğreticidir. Devrimci akımların faşizme karşı demokrasi mücadelesi içine çektiği milyonlarca insan, aynı zamanda CHP'nin de oy deposu durumundaydı. Bu şaşırtıcı olmadığı gibi, yalnızca devrimci akımların kendilerinden gelen zaafının ürünü de değildir. Tersinden de burjuva reformizmi, bir yandan sosyal demagojiyi sol şiarlar eşliğinde en etkin biçimde kullanarak, öte yandan faşizme karşı demokrasi mücadelesi temasını etkin bir biçimde işleyerek, bilinci demokratik siyasal istemleri aşmayan yığınları kolayca cezbedebiliyordu. Nihayet revizyonist akımlar, bugünkü "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganından daha ileri ve militan sloganlar kullanarak, işçi kitlelerini DİSK aracılığıyla denetim altında tutabiliyor ve bu kanal üzerinden bir kez daha burjuva reformizminin etkinlik alanına çekebiliyordu.

Burjuva ve küçük-burjuva reformist akımların işçi hareketi üzerindeki ideolojik-politik etkinliğine zemin olmasını engelleyebilmek için, **demokratik siyasal istemler uğruna mücadele ile sermayenin sınıf egemenliğine karşı mücadele arasındaki bağı** ortaya koymak ve bunu sürekli işlemek, tek çıkar yol ve biricik devrimci marksist tutumdur. Lenin'in ünlü formülünün de anlamı budur: *"Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın burjuvazinin devrilmesini ve kendi zafelerini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özelemleri, kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir"*. Sorun sınıf mücadelesi alanında böyle ele alındı mı, sloganlar buna uygun formüle edildi mi, bu durumda, demokrasi mücadelesi, her türlü burjuva akımın işçi sınıfını şaşırtmak ve denetim altına almak olanağı olmaktan çıkar; ve tersine, burjuvaziye karşı iktidar mücadelesinin, sermaye düzeninin temellerine karşı devrimci sınıf mücadelesinin, önemli ve vazgeçilmez bir olanağı haline gelir.

Eğer bir sorun, çok değişik sınıfların ve onların politik temsilcilerinin ilgi alanına giriyorsa, her bir sınıf ya da politik akım bu sorun üzerinden şu veya bu şekilde politika yapıyorsa, bu durumda vurgulamaya çalıştığımız ayrım çizgisi çok daha özel bir önem kazanır. Demokratik siyasal istemlerin de genellikle böyle bir özelliği vardır. Örneğin bugünün Türkiye'sinde Kürt sorunu, en canlı ve yakıcı biçimiyle böyle bir sorundur. Aynı

şekilde, emperyalist bir savaş sırasında, barış istemi böyle bir sorundur. Ve elbette, yığınların temel demokratik hak ve özgürlüklerden her zaman ve tabiatıyla bugün de yoksun olduğu Türkiye’de, genel olarak “demokrasi sorunu”, böyle bir sorundur. Öylesine ki, daha bir kaç yıl öncesine kadar, Demirel gibi sermayenin gedikli bir gerici politikacısı bile “demokrasi havarisi” geçinebilmiştir. Sermaye oligarkları, bugün Kürt sorununu da kapsayan bir “yeni demokrasi hareketi” iddiasıyla ortaya çıkabiliyorlar. Burjuva reformizmi içinse bu zaten her zaman için değişmez bir “politika” platformudur.

Öte yandan, sendika bürokrasisi, hiçbir zaman “işçi sınıfının demokrasi mücadelesi” sözünü ağızından eksik etmemiştir. Kaldı ki, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganının patenti de zaten onlara aittir. “Barış” yerine “iş” koyarak yapılmış ya da yapılacak olan bir “düzeltme” onları zerre kadar rahatsız etmez. Sendika bürokrasisinin geniş bir kesimi bugün zaten sloganı bu “yeni” şekliyle yaygın olarak benimsiyor. Zira sınıf hareketini sermaye düzeninin temelleriyle, sermayenin sınıf egemenliği ile, ücret sorununu aşp “ücretli kölelik düzeni”yle hiçbir biçimde karşı karşıya getirmeyen, tersine, kendi başına idealleştirildiği ölçüde, işçileri bizzat bundan uzaklaştıran bir slogan olarak “İş-Ekmek-Özgürlük!”, onlar için bulunmaz bir olanaktır. Hele bir de, soldan devrimcilik adına bunu bir “mücadele platformu” haline getiren ve bu alabildiğine dar platformu sürekli idealize eden, işçiler için alınlarına sarılacak bantlar düzeyine çıkaran, dergiler için kapaklaştıran, değişik kesimler için çeşitlendiren bir objektif politik destek de varsa, bu çerçeve onlar için gerçekten bulunmaz bir nimettir.

Bugün Türkiye’de “demokrasi sorunu”nun yarattığı büyük kargaşayı ve aldatmacayı, benzer biçimde ve örneğin birinci emperyalist savaş sırasında, “barış sorunu” yaratmaktaydı. Yığınlar için bir özlem olduğu ölçüde hemen herkesin istismar ettiği bu sorunun sloganlaştırılmasına ilişkin bir tartışmada (ki ilkesel öneminden dolayı bu tartışmaya IV. Bölüm’de ayrıca değineceğiz), Lenin’in son derece anlamlı ve tartışmamız için aydınlatıcı olan uyarısını buraya aktarmak yararlı olacaktır. Konu demokratik

bir siyasal istem olarak barış sorunudur. “İnsanların çoğu(nun), kesinlikle, genel olarak barıştan yana” olduğunu hatırlatan Lenin, bunun kitlelerde yaratacağı bilinç karışıklığını engellemek için tutulması gereken yolu şöyle tanımlar: “Birbirlerine karşı olan iki sınıfı, iki siyasal çizgiyi, en farklı şeyleri ‘birleştirici’ bir formül yardımıyla uzlaştırma amacını güden değil, ama yığınların, propaganda ve uyarma yoluyla, sosyalizmle kapitalizm (emperyalizm) arasındaki kapatılamaz farklılığı görebilmelerini sağlayacak sloganlar ortaya atılmalıdır.” (Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yay., s.223)

Bilindiği gibi, Türkiye’de de bugün, “insanların çoğu, kesinlikle, genel olarak” demokrasiden “yanadır”. Demokrasi sorununun doğru bir biçimde ele alınmasının ve yığınların demokratik özelemlerinin sermaye iktidarının temellerine yönelecek bir mücadelenin olanağı olarak değerlendirilmesinin olağanüstü önemi de zaten buradan gelmektedir. Demokrasi özlemi ve yığınların demokratik siyasal istemleri öylesine ele alınmalı ve sloganlaştırılmalıdır ki, bu çerçevedeki bir propaganda-ajitasyon yığınların bilincinde yaratılmak istenen karışıklıkları engelleyebilsin; onların, kurulu sermaye düzeni ile kendi gerçek çıkarları (ve bunların ifadesi olacak toplumsal düzen, yani sosyalizm) arasındaki “kapatılamaz farklılığı görebilmelerini sağlayabilsin.”

Oysa yeni liberallerce demokrasi mücadelesinin baş sloganı olarak ele alınan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, burjuva reformistlerinden sendika bürokrasisine kadar en olmadık siyasal odakları kolaylıkla uzlaştırıp birleştirebilecek bir niteliğe sahiptir. Bunun şu andaki ilk meyvesi ise alt kademe sendika bürokratlarının oluşturduğu Sendika Şube Platformlarıdır.

Sloganın işçi hareketi için, işçi sınıfının bağımsız sosyalist sınıf kimliği kazanma tarihsel süreci için tahripedici olumsuz rolü de buradadır. “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, sınıf hareketini kendiliğindencilikten kurtarmak bir yana, tersine onu kalıplaştırmakta, sınıf hareketinin bağımsız politik bir kimlik kazanmasını kolaylaştırmak bir yana, tersine onu sendika bürokrasinin yanısıra burjuva ve küçük-burjuva reformist akımların kuyruğuna takmaktadır. Dolayısıyla, 20 Temmuz’da

işçileri sıradan barışçıl bir politik gösteriden bile alkoyanların, hemen ardından dönüp bu sloganı “yaşasın” nidalarıyla sahiplenmelerinde, bir çelişki olmak bir yana, gerçekte tam bir tutarlılık vardır. Onları bu tutumlarına rağmen sahiplenmekten geri durmayanların davranışında da bir tutarsızlık aramamak gerekir. Zira bu iki kategori birbirini tamamlamaktadır. Birincilerin sendikal planda tuttuğu yeri, ikinciler siyasal planda oluşturmaya çalışıyorlar ve şimdiden bu yolda epey bir mesafe de almış bulunuyorlar. “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, bu uğursuz yolda onlar için bir tür işaret feneri rolü oynamaktadır.

“İş-Ekmek-Özgürlük!”: Mücadelenin “birleştirici eksen” mi?

Bu sloganın “birleştirici”liği üzerine yaratılmaya çalışılan efsaneyi de kısaca ele almakta yarar var. Efsaneye göre; bu sloganda ifade bulan siyasal demokrasi platformu, kendi sözleriyle “siyasal demokrasi ve özgürlüklerin talep edildiği alan”, işçi sınıfını bir bütün olarak kendi içinde birleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda, işçi sınıfının “bütün emekçi sınıfları kendi sınıfsal eksenini etrafında birleştirebilir”mesini de olanaklı kılmaktadır. Bu kadarla da değil; bu slogan, işçi sınıfına, aynı zamanda Kürt özgürlük mücadelesini de kendi eksenini etrafında birleştirme olanağı vermektedir.

Bu sonuncusundan başlayabiliriz. Kuşku yok ki işçi sınıfı Kürt halkının özgürlüğünü, onun meşru ulusal haklarını, daha somut olarak, kendi kaderini tayin hakkını savunduğu ölçüde, özgürlük için savaştan Kürt halkının desteğini de kazanacak, onun devrimci özgürlük mücadelesini “kendi sınıfsal eksenini” etrafında birleştirebilecektir. Fakat tüm sorun şuradadır ki, kendisi “demokrasi mücadelesi”nin sınırları içine sıkışmış bir işçi sınıfı bunu asla başaramayacaktır. Zira görmüş bulunduğumuz gibi, kapitalist düzende “bu alan”, işçi sınıfının sosyalist sınıf bilinci ve bağımsız sınıf kimliği kazanması için tümüyle yetersizdir. Türkiye işçi sınıfının, bağımsız ve öncü bir toplumsal kuvvet olarak, Türk burjuvazisinin Kürdistan’daki sömürgeci egemen-

liğine kayıtsız şartsız karşı çıkmayı başarabilmesi için, kendisinin iktidar alternatifi bir sınıf olarak bu aynı burjuvazinin sömürücü egemenliğinin karşısına çıkmayı başarabilmesi gerekir. Kürdistan sorunuyla ilgili tutarlı demokrat olmayı başarabilmesi için, Türkiye devrimi sorununda sosyalist olmayı başarabilmesi gerekir. Kürdistan'daki ulusal demokratik devrimi kendi yedeği ve eksenine almayı başarabilmesi için, Türkiye'de proleter devriminin yolunu tutmayı başarabilmesi gerekir. Ulusal kurtuluşun dar ve sınırlı ufkunu Kürt emekçilerine göstermeyi başarabilmesi için, toplumsal kurtuluşun geniş alanına kendisinin çıkmayı başarabilmesi gerekir.

Dolayısıyla ve demek oluyor ki, sermaye iktidarı koşullarında kendine demokrasi mücadelesini platform edinmiş bir işçi sınıfı, Kürt sorununda da gerekli tutarlılığı ve öncü bir kuvvet olmanın sürükleyici gücünü gösteremez.

Öte yandan, sınıf mücadelesi “siyasi demokrasi ve özgürlükler” alanına sıkışıp kaldığı sürece, Kürt özgürlük hareketi işçi sınıfının bu çerçeveye üzerinden herşeye rağmen verebileceği desteği belli bir sempatiyle karşılansa bile, bu hiç de onun işçi sınıfının “sınıfsal eksen”ine geçmesine yetmez. Bu durumda o kendi bağımsız “ulusal gelişme” yolunu izlemeye pekala devam edebilir. Bu sınırlı çerçeve içinde, yani sorun “demokrasi” ve “özgürlükler” sorunu olarak kaldığı sürece, Kürt emekçi sınıfları, örneğin bugün olduğu gibi, pekala kendi mülk sahibi sınıflarının ara kesimleriyle birlikte yürüme yolunu tutabilirler. Onları ulusal özgürlüğün bu dar ufkundan ancak işçi sınıfının mülkiyet ve sömürü düzeninin temellerine yönelecek bir toplumsal devrim mücadelesi kurtarabilir.

Dolayısıyla, Türkiye'nin bugünkü tarihsel-toplumsal koşullarında, demokrasi mücadelesi çerçevesi içinde kalındığı sürece, işçi sınıfının Kürt özgürlük mücadelesini “kendi sınıfsal eksen etrafında birleştir”meyi başarmasını ummak, boş bir hayal olmakla kalmaz, Kürt burjuvazisine de onun minnetle karşılayacağı bir hizmet olur. Bilindiği gibi, “Türkiye’ye demokrasi, Kürdistan’a otonomi!” Kürt burjuvazisinin baş sloganıdır. Bu yeni liberallerimize hiç mi bir şey anlatmıyor? Ya da, Kürt özgürlük mücadelesine bugün önderlik eden PKK, Türkiye'deki mücadeleye

hep “demokrasi” çerçevesinden bakıyor ve kendi güdümünde kurdurduğu partiye bile “devrimci halk partisi” adını uygun görüyor. PKK’yı belirgin biçimde bu “sınırlama”ya yönelten ideolojik-sınıfsal mantık ve nedenler üzerine biraz düşünmek gerekmez mi? PKK ile temelde aynı olan politik-programatik çerçevede kısır bir çekişmeye girmek yerine, bu basit ama son derece aydınlatıcı olgu üzerine birazcık düşünülse daha iyi olmaz mı?

Bu sloganın işçi sınıfını kendi içinde ve öteki emekçi katmanları işçi sınıfının “sınıfsal ekseninde” ne ölçüde birleştirebildiği sorununa geçiyoruz. Kürt sorunu sözkonusu olduğunda doğal olarak “iş”i ve “ekmek”i bir yana bırakarak, sloganın en ileri halkasından, demek oluyor ki, “özgürlük”ten baktık duruma. Fakat işçiler ve “ezilen ve sömürülen emekçi tabakalar” sözkonusu olduğunda sloganı tüm halkalarıyla bir bütün olarak almamız gerekecek.

“Birleştirici”lik misyonu açısından bakıldığında, “iş” ve “ekmek” talepleri bugün sınıfı birleştirmek bir yana tersine bölüyor. Bu talepler ancak yerel ya da sektörel bazı birim ve alanlarda işçileri ve maalesef yalnızca geçici olarak birleştirebiliyor. Ya da daha çok işsizleri ve “iş”ini kaybetme riskiyle yüzyüze olanları birleştirme potansiyeli taşıyor. Fakat yazık ki, tersinden de ,”iş”i ve “ekmek”i olanları da bu “kazanımlar”a kölece sarılmaya götürebiliyor. Mücadele, bu sonuncular tarafından, “iş”i ve dolayısıyla “ekmek”i kaybettirebilecek bir risk olarak bile algılanabiliyor. Bundan zaten yoksun olanlar ise, “iş” ve “ekmek” mücadelesinin dar çerçevesine sıkışıp kalabiliyorlar.

Durumu abarttığımız ya da karikatürize ettiğimiz sanılmamalıdır. Soyut değil, fakat sınıf kitlelerinin bugünün Türkiye’sindeki somut “ruh hali”nden ve davranış biçimlerinden giderek, son derece somut konuşuyoruz. Sözüünü ettiğimiz durum bugün hala ciddi bir sorundur ve bugünkü işçi sınıfı hareketinin en temel zaafı durumundadır. Bu, mücadeledeki bugünkü tıkanıklığın da düğümlendiği asıl noktadır. Bütün bunları görmemek ya da görmezlikten gelmek, bugünkü gerçeklikten kopuk olmak ya da kopmaktır. Gerçeklikten kopanlar ya da onu doğru

kavrama yeteneği gösteremeyenler ise, ona doğru ve dönüştürücü bir devrimci müdahaleyi zaten yapamazlar.

“İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganının geriye çekici, bozucu ve tahrip edici işlevi de kendini asıl olarak burada göstermektedir. Sanılabileceği gibi, slogandaki “özgürlük” vurgusu, “iş” ve “ekmek” mücadelesini daha ileri bir hedefe bağlamıyor. Tersine, özgürlük sorunu, bu sloganın kısır ve sığ çerçevesi içinde, eldeki ya da kazanılacak olan “iş” ve “ekmek”in bazı yasal demokratik güvenceleri derekesine indirilebiliyor. Büyük bir coşkuyla başlayan Gebze Direnişini utanç verici bir yenilgiye sürükleyen sözde “direniş komitesi”ne egemen olan ruh ve zihniyet, hatırlamak gerekir ki, tam da “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganından beslenmekteydi. Kaybedilen “iş”i ve dolayısıyla “ekmek”i yeniden kazanmak asıl kaygı olunca, bundan umudun kesildiği bir noktada, “özgürlük” için direnmek, bunun gerektirdiği fedakarlığı bilerek göze almak bu ruh ve zihniyete sahip olanlar nezdinde tüm anlamını yitirebiliyor.

Dolayısıyla, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, mevcut mücadele düzeyini ilerletmek, daha ileriye çekmek bir yana, süreklileştirip kendi içinde idealize ediyor; demek oluyor ki, bu yolla gerçekte geriye çekiyor. Onun özellikle alt kademe sendika bürokratları için “birleştirici” sihri de buradan geliyor. Aynı şekilde, bu sloganın bir benzerinin hain Türk-İş yönetiminin resmi sloganı olarak kullanılması ve işçi hareketinin önüne bir platform olarak konması da, yine bundan kaynaklanıyor.

Sonuç olarak, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı, işçi hareketinin mevcut düzeyini, dolayısıyla kendiliğindenliğini kalıcılaştırıp kutsuyor. Bunun bir rastlantı olmadığını, yalnızca burjuva-demokratik ufkun bir yansıması da olmadığını, fakat aynı zamanda, sınıf hareketine tipik kendiliğendenci ideolojik yaklaşımın bir ürünü olduğunu da görmemiz gerekecek.

IV. BÖLÜM

Kendiliğindenciliğin teorisi ve politik sonuçları

Sloganın iki ana kaynağından biri olan demokratizm bakış açısından artık ötekine, ekonomist-kendiliğindenci yaklaşıma geçebiliriz. Bu ikincisi kendisini sloganlar meselesinin ele alınışında en çıplak biçimiyle göstermektedir. Şüphesiz ki, sloganlar meselesindeki bu çarpık bakış, daha genel planda, işçi hareketinin sorunlarına kendiliğindenci yaklaşımın özel bir alana yansımından başka bir şey değildir.

Sloganlar meselesinde kendiliğindenci kargaşa

Konuyu ele alırken dayanacağımız metinler, yazımızın girişinde tartışmalı sloganın kaynağını gösterirken andığımız iki metinden başkası değildir (*TDKP Raporu*/Bölüm-IV ile *Pan-kart, Slogan ve Kitle Mücadelesi* başlıklı Ö. Dünyası yazısı). Hatırlatmak belki gereksizdir, bu iki metin, “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganını dolaysız olarak gerekçelendirmek gibi bir ortak özelliğe sahiptirler.

Önce metinleri dinleyelim. İlkinden başlıyor ve daha önce aktarmış olduğumuz bir pasajı bu kez daha geniş biçimiyle yeniden aktarıyoruz. “*Kendiliğinden ekonomik (ve sınırlı da olsa politik) hareketin gelişmesi ve ilerlemesi*”ni ve kitle mücadelesinin bütün biçimlerini “*teşvik etme, destekleme ve örgütleme çizgisi*” izlediklerini belirten *TDKP Röportajı*, şöyle devam ediyor: “*Ancak partimiz, bu çizgiyi izlerken, yığınların hareketlenme derecesini, ruh halini, hareketin ‘kendiliğinden’ dinamiklerinin ve öne sürdüğü isteklerin niteliğini ve içeriğini irdelemekte ve eylem çağrı ve sloganlarını işçi kitlelerinin hareketi ve yaşantısındaki değişikliklerden çıkarmaya çalışmaktadır. Geçtiğimiz dönemlerde, onbinlerce ve yüzbinlerce işçinin sloganına dönüşmüş olan ‘İş, Ekmek, Özgürlük’ ve ‘Genel Grev ve Genel Direniş’ sloganları ve diğer eylem sloganları, işçi kitlesinin yaşantısından, isteklerinden ve emekçi yığınların değişen ilgilerinden çıktığı, daha doğrusu yığınlar ‘dayatılan’ sloganlar olmadığı için hareketi ilerleten, derinleştiren ve kapsamını genişleten sloganlar özelliği kazanmıştır.*” (2. baskı, s.96)

İkinci metne geçiyoruz. “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganını “Koskoca Ekim Devriminin ‘Ekmek-Barış-Özgürlük’ sloganı” üzerinden gerekçelendiren ve bu arada “Türk-İş ve DİSK’in ‘Ekmek-Barış-Özgürlük!’ sloganı” ile kendilerinininkinin farkını ortaya koyan *Pankart Slogan ve Kitle Mücadelesi* başlıklı bu yazı ise, nihayet sonuca geliyor. Bu sonuç, sloganlar meselesi üzerine bir genellemeden başka bir şey değildir. Mümkün mertebeye bütünlüğünü bozmadan ve düşünce akışını kesmeden özetlemeye çalışalım.

“*Kıscacası sloganlar her zaman ve her yerde kitle mücadelesi için çok önemlidir. Ama asıl olan slogan değil sloganın içeriğidir. Ve içerik yığın mücadelesinin talepleriyle uygunsa, yani kitlelerin o anki taleplerini doğru ifade ediyorsa, kaçınılmaz olarak yaygınlaşıp, yığınlar malolacaktır.*” Elbette kitle gösterilerinde acil taleplerden öteye sloganların, “*Örneğin ‘Yaşasın Devrim Yaşasın Sosyalizm!’ gibi sınıfın uzak taleplerini ifade eden sloganlar*”ın da yer alabileceğini ve zaten yer aldığını, ama bunların daha çok “*sınıfın ileri unsurları tarafından itibar görecektir*”

sloganlar olduğunu da unutmamız gerektiğini hatırlatan yazı, şöyle devam ediyor: *“Bu yüzden de uzak talepleri daha çok öne çıkararak acil talepleri küçümsemek, radikal görünme sevdası, elbette ki sınıf hareketinin gelişme seyrini ve sınıf hareketi içindeki sloganların yerini anlamamaktır.”* Kasıtlı bir tutumla sahte bir ikilem yaratan ve bu temel üzerinde proletaryanın nihai taleplerini ifade eden sloganların acil sloganların alternatifi olarak göstermenin, birinciyi ikincinin yerine geçirmenin *“bütün keskinliğine karşın saf idealizm”* olduğunu vurgulayan yazı, yine devam ediyor: *“Elbette, ‘Yaşasın Devrim Yaşasın Sosyalizm!’ her zaman kitle mücadelesi içinde bir propaganda sloganı olarak kullanılacaktır ama bütün acil taleplerin önüne geçerek yığınları birleştirici ve onları mücadeleye sevk edici özelliği tüm yığına mal olduğu dönemde olacaktır, ama bu artık ‘devrimci durum’dur.”* Devrimci duruma ulaşıldığı koşullarda geçmişte acil talepleri ifade eden sloganların artık reformistlerin, düzen savunucularının sloganı haline geleceğini ifade eden yazı, nihayet düşüncesini toparlıyor. *“Bu yüzden de gerçekten yığınları ayağa kaldıran sloganlar, sendikaların, parti ya da örgütlerin bürolarında, ‘reklam metini yazarlarının’ ya da yöneticilerinin subjektif niyetlerine bağlı olarak uydurulan sloganlar değil, bizzat kitle mücadelesi içinden çıkan, belki sınıfın nabzını tutan parti ve sendikalar tarafından mükemmelleştirilen, içeriği doldurulan sloganlar olmuştur.”* (Özgürlük Dünyası, sayı: 56, Haziran ‘93, s.62)

Kolayca görülebileceği gibi, iki metnin konuya ilişkin bakış açısı tümüyle örtüşüyor. Şu farkla ki, tarih olarak daha sonraki bir döneme ait olan bu ikincisi, doğal olarak ilhamını temel bir belge olan ilkinden alıyor. Fakat bunu, onu açıp derinleştirerek yapıyor.

Bu iki parçada bazı doğru kırıntıları elbette yok değil. Ne var ki, bütünsel mantıkları içinde ele alındıklarında, sloganlar meselesi üzerine marksist-leninist bakış açısının izi yoktur bu yazılarda.

İlk metin, iki farklı kategoride yeralan iki farklı sloganı, mücadelenin talep ve hedefleriyle ilgili bir slogan olan *“İş-Ekmek-Özgürlük!”* sloganını, tümüyle mücadele biçimlerine ilişkin

bir slogan olan “Genel Grev ve Genel Direniş!” sloganıyla birlikte anıyor. Bunu ne için yapıyor? Bunlar, işçi hareketinin istek ve yaşantısından, “yığınların değişen ilgilerinden” çıkmışlardır, “daha doğrusu yığınlara ‘dayatılan’ sloganlar” değillerdir; bu nedenle de “hareketi ilerleten, derinleştiren ve kapsamını genişleten sloganlar”dır, diyebilmek için.

İkinci metin ise, **talepler ve hedeflerle ilgili bir slogan** olan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı üzerinden, bu aynı sonucu, genel olarak sloganlar meselesi üzerine genelleştirip derinleştiriyor. Bir sloganın, ancak **mevcut** kitle hareketinin **mevcut** “talepleriyle uygunsu, yani kitlelerin o anki taleplerini doğru formüle ediyorsa”, yaygınlaşıp yığınlara malolabileceğini, ancak böyle sloganların “gerçekten yığınları ayağa kaldıran sloganlar” olabileceğini vurguluyor ve “masa başında” slogan “uydurup” yığınlara “dayatma” çabasının boşunalığını dile getiriyor. Mevcut kitle hareketinden çıkan sloganlara yapılabilecek tek müdahalenin ise, “belki (**belki!**) sınıfın nabzını tutan parti ve sendikalar tarafından”, bu sloganların mükemmelleştirilmesi ya da içinin doldurulması olabileceğini savunuyor.

Belli ki, bu insanlar, Marksizmi öğrenme çabası içinde, bir yerlerde şu türden ifadelere rastlamışlardır: “*Marksizm en değişik mücadele biçimlerini kabul eder, ve onları ‘uydurmaz’, ama devrimci sınıfların, hareketin gelişimi içinde kendisini gösteren mücadele biçimlerini sadece genelleştirir, örgütler ve bunlara bilinçli bir ifade verir.*” Ya da örneğin şu türden ifadelere: “*Marksizm, kitle pratiğinden eğer öyle ifade edebilirsek, öğrenir, ve ‘sistem yapanların’ tek başına çalışmalarlarıyla keşfedilen mücadele biçimlerini yığınlara öğretmek yolunda hiçbir iddiada bulunmaz.*” (Bkz. Lenin, *Gerilla Savaşı*)

Fakat Marksizm klasiklerinin **mücadele ve örgüt biçimleri** ile bunlara ilişkin sloganlar hakkında söylediklerini alıp, genel olarak sloganlar gibi temel bir mesele için genelleştirmeye kalkması için, kişinin bir Marksizm cahili olması, tümüyle farklı şeyleri birbirinden ayırdetme yeteneğinden tümenden yoksun olması gerekir.

Bir marksist elbette hiçbir şekilde kitle mücadelesinin belli

bir anına uygun düşecek **mücadele ve örgüt biçimlerini** “kafadan uydurma”ya kalkmaz. Onları geliştirmekte olan hareketin seyrinden, ilk belirtilerinden bulup çıkarmaya, bilinçli bir ifade kazandırarak genelleştirmeye ve kitlelerin daha geri ve geniş kesimleri içinde yaymaya çalışır. Örneğin, siyasal kitle grevi etkili bir mücadele biçimidir; fakat onu kimse uydurmadı, yığın hareketinin gelişimi onu **kendiliğinden** ortaya çıkardı. Komün ya da Sovyetler en ileri düzeyde politik örgüt biçimleriydi; ikisi de kitle mücadelesinin en ileri düzeyinde, ayaklanma ve devrim içinde, **kendiliğinden** ortaya çıktılar. İlkini Marx-Engels, ikincisini Lenin olmak üzere, ancak kitle mücadeleleri bu biçimleri somut olarak yarattıktan sonradır ki, ele alıp incelediler, tarihsel anlamını, önemini ve işlevini ortaya koyarak onları genelleştirdiler.

Türkiye’de işçi hareketinin yeni döneminde, “İşçiler Elele Genel Greve!” ya da “İşçi-Memur Elele Genel Greve!” sloganları, tümüyle eylem biçimlerine ilişkin olan ve işçilerin mücadele isteğini yansıtan bu sloganlar, yeni dönem işçi ve kitle hareketinin kendi birikiminden ve derinliklerinden çıkıp geldiler. Devrimci hareketin genel olarak sahiplendiği, kitlelerin daha geri ve daha geniş kesimleri içinde yaygınlaştırmaya çalıştığı sloganlar oldular. Aynı şekilde fabrika ya da grev komiteleri, sınıfın ilk eylemlerine bağlı olarak ortaya çıktılar, eylemlerin yayılmasına paralel olarak yaygınlaştılar, fakat eylemdeki her gerilemeye bağlı olarak da, genellikle ya işlevsizleştiler ya da tümünden ortadan kalktılar. Durgunluk evrelerinde onları işçilere “dayatmak” için epeyce gayret gösterip de hayal kırıklıklarına uğrayanlar çıkmadı değil. Fakat böylelerinin kavrayamadığı, genel olarak mücadele ve örgüt biçimleriyle kitle hareketinin gelişme seyri arasındaki kopmaz bağ ile, aynı şekilde, mücadele biçimleriyle örgüt biçimleri arasındaki kopmaz organik ilişki idi.

Fakat siyasal taktiğin temel bir alanına ilişkin bir gerçeği, bunun ifade ettiği elementer marksist doğruları alıp da genel olarak sloganlar meselesine uygulamak, bu alanda genelleştirmeye kalkmak nasıl mümkün olabilir? Ya da, hiçbir biçimde mücadele ve örgüt biçimleriyle ilgili olmayan, fakat tümüyle siyasal talepler ve hedeflerle ilgili bir içeriği olan “İş-Ekmek-

Özgürlük!” sloganı ile ilgili bir tartışmaya, bu ele alış tarzı nasıl uygulanabilir? Oysa bunu birileri gerçekten yapıyorlar. Yaptıkları aslında kendi kendiliğindenci davranış tarzlarının teori düzeyine çıkartılmasından başka bir şey değildir. Onlar “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganını gerçekten de “mevcut hareket”ten, ‘80’li yılların ikinci yarısında gerçekleşen Türk-İş toplantı ve mitinglerinden bulup çıkarmışlar, “barış” yerine “iş”i koyarak da kendilerince ona bilinçli bir ifade kazandırmışlardır. Fakat işçi hareketinin bu en yüzeydeki ve sendikal düzeydeki alabildiğine dar ve sınırlı platformunun “sınıf hareketinin derinlikleri”yle ne ilgisi var? İş, ekmek ve demokratik siyasal istemlerin sınıf kitlelerinin 12 Eylül’ü izleyen dönemdeki “yaşantısı” ve “değişen ilgileri”yle ilgisi elbette apaçık ortadadır. Fakat bizzat işçi hareketinin kendi en geri düzeyinde ve kendiliğinden ileri sürebildiği bu reform istemlerini alıp, bundan temel bir şiar ve sözümona devrimci bir mücadele platformu çıkarmaya kalkmak, ancak kendiliğindenci harekete tapınan, kendine “işçi kitlelerinin duyduklarını ve düşündüklerini kaydetme” misyonu yakıştıran kuyrukçuların işi olabilir.

“Özlemi duyulacak olan mücadele...”

Elbette ki karışıklık yalnızca farklı kategorideki sloganların kaynağını ayırdedememekten ibaret değildir. Bu yalnızca daha büyük ve daha vahim karışıklıklar için bir çıkış noktası işlevi görmektedir. Örneğin bize dendiğine göre, sloganlar içerik olarak yığın mücadelesinin belli bir anındaki taleplerine uygun olmalıymış; ancak böyle olduğu takdirde, kitleleri birleştirir, mücadeleyi daha geniş kesimlere yayar, “hareketi ilerleten, derinleştiren ve kapsamını genişleten” bir rol oynarmış. Kitle eylemlerine temel sloganları bulaştırmaya kalkmak, onları zaten benimsemiş bulunan öncüler dışında kimsede bir yankı uyandıramayacağı için, boş bir çaba olmakla kalmaz, ayrıca “dayatmacılık” anlamına da gelirmiş. Dahası, böyle bir davranış, maddi hareketin mevcut düzeyinden kopuk olduğu için olmalı. “saf idealizm” olurmuş, vb., vb.

Sloganların niteliğini, kapsamını ve işlevini, belli bir andaki hareketin durumuna, bu hareketin o an kendiliğinden ulaşabildiği düzeye ve ileri sürebildiği taleplere bağımlı kılan bu düşünüş tarzı, klasik ekonomizmin o pek ünlü düşünüş tarzıyla **tıpatıp aynıdır**. Lenin, aşağıdaki düşünceyi ve düşünüş tarzını, adına ekonomizm denilen “koca bir akımın programı” olarak tanımlamıştır:

“Özlemi duyulacak olan mücadele, mümkün olan mücadeledir, ve mümkün olan mücadele belli bir anda verilmekte olan bir mücadeledir.” Lenin ekliyor: *“Bu, kendini edilgen olarak kendiliğindenliğe uyduran sınırsız oportünizm eğiliminin ta kendisidir.”* (Ne Yapmalı, Sol Yay. I. Baskı, s.63)

Bu özlü tanımlamanın ışığında dönülüp bu bölümün girişinde aktarılan parçalara yeniden bakılmalıdır. Görülecektir ki, **halihazırda mevcut ve mümkün olan** bir mücadelenin yarattığı sloganlar ve ileri sürdüğü taleplerin çerçevesini aşmanın; kitleleri birleştirmek ve mücadeleye yöneltmek işlevini ancak “devrimci durum” dönemlerinde oynayabilecek temel sloganları böyle bir aşamada gündeme getirmeye kalkmanın; onları yığınlara mücadelenin bu geri aşamasında yaymaya ve benimsetmeye çalışmanın, “dayatma”cılıktan ve “saf idealizm”den başka bir şey olmadığını savunan düşünüş tarzı, gerçekte “kendini edilgen olarak kendiliğindenliğe uyduran” o sınırsız oportünizm eğiliminden başka bir şey değildir.

Bu sınırsız oportünizmin o klasik temsilcileri de, teorik sorunlardan çıkardıkları temel şiarlarla yığınlara giden devrimci marksistleri, “dayatmacı”lıkla ve kitlelere “kulak vermemek”le eleştiriyorlardı. Onları “gelişmenin kendiliğinden unsurunu küçümsemek” ve tersinden olarak, devrimci bilinç unsurunu abartmakla itham ediyorlardı. Masa başında hazırlanmış “programlarını şekilsiz kaos üzerinde dolaşan bir ‘ruh’ gibi, hareketin karşısına çıkarmak”la suçluyorlardı. Fakat Lenin’in onlara yanıtı son derece sadedir: *“Ama sosyal-demokrasinin işlevi, kendiliğinden hareketin üzerinde bir ‘ruh’ olmak ve bununla yetinmeyip bu hareketi ‘kendi programı’ düzeyine yükseltmek değil de nedir?”* (Age, s.67-68, vurgular orijinalinde)

İşte sorunun düğümlendiği nokta da burasıdır. Her olanaktan, her kitle eyleminden yararlanılarak, temel siyasal hedefler ve görevler, bunun özlü bir formülasyonundan başka bir şey olmayan temel devrimci şiarlar, kitlelere ve kitle eylemine taşınmazsa, somut ve kısmi talepler çerçevesinde yürüyen bir mücadele, bu dar ve sınırlı alandan devrimci bir gelişme düzeyine nasıl çıkartılacaktır? Mevcut (ve elbette kendiliğinden) hareket, devrimci öncünün “kendi programı” düzeyine nasıl yükseltilecektir?

Belirtmeye gerek yok ki, tartışma (ve çatışma) hiç de acil talepleri ifade eden sloganların yerine temel sloganları geçirmeye kalkmak, ikisini karşı karşıya koymak, temel sloganları güncel istemleri küçümsemenin ve reddetmenin gerekçesine dönüştürmek değildir. Böyle bir tartışma saçmadır ve bu, pek akıllı ve fazlasıyla bilgiç olduğu anlaşılan yazının yazarının basit ve anlamsız bir polemik hilesinden başka bir şey değildir. Asıl tartışma, kitlelere ve kitle hareketine, ancak onların o anki gelişme düzeyine ve ileri sürdüğü taleplere uygun düşen sloganlarla gitmek gerektiğini savunan ve bunun aşılmasına ise sendika bürokrasisi hesabına tepki duyan ekonomist-kuyrukçu düşünce üzerinedir. Bu düşüncenin sahipleri, ünlü “aşamalı bilinçlenme” teorisi ya da “süreç-olarak-taktikler” ekonomist anlayışına da uygun olarak, yığınların bugün ancak “iş-ekmek-özgürlük!” için mücadele edebileceklerini, bu böyle olduğuna göre, (propagasına elbette birşey denilemeyecek!) temel sloganlara ancak “devrimci durum”larda sıra gelebileceğini, bu sloganların kitle mücadelelerine ancak o aşamada yön verebileceklerini savunuyorlar.

Fakat bu kuyrukçular iki temel noktayı birarada unutuyorlar. Bunlardan ilki, temel sloganların yolgöstericiliğini kazanamayan “devrimci durum” öncesi mücadelelerin, bu durumda, kendi dar çerçevesinden, demek oluyor ki, kendiliğindenlikten kurtulamayacağı; dolayısıyla, sorunu böyle koymanın, yığın hareketinin kendiliğindenliğini “devrimci durum” aşamasına kadar mutlaklaştırmak anlamına geleceğidir. Bu düşünceye göre, o mutlu “devrimci durum” anı ortaya çıkana kadar, yığın hareketi acil taleplere ve sınırlı hedeflere, özetle reformcu bir çerçeveye mahkumdur. Bu, İkinci Enternasyonal’in o reformist düşünüş

tarzıdır. Ya da ekonomistlerin “aşamalı bilinçlenme” dedikleri şeyin ta kendisidir. Unutulan ikinci temel nokta ise, eğer temel sloganlar bütün bir mücadele süreci içinde ısrarla işlenmemişse, bunların değişik mücadele aşamasından geçen kitlelere benimsetilmesi için özel bir çaba harcanmamış ve kitlelerin bilinci bu doğrultuda geliştirilmemişse, kaçınılmaz olarak beklenmedik zamanlarda ve biçimlerde gündeme girecek bir “devrimci durum” döneminde, artık hayli geç kalınmış olunacak ve pek muhtemel olarak da, tarihi fırsat kaçırılmış olacaktır.

Kautskizmin yol gösterdiği Alman Sosyal-Demokrat Partisi, kitlelerin kısmi taleplerini ve haklı demokratik istemlerini uzun yıllar için toplumsal devrime göre değil de, mücadelenin o günkü geri ve barışçıl düzeyine göre formüle ettiği ve yığınlara hep böyle empoze ettiği içindir ki, savaşı izleyen devrim sosyalist cumhuriyete varamadı, sosyal-hainler onu kolayca burjuva-demokratik cumhuriyetin ilanı içinde boğabildiler. Kendini mevcut hareketin düzeyine, istemlerine ve sloganlarına “kendiliğinden uyarlayan”, devrimci sloganları ise “devrimci dönemlere” bırakan oportünizmin, her zaman ve her yerde yaratacağı sonuç, dahası oynayacağı uğursuz tarihsel rol de budur, bu olacaktır. Liberal demokratizmin politik platformunu yıkma devrimci görevinin stratejik önemi de burada odaklanmaktadır. Kimse bunu taktik sorunlar üzerine süren ve ancak taktik sonuçları etkileyebilen bir tartışma ve çatışma konusundan ibaret sanmamalıdır. Tersine, tartışılan sorunların özü, yığınların acil talepleriyle temel çıkarları arasındaki ilişki, taktik çizgi ile stratejik perspektifler arasındaki ilişki, demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesi arasındaki ilişki üzerinedir. Demek oluyor ki, tüm mücadelenin gidişatını ve devrim mücadelesinin kaderini belirleyecek temel **bağıntılar** üzerine bir ayrılık ve çatışmadır sözkonusu olan.

Marksizm-Leninizmde sloganlar meselesi

Tartışma bir hareketin temel bir sloganına ilişkin olduğuna ve sahipleri bunu tam da sloganlar meselesinin ele alınışından giderek gerekçelendirdiklerine göre, konunun ilkesel ve pratik

genel çerçevesi üzerinde durmak zorunludur.

Rus Komünistlerinin Stratejisi ve Taktiği Sorunu Üzerine başlıklı çok bilinen makalesinde, Stalin slogan (şiar) üzerine şu tanımı yapar:

“Şiar, mücadelenin yakın ve uzak hedeflerinin, diyelim ki proletaryanın yönetici grubu, onun Partisi tarafından ilan edilen kısa ve berrak formülasyonudur. Mücadelenin farklı hedeflerine uygun olarak, ya tüm bir tarihsel dönemi kucaklayan, ya da verili tarihsel dönemin tek tek aşamalarını ve kesimlerini kucaklayan farklı şiarlar vardır.” (Eserler, C.5, İnter Yayınları, s.149)

Sloganlar çeşit çeşittir, mücadelenin yakın ve uzak hedeflerini formüle eden sloganlar olarak farklılaştıkları gibi, genel ya da özel sorunlara göre de farklılaşırlar. Örneğin, mevcut egemen sınıf iktidarının devrilmesi genel bir sorundur, fakat bu genel çerçevede ulusal sorun, ya da köylü sorunu, ya da demokrasi sorunu özel birer sorundurlar. Kaynağını programdan ve Marksizm-Leninizmin genel ilkelerinden alan temel stratejik sloganlar olduğu gibi, hareketin belli bir anki gelişme seyrinden ve bu seyrin içinde kitlelerin o anki istemlerinden doğan taktik sloganlar da olabilir. İşçi sınıfının uzun ve kısa dönemli hedeflerini, taleplerini ve çıkarlarını dile getiren sloganlar olduğu gibi, mücadele ve örgüt biçimlerine ilişkin olan, hareketin gelişmesinden çıkan ve eylem çağrılarında ifade bulan sloganlar da vardır.

Öte yandan, belli bir sloganın hareketin gelişme ve yükselme dönemindeki anlamı ve işlevi ile gerileme ve durulma dönemlerindeki anlamı ve işlevi farklı olabilir. (Türkiye’de vahim ölçüde yanlış kullanımlara konu olan “üretim üzerinde işçi denetimi” sloganı buna iyi bir örnektir.) Yanısıra, kendiliğinden kitle hareketinin ortaya çıkardığı talepler ve bunların ifadesi olan sloganların anlamı başkadır, fakat **devrimci** bir kitle hareketinin ya da kitlelerin tarih sahnesine **kendi bağımsız eylemleriyle ve istemleriyle** çıktıkları bir gelişme aşamasının ürünü olan sloganların anlamı ve önemi daha başkadır. Ve nihayet, temel ya da taktik her sloganın, mücadelenin gelişme sürecine paralel bir evrimi de vardır; başlangıçta propaganda değeri taşıyan

bir slogan, zaman içinde ajitasyon ve giderek eylem sloganına dönüşebilir, dönüşür.

Sloganlar meselesi üzerine bu kadarı yeterince ve herkesçe açıktır. Ne var ki, sorun tam da bu açıklıktan itibaren başlıyor. Eğer sloganlar meselesinde tüm bu farklılıkların bir anlamı varsa, bu da, her bir sloganı kendi ilkesel konumu, programatik ya da taktik çerçevesi, maddi-siyasal koşulları, nihayet işlevi ve evrimi açısından ele almanın gerekliliği ve zorunluluğudur.

Tartışmamız açısından en kritik olan nokta; bir marksistin, kitlelerin belli bir andaki istemleriyle proleter öncünün sloganları arasında mutlaka net bir ayırım yapması, bu ikisini hiçbir biçimde birbirine karıştırmaması gerektiğidir. Bu Marksizmin abc'sidir ve Lenin'in daha önce andığımız *Barış Sorunu* başlıklı makalesindeki tanımı bu açıdan ve tartışmamız için son derece açıklayıcı bir örnek üzerinden, oldukça nettir: "*İşçilerin sınıf bilinci taşıyan öncüsünün sloganları başka bir şeydir, yığınların kendiliğinden oluşan istekleri tamamen ayrı bir şey.*" O zamanlar tartışılan sorun, emperyalist savaştan bunalmış ve kendi hükümetlerinin aldatmalarını hissetmeye başlamış halk yığınlarının sürekli büyüyen barış özlemidir. Bu özleme kayıtsız kalmak bir yana, ondan en iyi şekilde yararlanmak devrimci marksistlerin görevidir. Fakat yığınların kendiliğinden ortaya çıkan barış özleminin, kendi başına barış sorununda devrimci politik şiarlar üretmeyeceği basit gerçeği bir yana, daha önemli olan sorunun bir başka yönüdür. Devrimci marksistler temel devrimci amaçlara ve enternasyonalizmin temel ilkelerine sadık kaldıkları sürece, barış sorununda, yığınların o anki özelemlerinin ve istemlerinin içeriğine uygun düşen, kendini buna uyarlayan sloganlar atmak yoluna gidemezlerdi. Bunu yapmak kaba ve korkak bir oportünizmden, özünde sosyal-şovenizmin bir türünden başka bir şey olamazdı. (Avrupa'da Kautskyler'in ve Rusya'da da Martov ve Trotskiler'in yaptığı özünde bundan başka bir şey değildi.) Zira savaşa karşı devrimci politika, tüm ilhaklara karşı çıkmayı, emperyalist savaşta "kendi" ülkesinin yenilgisini istemeyi, bunun için de emperyalist savaşı iç savaşa çevirme devrimci tutumunu gerektiriyordu. Dolayısıyla, barış sorununda devrimci sloganlar da, bu çerçeveye

göre şekillenmek zorundaydı. Proletaryanın gerçek çıkarları ve Marksizmin devrimci ilkeleri bunu emrediyordu. Oysa, barış özlemi günden güne büyüyen yığınlara emperyalist savaşta “kendi” ülkelerinin yenilgisi politikası ve şiarları ile gitmek, **o günün koşullarında**, barış özlemi içerisindeki o aynı işçi yığınları tarafından kürsülerden atılmak, dövülmek ve hatta linç edilmek olaylarıyla sonuçlanabiliyordu. Tutumu gerçekte Kautsky’nin kaba sosyal-şovenizminden farklı olan, belli bakımlardan enter-nasyonalizme yakın olan Trotski’nin tüm tutarsızlığı, tam da yığınların bu somut “ruh hali”ni hesaba katmaktan, bunun karşısında korkakça gerilemekten başka bir şey değildi.

Aynı örnek üzerinden, bugünün Türkiye’sindeki benzer bir başka duruma bakabiliriz. Bugün yığınların devrimci hak ve istemlere olan ilgisi, bu çerçevede demokrasiye olan özlemi gitgide büyümektedir. Fakat bugünün Türkiye’sinde demokrasi sorununun en **acil ve yakıcı** halkası Kürt sorunudur. O Kürt sorunu ki, Türkiye’de demokratik hakların son kırıntılarını da silip süpürmekte, bugünün Türkiye’sini özel savaş yöntemlerinin egemen olduğu bir kontr-gerilla cumhuriyetine dönüştürmüş bulunmaktadır. Fakat şu bir gerçektir ki, bugün demokrasi özlemi içerisinde olan işçi yığınları Kürt halkının temel demokratik istemlerine ya ilgisizdirler, ya soğuk bakmaktadırlar, ya da buna dosdoğru karşıdırlar.

Bu durumda, eğer siz demokrasi mücadelesine ilişkin şiarlarınızı, yığınların bugünkü bilincini ve ruh halini hesaba katarak formüle etmeye kalkarsanız, ya da yerli ekonomistlerin deyimiyle, bu alandaki sloganlarınızı yığın mücadelesinin “mevcut talepleriyle” uygun hale getirmeye kalkarsanız, oportünizmin en kabasına düşer, tastamam bir sosyal-şoven olursunuz. Oysa ki, bugün, yığınların mücadelesini ve bilincini devrimci temeller üzerinde geliştirebilmenin, burjuvazinin yığınlar üzerindeki ideolojik-politik etkisini kırabilmenin, işçi hareketine gerçekten bir kapsam ve derinlik kazandırabilmenin en temel halkalarından biri, bizzat Kürt sorununda devrimci politikayı etkin ve egemen kılmaktır. Ne var ki, böyle bir politika, işçilerin demokratik taleplerinin bugünkü içeriği üzerinden değil, ancak ve ancak,

proletaryanın temel devrimci çıkarları, iktidar perspektifi ve ulusal soruna ilişkin marksist-leninist ilkeler üzerinden formüle edilebilir.

Bu politika ve bunun ifade ettiği şiarlar, tıpkı emperyalist savaş sırasında barış sorununa ilişkin devrimci politika ve şiarlara karşı olduğu gibi, yığınların soğuk tutumu ve hatta aktif tepkisi ile karşı karşıya kalabilir. Eğer yığınların istemleri ve özlemlerinin içeriği ve sınırları ile proletaryanın devrimci öncüsünün sloganlarının **tümüyle iki ayrı şey** demek olduğunu biliyorsak, bu sonuç bizi şaşırtmayacağı gibi, devrimci politik tutumumuzdan bir adım olsun gerilememize de yolaçmaz. Biz yığınlara ısrarla gerçekleri açıklayacağız ve bu gerçeklerin ifade ettiği devrimci şiarları haykıracağız.

Bize deniyor ki, bu tutumunuz bugün ancak öncü işçiler tarafından bir ilgi ve destek görebilir. Bu böyle olabilir. Ama tam da bundan dolayıdır ki, biz temel ve taktik devrimci şiarlarımızı, yığınlara ve özellikle onların eylemlerine daha ısrarlı ve daha etkin bir biçimde taşımamızdır. Öncü ile sınırlı bir politik tutumu bu sınırlılıktan kurtarabilmek ve onu daha geniş yığınlara yayabilmek için, bundan daha başka bir yol var mıdır ki? Dolayısıyla, öne sürülen gerekçe gerçekte savunulan tutumun tam tersini kanıtlar, tam tersi bir tutumun doğruluğunu gösterir.

Bu arada belirtelim ki, bazı grupların PKK'ya (burada özellikle İP'i anmak gerekiyor) aşırı husumetinin gerisinde, bir yandan kemalist çevrelerle ortaklık arayışı, fakat öte yandan da, işçilerin Kürt sorununda bugünkü önyargıları ve "ruh halleri" karşısında oportünist bir gerilemiş vardır. Demek oluyor ki, bu tutum, liberal işçi politikacılığı için, işçiler ve sendika bürokrasisi ile ilişkilerinde, Kürt sorunundan doğan "güçlükler"i aşmanın bir yoludur da aynı zamanda.

"İşçilerin siyasal istek ve istemleri" ve temel şiarlar

Öte yandan, sınıfın temel çıkarlarını ve hedeflerini ifade eden sloganların, kitle hareketinin şu veya bu andaki düzeyiyle ya da ileri sürdüğü istemleriyle doğrudan bir ilgisi yoktur. Bu tür sloganlar, Marksizmin genel teorisi ve ilkeleri ışığında,

toplumun mevcut tarihsel gelişme düzeyinin, bu çerçevede genel sınıf ilişkilerinin tahlili ve bunun proletaryanın temel hedefleri ve görevleri doğrultusunda yorumundan çıkarlar. Temel stratejik sloganların kaynağı, böyle bir tahlil ve yorumun sonuçları üzerine oturan programdır. Otokrasinin yıkılması ve siyasal özgürlüğün kazanılması, bu çerçevede “Kahrolsun Otokrasi!” ve “Demokratik Cumhuriyet!” sloganları, ortada daha ciddi kendiliğinden bir sınıf hareketi bile yokken, toplumun bilimsel bir incelenmesi ve yorumuyla, Rus marksistlerince ortaya konulmuştu.

Ne var ki, Rus ekonomistleri, “işçi kitleleri için ham ve anlaşılmaz bir slogan” sayarak, “Kahrolsun Otokrasi!” sloganının mevcut işçi hareketine “dayatılma”sına karşı çıktılar. Elbette onların karşı çıktığı otokrasinin yıkılması genel isteği değildi. Onların asıl karşı çıktığı, temel hedef bildiren bu sloganın işçilerin acil istemlerinin sözde “yerine geçirilmesi” idi. Onlar, işçi hareketinin mevcut durumuyla bu slogana hazır olmadığını, bunun geniş kitlelere bir şey vermediğini, yalnızca öncüleri ilgilendirdiğini söylüyorlardı. Marksistlerin, eğer kitlelerden kopmak istemiyorlarsa, işçilerin somut durumunu ve istemlerini, bu istemlerin mevcut içeriğini gözetmeleri gerektiğini, hareketin kendiliğinden düzeyine kendilerini uyarlamak ve “kitlelere kulak vermek” zorunda olduklarını savunuyorlardı. Dikkate değer olan nokta, bu aynı şeyleri onlarla birlikte Rus liberallerinin de tekrarlıyor olmasıydı. Liberaller daha da ileri gidiyor, Rus devrimci marksistlerini, işçi hareketinin gerçeklerinden kopuk olmakla eleştiriyorlardı.

Kuşkusuz ekonomistlerle liberaller arasındaki bu paralellik hiç de rastlantı değildi. Zira “sosyal-demokrat” ekonomizm, burjuva-demokrat liberalizmin sınıf hareketi üzerindeki ideolojik etkisinin bir “yan ürünü”nden başka bir şey değildi. “Sosyal-demokrat” ekonomistler ideolojik gıdalarını, burjuva-demokrat “legal-marksistler”den almışlardı.

Ekonomistlerin gözden kaçırdığı, elbette, proleter öncünün temel görevinin, tam da mevcut hareketi kendi programı ve sloganları düzeyine çıkarmak olduğu gerçeği idi. Yani öncülük, temel hedefler ve çıkarlar konusunda yolgöstericilikti gözden

kaçırılan. Ve bu, devrimci sınıf öncüsünün hergünkü, heranki faaliyetinin şaşmaz amacıdır, tüm çalışmasının değişmez eksenidir. Peki kendinizi hareketin mevcut düzeyine uyarlamakla kalırsanız, sloganlarınızın içeriğini mevcut “yığın mücadelesinin taleplerine uygun” tutarsanız, bu nasıl başarılacaktır?

Siyasal şiarları kitle hareketinin gelişme düzeyine ve o andaki istemlerine endeksleme, bu çerçevede ve buna bağlı olarak formüle etme çabası, klasik ekonomizmin yeterince gözetilmeyen, en temel özelliklerinden biri olmuştur. İşte Lenin’in söyledikleri:

“Siyaset vardır, siyaset vardır. Böylece görüyoruz ki, Raboçaya Mysıl siyasal mücadelenin kendiliğindenliğine, bilinçsizliğine boyun eğdiği ölçüde, siyasal mücadeleyi yadsımıyor. Bizzat işçi sınıfı hareketinden kendiliğinden çıkan siyasal mücadeleyi (daha doğrusu işçilerin siyasal istek ve istemlerini) tümüyle kabul ederken, sosyalizmin ve Rusya’nın günümüz koşullarının genel görevlerine uygun düşen özel bir sosyal-demokrat politikanın bağımsız olarak ortaya çıkarılmasını kesenkes reddediyor.” (Ne Yapmalı?, s.57, vurgular Lenin’in)

Burada, işçilerin siyasal istek ve istemlerinden doğan bir politik mücadele anlayışının “İş-Ekmek-Özgürlük!” mücahitlerinin muhakeme tarzıyla nasıl örtüştüğünü görmek güç değildir herhalde. Bize denilecektir ki, biz sosyalizm mücadelesinin temel gereklerine ve günümüz Türkiye’sinin genel koşullarına uygun düşen özel bir sosyalist politikayı reddetmiyoruz. Elbette cepheden reddetmiyorsunuz. Ama politik istem ve şiarları yığın hareketinin mevcut düzeyine endekslediğiniz ölçüde ve temel devrimci şiarların ancak “devrimci durum”larda bir anlamı ve işlevi olabileceğini söylediğiniz bir durumda, gerçekte onu boşa çıkarılmış, cepheden kabul ettiğinizi arka kapıdan kapı dışarı etmiş olursunuz. Ekonomist muhakemenin yolaçtığı gerçek sonuç da budur. Zira temel sloganların kitle gösterilerinde etkin bir biçimde kullanılmasına yöneltlen bir eleştirideki “masa başı sloganları” ya da dıştan “dayatılan” sloganlar ithamları, görüldüğü kadar masum değildir. Bu eleştiri, gerçekte, mevcut kendiliğinden sınıf hareketinden, onun şu anki durumu, seyri ve istemlerinden tümüyle bağımsız olan, olması gereken, toplumun nesnel gerçekleri

ve temel sınıf ilişkilerinin tahlilinden teorinin ve ilkelerin ışığında çıkarılmış temel devrimci politikayı, bu politikanın özlü bir ifadesi demek olan temel devrimci şiarları hedef almaktadır. Dolayısıyla, klasik ekonomizmin tipik tepki alanı ve biçimiyle karşı karşıyayız burada.

Ekonomistler yığın hareketinin özel önemini vurgularlarken, bunu, genel olarak politik görevlerin bu hareketin gelişme seyrine uyarlanmasına, yeni liberallerin deyimiyle, işçi kitlelerinin yaşantısına, değişen ilgilerine ve isteklerine tabi kılınmasına dayanak yapıyorlardı. Bu bakışaçısından ele alındığında, “Kahrolsun Otokrasi!” temel stratejik sloganı, ekonomistler için, mevcut harekete “dayatılan” ve onu gölgeleyen bir slogandan başka bir şey değildi. Onlar, o tarihsel dönemin temel devrimci görevi olan “*otokrasinin devrilmesi görevini, işçi sınıfı hareketinin birinci görevi olarak kabul etmenin olanaksız olduğunu*” düşünüyorlar “*ve bu görevi (yığın hareketi adına) kısa vadeli siyasal istemler uğruna mücadele derekesine*” düşürüyorlardı. (Bkz. *Ne Yapmalı*, s.61)

Bugün de birileri bize, temel devrimci görevlerin ve onların ifadesi olan sloganların işçi hareketinin öncelikli sorunu olmadığını söylüyorlar. Bunu yığın hareketinin mevcut düzeyi “adına” yapıyorlar ve böylece devrimci politik mücadeleyi işçilerin “kısa vadeli siyasal istemleri uğruna” mücadele derekesine düşürüyorlar. “İş-Ekmek-Özgürlük!” bu türden siyasal istemlerin sloganlaştırılmış ifadesi ve bu düşürülmenin somut politik platformu oluyor.

Bu, liberal demokratizmin politik platformudur.

20 yılın özeti: Kendiliğindencilikten kendiliğindencilige...

Son olarak *TDKP Röportajı*'nın IV. Bölümü'ne kısaca değinmek istiyoruz. Okur, sınıf hareketinin durumu ve sorunlarına ayrılmış bu bölüm hakkındaki kesin yargımızı hatırlayacaktır. Bugünün Türkiye'sinde hiçbir metnin sınıf hareketine kendiliğindenci ve kuyrukçu bir yaklaşımın bundan daha iyi bir

örneğini veremeyeceğini söylemiştik. (Bkz. I. Bölüm)

Elbetteki aklını yitirmediği sürece marksist-leninist olmak iddiasındaki hiç kimse kendiliğindenciliğin açık ve kaba bir savunusuna giremez. Ne var ki, sorun niyetle değil, fakat bir düşünüş ve ele alış tarzıyla ilgili olunca, bu birilerinin niyetlerini aşarak ve bir sonuç olarak “kendiliğinden” ortaya çıkabiliyor.

Tartışmanın bu bölümünde ele aldığımız metinler, TDKP’de sakat bir muhakemenin ürünü olan ekonomist düşünüş tarzının hiç de ilk örnekleri değildirler. *Teorinin Yoksulluğu* polemikinden haberdar olan okur (Bkz. *Teori ve Program Sorunları*, Eksen Yay., s.9-87) bunun bir başka klasik örneğinin daha önceleri *Devrimin Sesi* sayfalarında verildiğini hatırlayacaktır. O zamanki muhabetimiz başkalarını kendiliğindencilikle eleştirirken, tam da bu çaba içinde, kendiliğindenciliğin ve kuyrukçuluğun model olacak bir örneğini vermişti. *TDKP Raporajı*’nın önümüzdeki bölümü ise, bu aynı şeyi, kendiliğinden işçi hareketini “kendisi için hareket” düzeyine çıkarmanın sorunlarını tartışırken yapıyor.

İlk göze çarpan nokta, yazı boyunca, kendiliğinden hareketin ısrarla, ya yalnızca “ekonomik” ya da “ekonomik ve ekonomik istemlerle sınırlı politik” (s.96) bir hareket olarak, yani bu son derece dar çerçevede tanımlamasıdır. Kendiliğindenliğin, dolayısıyla ona tapınma demek olan ekonomizmin bu dar ve sığ kavranışı, böylece bu kavrayışın sahiplerine kendileri için hayli geniş bir ekonomist yanılığın alanı bırakmaktadır. “Ekonomik” ya da “ekonomik istemlerle sınırlı politik” çerçeveyi aşan ve örneğin genel demokratik istemler alanına genişleyen bir mücadelenin bile, buna rağmen pekala kendiliğindenliğin sınırları içinde kalabileceğini, dahası, çoğu kere yığınların devrimci kalkışmalara varan eylemlerinin bile bu nitelikte olabileceğini, bu insanlar bir türlü kavrayamıyorlar. Bu normaldir, zira kendiliğindenliğin sınırlarını ekonomik bir temel üzerinde tanımlamak, devrim sorunlarında ufku burjuva-demokratik sınırları aşmayanlar için ortak bir düşünüş tarzıdır.

Bir öteki soruna geçiyoruz. Yazı ısrarla TDKP’nin kendiliğinden harekete çok önem verdiğini, onun tüm biçimlerini her yolla destekleyeceğini ve teşvik edeceğini söylüyor ve bunu,

bu bölümün girişinde aktardığımız uzun pasaj izliyor. Bu pasaja ise, kendiliğinden hareketin neden o kadar önemli olduğuna ilişkin felsefi ve politik bir sürü gereksiz laf tamamlıyor (s.96-98). Bu uzun tirad, elbette bazı doğruların yanısıra, bir çok ifadesi ve tanımıyla bize ekonomist kafa yapısının yeni örneklerini sunuyor. Örneğin: *“İşçiler, politik iktidar sloganlarını ve proleter sosyalizmini kavrama olanağını ancak (ancak!), ekonomik amaçlı mücadelenin inişli çıkışlı gelişmesi ve sosyalizm eğilimi kazanması sürecinde kendi öz deneyimleriyle bulabilirler”* (s.96-97).

Fakat kendiliğindenliğin olağanüstü önemini döne döne tekrarlayan bu sayfalardaki düşünüş tarzının en temel ekonomist yanılıgısı, işçi hareketine tekyanlı mekanik bakışıdır. Bu baylar artık kavramalıdırlar ki, bir marksist yığın hareketinin kendiliğindenliğine değil, fakat kendisine önem verir. Kendiliğindenlik bu yığın mücadelesinin **tamamı** değil, yalnızca **bir yönü, bir görünümüdür**. Ve bu yön, tam da onun öznel yanına, yani bilincine ve ileri sürdüğü istemlere ilişkindir.

Komünistler yığın mücadelesine, kitlelerin şu veya bu eylemine çok özel bir önem verirler. Ve bunu tam da, onu kendiliğindenliğinden sıyırmak, mücadele içindeki kitlelerin bilincini ve örgütlenmesini geliştirerek hareketin dar ve kendiliğinden çerçevesini kırmak için yaparlar.

Özetle, kendiliğindenlik, yığın hareketinin biricik özelliğini değil, yalnızca bir yönünü, onun zayıf yanını dile getirir. Ekonomist ve tek boyutlu metafizik kafa yapısının bunu anlaması elbette zordur. Ve bunu anlayamadığı içindir ki, parti sloganlarını, kendiliğinden sınıf hareketinin seyrinden ve ileri sürdüğü isteklerden çıkarmayı bir övünme konusu yapabiliyor. Bununla da kalmıyor, bu tür sloganların, tam da kendiliğinden hareketin dolaysız ürünleri oldukları için, “hareketi ilerleten, derinleştiren ve kapsamını genişleten sloganlar” olabileceğini bile söyleyebiliyor. Bu türden sloganlara böyle bir işlev yükleyebilen bir kafa, ekonomizmin dipsiz çukurunda demektir.

Kendiliğinden hareketin taşıdığı özel öneme yapılan vurguların ardından, ama önem verilen tek şeyin hiç de bu olmadığı, “hatta” bundan da çok, kendiliğindenciliğin eleştirisi

olduğu müjdesini alıyoruz: “Partimizin çizgi ve çalışması, kendiliğinden hareketin varlığına, açık kitle mücadelesi olarak gelişmesine verdiği önem kadar, hatta ondan daha çok ve ilke sorunu olarak, kendiliğindenciliğin eleştirisine, kendiliğindenciliğe karşı ideolojik savaşa önem vermektir. Kendiliğindenciliğe ve sonuçlarına karşı mücadelenin temeli kuşkusuz, politik ajitasyon ve işçi sınıfının mücadelesinin politik iktidar mücadelesine dönüşmesinde işçi kitlelerine yardım çalışmasıdır... ve işçi kitlelerinin ekonomik mücadelesinin sınıfın politik mücadelesine genişlemesi ve dönüşmesi çalışması, partimizin bütün çalışmasının temelini oluşturan bir çalışma durumundadır.” (s.98)

Kendiliğindenciliğin eleştirisine verilen önemi bile **kendiliğindenliğin önemine** yapılan bir vurgu içinde ifade etmek ile “işçi kitlelerine yardım” mütevazî (gerçekte kuyrukçu) ifadesini bir yana bırakarak, şunu söylemekle yetiniyoruz. Sorunu ekonomik mücadelenin politik mücadeleyle birleştirilmesi ve birincinin ikinciye tabî kılınması olarak değil de, ekonomik mücadelenin politik mücadeleye **genişlemesi ve dönüşmesi** olarak konulması bile, klasik ekonomizmin o klasik düşünce çizgisinden başka bir şey değildir.

Bir kısmı temel önemde bir sürü ara “malzeme”yi zorunlu olarak geçiyoruz. Fakat bir sorun var ki geçmek gerçekten mümkün değil. Bölüm boyunca, göze batacak ölçüde dikkat çeken şey, öncülük ya da önderlik olgusunun sözkonusu olduğu **istisnasız her yerde**, bu kavramlar yerine ısrarla “yardım” ifadesinin kullanılıyor olmasıdır. Bir marksist için doğal olarak yadırgatıcı olan bu türden bir ısrarlı tutumu henüz ilk sayfalardayken bir rastlantı sayıyorsunuz. Fakat sayfalar ilerledikçe ve “yardım”lar üstüste yığıldıkça, bu ısrara bir anlam vermekte güçlük çekiyorsunuz. Ne var ki 114. sayfaya ulaştığınızda, TDKP-MK sizi merakınızdan tüm açıklığıyla kurtarıyor:

“Sorunuzu yanıtarken ve partimizin tüm diğer ‘sosyalist’ akımlardan ayrılan politika ve çalışmasını ortaya koyarken; ‘yardım’ olgusunun altını çizmemiz ve ‘yardım’ kavramına özellikle dikkat çekmemizin nedeni; işçi hareketinin canalıcı sorunu olan ve Türkiye ‘sosyalist’ hareketinde başaşağı çevrilmiş bulunan

önderlik sorununun, partimizin çizgi ve çalışmasında ayakları üzerine basan gerçek içeriğini ortaya koymaktı.”

Hemen bir paragraf öncesinde ve 113. sayfada ise şunları okuyoruz:“*Partinin, işçi sınıfının 'örgütlü öncü müfrezesi' olmasının anlamı, bu mücadele ve örgütlenme içinde bulunan işçi kitlelerine gerçekten sunduğu yardımda yatmaktadır. Partinin işçi hareketinde ve devrimdeki önder ve yönetici rolü, mücadele eden, örgütlenen ve devrim yapan işçi kitlelerine yardım (ideolojik, politik, örgütsel) etmekten ibarettir.”*

Bu sözleri yorumlamak istemiyoruz ve yorum gerektirdiğini de zannetmiyoruz. Şu kadarını söyleyebiliriz; yalnızca yukardaki satırlar değil, fakat bir bütün olarak *TDKP RÖportajı*'nın IV. Bölümü'nün her satırında ve tüm ruhunda, açık bir Leninizm karşıtlığı göze çarpıyor. Bu bölümü, bir hareketin 20 yıl önceki çıkış noktasına göre, yalnızca **aynı öz temeli üzerinde** bir uçtan diğer uca savrulmanın bir örneği değil; fakat aynı zamanda, burjuva ideolojisinin değişik akımlarının özellikle son yıllarda *Ne Yapmalı?* üzerinden Leninizme yönelttiği saldırının dolaylı bir yan ürünü de saymak gerekiyor.

20 yıl önce ideolojik önderlik tezi ile yola çıkan, '70'lerin ortasında bunu teoride eleştiren fakat pratikte bu kez başka bir toplumsal temel üzerinde sürdüren bir hareketin 1992'de ulaştığı nokta yazık ki budur. Öncü savaşıclıktan halkçılığa, halkçılıktan işçiciliğe bu seyrin politik öte yüzünde, özellikle 12 Eylül sonrasında itibaren, devrimcilikten demokrasiğe bir değişim çizgisi vardır. Tümünü kesen ortak payda ise, dikkate değer bir biçimde, **kendiliğindenciliktir**. Bu kendini şimdilerde ilkel bir işçi popülizmi ve liberal kuyrukçuluk olarak gösteriyor.

“İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı ve platformu, bunun özü ve özetidir.

V. BÖLÜM

Geleneksel hareketin ayrılmaz üçlüsü: Demokratizm, kendiliğindencilik ve tasfiyecilik

Başlığa çıkarılan bu üç temel zaafın ilk ikisi, demokratizm ve kendiliğindencilik, geleneksel devrimci hareketimizi karakterize eden temel özelliklerken; üçüncüsü, tasfiyecilik, ilk ikisinin şekillendirdiği bir politik kimliğin belli koşullar altında kaçınılmaz olarak ürettiği bir sonuç şeklinde kendini göstermektedir. Komünistler, bu üçü arasındaki ideolojik ve tarihsel bağlantıyı yakın geçmiş değerlendirmesi ve eleştirisine ilişkin hemen tüm yazılarında ortaya koydular. Bunun 12 Eylül yenilgisini izleyen yeniden toparlanma yıllarında kendini gösterme tarzını, yine devrimci hareketin geçmişten bugüne gelişme süreçlerini gözönünde bulundurarak ve bir dizi grubun oluşturduğu örnek üzerinden, daha 1989 yılı başında özel bir değerlendirme ve eleştiriye tabi tuttular. (Bkz. *Devrimci Harekette Reformist Eğilim*, Eksen Yayıncılık). Geleneksel küçük-burjuva demokrasisinin günümüzde artık legal ya da açık bir “işçi sınıfı partisi” savunuculuğuna varmış bulunan kaba tasfiyeci temsilcilerinin ise, yine tarihsel ve teorik kökleriyle bağlantısı içinde, ayrı bir eleştirisini yaptılar.

(Bkz. *İllegalite-Legalite Sorunu ve Solda Tasfiyecilik, Ekimler*, sayı: 2)

Dolayısıyla, okurun *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* eleştirisinin birinci bölümünden hatırlayacağı aşağıdaki değerlendirme, yalnızca “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganının sahiplerini hedef almamakta, fakat pek az istisnaya, geleneksel hareketin tümünü kapsamakta ve bugünkü durumunu ortaya koymaktadır.

“Geçmişin devrim sorununu ısrarla önplanda tutan devrimci-demokratik programı yeni dönemde yerini bulanık bir ‘siyasal demokrasi’ mücadelesine bırakırken, inançlı ve ateşli popülist retoriği de kuru ve şamatacı bir ‘işçicilik’ ile yer değiştirdi. Küçük-burjuva devrimciliği bozuldu, erozyona uğradı ve olayların zorlamasıyla sınıfı nihayet keşfettiğinde, kendini liberal bir işçi politikacılığı kılığında buldu. Sınıf hareketine kendiliğindenci yaklaşım ve kuyrukçuluk, bunun ideolojik ve taktik ifadeleri; ‘özgürlük’ sorunu, programatik ifadesi; ‘İş-Ekmek-Özgürlük!’ ise, tümünün özlü bir ortak ifadesi oldu.” (Kızıl Bayrak, sayı: 8)*

Geleneksel devrimci hareketin 12 Eylül yenilgisini izleyen dönemi, bir genel tasfiye süreciyle karakterize olur. Tasfiyecilik kendini belli gruplar şahsında ideolojik ve örgütsel çözülüş ve yokoluş biçiminde gösterirken, başka bazı grupların şahsında, sürecin böyle bir boyutunun yanısıra, kendini daha çok devrimci ideolojik ve örgütsel mevzilerin terkedilişinde, reformist-legalist bir yeni kimliğin adım adım kazanılmasında ortaya koymaktadır. Fakat yineliyelim ki, tasfiyecilik burada yalnızca bir sonuçtur. Onu sürekli olarak besleyen ise, demokratizm ve kendiliğindencilik ikilisidir. Bu ikilinin belirlediği ideolojik kimlik korunduğu sürece, tasfiyecilik, güç koşullar ve karşı-devrimin artan basıncı altında, bir sonuç olarak kendini hep gösterecektir.

Demokratizm ile kendiliğindencilik arasında sıkı bir organik ilişki vardır. Devrim sorunlarına burjuva-demokratik ufku aşamayan bir bakış açısı, işçi sınıfı hareketini ele alıfta kendini

* Bkz. elinizdeki kitap, s.23

her zaman kendiliğinden hareketin kutsanması, ya da hiç değilse abartılması biçiminde gösterir. Gerçek burjuva demokratları, bunu sınıfsal konumları gereği bilinçli olarak böyle yaparlar. Onlar için işçi sınıfı hareketi, **demokrasi mücadelesini aşmayan sınırlar içinde dayanılması ve yararlanılması gereken bir olanaktan başka bir şey değildir.** Bu nedenle onlar sınıf hareketinin kendiliğinden niteliğini olumlarlar; en fazla, demokratik siyasal istemlere dayalı bir mücadele platformunu sınıf kitlelerinin önüne sürerler. Bu sınırlar içindeki bir bilinç ve mücadelenin, işçi sınıfının kendi bağımsız devrimci sınıf kimliği ve tutumuyla ortaya çıkmasına yetmeyeceğini; ve eğer işçi sınıfı hareketini bu sınırlar içinde tutmayı başarırlarsa, onun burjuva-demokratik çerçeveyi aşacak herhangi bir tehlike arzetyeceğini de gayet iyi bilirler.

Oysa sosyalizm iddiası taşıyan ve bu konuda gerçekten samimi olan akımlar için durum farklıdır. Oların kendiliğinden-ciliği kendini bir temel ideolojik zaaf olarak gösterir. Bu tür akımlar, devrim sorunlarını burjuva-demokratik bir çarpıklık içinde ele aldıkları bir durumda, sınıf hareketinin sorunlarına da bu ideolojik çarpıklığın çerçevesi içinde yaklaşmaktan kendilerini kurtaramazlar. Fakat önemle hatırlatalım ki, bu ikinciler, çoğu kere birincilerin, burjuva-demokratizminin dolaysız ideolojik etkisini yansıtırlar.

Rusya'da Legal Marksizm ile Ekonomizm akımları, bize bu ikili fakat birbirleriyle yakından bağlantılı konumun klasik örneklerini sunarlar.

Legal Marksizm, gerçekte burjuva demokratik bir akımdı ve nitekim çok geçmeden saf burjuva liberal konumunu açıkça ortaya da koydu. Bu akım, teorik planda, bernştayncılıktan da en iyi biçimde yararlanarak, "*devrimci ruhundan tamamen sıyrılmış ve liberal burjuvazinin gereklerine uyarlanmış bir tür 'marksizmi'*" (Lenin) kullanarak, pratik planda, "*işçi sınıfı hareketini ve sınıf mücadelesini dar trade-unionculuğa ve küçük tedrici reformlar uğruna 'gerçekçi' mücadeleye*" (Lenin) indirgemeye çalışıyordu. Amaç, genç işçi hareketini, pratikte burjuva liberal hareketin bir eklentisi haline getirebilmek, bu dar sınırlar

içerisinde tutabilmektir.

Ekonomizm akımı ise, bu liberal ideolojik cereyanın, belli özel koşullar içinden geçmekte olan sosyalist hareket üzerinde yarattığı etkinin dolaysız bir ürünü olarak ortaya çıktı. *“Rusya’da işçi yığınlarının geriliğini öne sürerek ve ‘yığınlara ayak uydurma’ bahanesine sığınarak”* (Lenin), devrim sorunlarında işçi sınıfının bağımsız devrimci platformunu değil, fakat liberal burjuvazinin bakış açısına uygun bir ideolojik-politik tutumu savundu. Böylece, işçi hareketinin pratikte liberal hareketin bir eklentisi olmasına hizmet etti. Bu akımın sonradan Menşevizm biçimi altında bir liberal kuyrukçuluk olarak sürdüğünü, karşı-devrim döneminde tasfiyecilik biçimini aldığını ve nihayet emperyalist savaş sırasında sosyal-şovenizm biçiminde tümünden yozlaştığını da bu arada ekleyelim. Bu tarihsel devamlılıkta bir iç tutarlılık vardı. Bu, ideolojik özü aynı olan bir küçük-burjuva aydın oportünizminin, sınıflar mücadelesi sürecinin her bir farklı ara safhasında kendini değişik biçimlerde ortaya koyuş tarzıydı.

Rusya’da Legal Marksizmin oynadığı türden bir rolü, bizim kendi tarihimizde ve kendine özgü koşullarımızda, bir yandan YÖN ve MDD hareketlerinde, öte yandan TİP’de (daha sonraları TİP-TKP’de) ifade bulan burjuva sosyalist akımlar oynamıştır. Bu her iki ana akım da, Kruşçev revizyonizminden de en iyi biçimde yararlanarak, teoride Marksizmin liberal-reformist bir yorumuna dayanmışlar, ve pratikte bunu, işçi sınıfı hareketini burjuva demokratik platformu aşamayan bir sendikal-siyasal hareket düzeyinde tutmak için kullanmışlardır.

Dolaysız olarak bu ideolojik mirasın etkisi altında şekillenen geleneksel halkçı-devrimci akımlar ise, işçi sınıfının bağımsız devrimci sınıf hareketini geliştirmek bakış açısına sahip olmak bir yana, onu her zaman sendikal hareket dar çerçevesinde ele almışlardır. Bu akımlarda, devrimin sorunlarına burjuva-demokratik bir yaklaşım (demokratizm) ile sınıf hareketine ekonomist-sendikalist yaklaşım (kendiliğindencilik), kaçınılmaz bir mantıksal tutarlılıkla hep birarada gitmiştir.

Komünistlerin halkçılığa yöneltilmiş eleştirilerinde somut olarak da gösterilmiş olduğu gibi, geleneksel devrimci demokrat

gruplar, '80 öncesi dönemde, sınıf hareketine hep sendikalar ve sendikal hareketle sınırlı bir pencereden bakmışlardır. Bu, ekonomist-kendiliğindenci bakışın dikkate değer bir göstergesidir. Bununla birlikte, '80 öncesinde, işçi hareketi, popülist bakış açısı içinde genel halk hareketinin sıradan bir bileşeni olarak ele alındığı için, sözkonusu zaaf, genel halkçı-devrimci politik yaklaşım içinde fazla dikkat çekmemiştir. Oysa bir yeniden toparlanma dönemi olan '80'lerin ikinci yarısında durum farklıdır. Hareketlenen ilk ve uzun süre tek kesim işçiler olduğu için, herkes yeniden toparlanmayı bu zemin üzerinde yapmaya çalışmış, doğal olarak bu, işçi sınıfı üzerine politika yapmak, işçi hareketinin sorunları üzerine politik yaklaşımlar geliştirmek sonucu vermiştir.

İşte bu olgu, '80 öncesinde yeterince dikkat çekmeyen zaafı bu yeni dönemde tüm çıplaklığıyla ortaya çıkardı. İşçi hareketine ekonomist-sendikalist yaklaşım kendini bütün kaballığıyla açığa vurdu. Halkçılıktan işçiciliğe kendiliğindenci geçiş, temel bir neden olmakla birlikte, bunun tek nedeni değildi. Bunu organik olarak tamamlayan ve besleyen bir öteki temel neden, geçmişten devralınan, aşılamadığı gibi liberal bir bozulmaya da uğrayan devrim sorunlarındaki demokratizmdi. Halkçılığın devrimci demokratizmi işçiciliğe geçişte, yenilgi döneminin yıkıcı etkileriyle liberal bir bozulmaya uğramış, bu ise sınıf hareketine yaklaşımdaki darlığa yeni boyutlar eklemiştir. Giderek liberal bir içerik kazanmaya başlayan bir demokrasi mücadelesi anlayışı, kendiliğinden işçi hareketinin geri düzeyine, sorunlarına ve istemlerine "kendiliğinden bir uyumu" kolaylaştırmış, olağan hale getirmiştir.

Bunu daha yakından görebilmek için geleneksel devrimci hareketin son 20 yıl içerisindeki oluşumuna ve evrimine kısaca göz atmak yararlı olacaktır. Aslında sorun bu yönüyle yıllar öncesinden (Ocak 1989) *Devrimci Harekette Reformist Eğilim* incelemesinde de ele alınıp irdelenmişti. Aşağıdaki değerlendirmeyi oradan aktarıyoruz:

"'70'lerin ortası -12 Mart sonrası- toparlanma ve yeniden örgütlenme dönemiydi. '80'lerin ortası -12 Eylül sonrası- aynı"

doğrultuda ilk çabalara sahne oldu ve bu süreç hala devam ediyor. İkisi arasında teorik hazırlıktan yoksunluk ve dolayısıyla ideolojik-siyasal belirsizlik şeklinde esaslı bir benzerlik var. Bu her iki döneme de kendiliğindenciliğin hakim olması anlamına geliyor. Kendiliğindencilik reformizmin zeminidir ve reformist eğilimler '75-80 döneminde de devrimci harekette hayli etkili olmuştur. Yine de '70'lerin ikinci yarısının koşulları ile '80'lerin ikinci yarısının koşulları arasında temelli bazı farklılıklar var ve bunlar bugünkü güçlü reformist eğilimi anlamak açısından önem taşıyor." (Age, s.67-68)

Bu değerlendirmede dikkate değer olan gözlem, devrimci hareketin yenilgiler sonrası toparlanma çabalarının **kendiliğindenci karakterine** yapılan özel vurgudur. Şüphesiz ki, buradaki kendiliğindencilik, sınıf hareketine kendiliğindenci yaklaşımın bilinen klasik biçiminden farklı olan, daha genel bir zaafı ifade etmektedir. Sözkonusu olan, devrimci örgütlerin oluşum ya da yeniden toparlanma süreçlerinin açık perspektiflerden yoksunluğudur. Bu süreçlerin, gelişen kitle hareketiyle, bu hareketin üstünlükleri ve zayıflıklarıyla sağladığı kendiliğinden uyumdur. Bunu, daha genel planda, devrimci öncü olmak iddiasındaki grup ve akımların, yükselen kitle hareketine yön verici bir önderlikten çok, bu hareketle birlikte sürüklenişleri olarak da tanımlamak mümkündür.

12 Mart, henüz filiz halindeki genç devrimci örgütler için ağır bir yenilgi ve fiziksel yokediliş dönemi idi. Örgütler daha oluşum halindeyken tümüyle tasfiye edilmiş, yönetici önder kadrolar büyük bir bölümüyle katledilmişti. Bu açıdan karşı devrimin yarattığı fiziksel tahribat, 12 Eylül'le kıyaslandığında, çok daha büyüktü. Ne var ki '71 Hareketi bir direniş içinde doğmuş ve yiğitçe bir karşıkoşuş içindeyken karış-devrim tarafından tasfiye edilmişti.

Dolayısıyla, direnerek yenilmenin ve hatta yokolmanın ciddi bir direnme göstermeden alınan kolay bir yenilgiden temelli farkını, 12 Mart dönemini izleyen yeniden toparlanma çabaları somut olarak gösterdi. Direnme hareketinin bıraktığı moral güç, dağılmış bu örgütlerden türeyen yeni örgütlerin işini muazzam

ölçüde kolaylaştırdı.

Bundan da önemli olan bir öteki faktör ise, 12 Mart dönemini 1974'den itibaren izleyen devrimci kitle hareketliliği idi. Öylesine ki, bu hareketlilik yeniden toparlanma çabalarını önceledi ve bu toparlanma için son derece uygun bir toplumsal-siyasal ortam ve zemin oluşturdu.

Fakat bu iki olumlu faktöre rağmen, 12 Mart'ı izleyen yeniden toparlanma döneminin devrimci hareket bakımından karakteristik olan yönü, bu sürece damgasını vuran kendiliğindencilikti. Dahası, denebilir ki, sözü edilen iki olumlu faktör, normal koşullarda beklenecek olanın tersine bir etkide bulunarak, bu kendiliğindencilik bir bakıma körükledi.

Kendiliğindencilik, teorik hazırlıksızlık ve ideolojik-politik belirsizlik koşullarında, kendini sürmekte olan hareketin genel havasına, toplumsal ortamına, şiarlarına, ufkuna, dolayısıyla ve özetle, o anki mevcut politik niteliğine kendiliğinden uyarlamada ifadesini buluyordu. Bu çok fazla bir güçlük de taşııyordu. '71 hareketinin özellikle gençlik içinde yarattığı büyük sempati-den kolayca kadro devşiriliyor, bu kadrolar genellikle gelişmekte olan gençlik hareketinin doğal önderleri olduğu için de, bu beraberinde kitle bağlarını ve etkinliğini de kendiliğinden getiriyordu. Böyle kazanılmış bir ilk etkinliği, büyüyen harekete bağlı olarak sürekli büyümek, büyük kentlerden taşraya yaymak, öğrencilerden öteki küçük-burjuva katmanlara doğru genişletmek, '71 Hareketinin devamı durumundaki başlıca örgütler için herhangi bir güçlük taşııyordu.

"Bundan dolayıdır ki, teorik hazırlıksızlığa ve ideolojik-siyasal belirsizliğe rağmen toparlanma çabaları belli bir başarı sağlamış, 1960'lardan devranılan demokratik, anti-emperyalist temalar kitle hareketinin kendiliğinden ortaya koyduğu düzeyle çakışmış ve birlikte sürüklenmeye yetmişti. İdeolojik zayıflık sık sık reformist eğilimler yaratmış olmakla birlikte, kitle hareketinin militan ortamı radikal eğilime sürekli hayat vermiş, devrim ve iktidar vurgularını beslemişti." (Age, s.68)

Dönemin başlıca büyük gruplarından ikisinin durumunu, buna iki örnek olarak vermek istiyoruz.

Bunlardan ilki, dönemin en büyük grubu olan **Devrimci Yol**'dur. Devrimci Yol '71 Hareketi'nin en önemli grubu olan THKP-C'nin devamı niteliğindeki ana gruptu. 1975-1980 döneminde muazzam bir kadro birikimine ve kitle etkinliğine ulaştı. Etkinliği büyük kentler kadar Kürdistan dışındaki taşra kent ve kasabalarında da tartışmasızdı. 15 günlük yayın organı 100-150 bin arasında dağıtılabiliyordu. Dönemin sonuna doğru artık bir günlük gazeteye ve çok sayıda aydın ve sendikacının sempatisine de sahipti. Öylesine ki, tüm bunların oluşturduğu bir güvenle, 1980 yılına ulaşıldığında, Devrimci Yol kendini artık bir iktidar adayı olarak bile değerlendirebiliyordu.

Fakat dikkate değer olan, Devrimci Yol'un tüm bu "başarıları" gerçek bir teorik-politik boşluk ve belirsizlik içindeyken ulaştığı olmasındı. THKP-C'nin öğrenci ve taşra gençliği içinde yarattığı büyük devrimci sempatiyi toplayarak yola çıkmış, fakat uzun yıllar THKP-C'nin resmi çizgisi karşısındaki konumunu ısrarla belirsizlik içinde bırakarak, bu yolu yürümeyi başarabilmiştir. Bu çizgiyi genel planda ne reddetmiş ve ne de açıktan savunmuş, bunun yerine, kendi yeni dönem pratiğine uyum sağlayan yanlarını kullanmış, buna ters düşen unsurlarını sessizce terketmeyi tercih etmiştir. Fakat daha da önemli ve ilginç olanı, temel sorunlar üzerine açık bir ideolojik-politik tutumdan yoksunluk koşullarında, genel bazı anti-faşist anti-emperyalist şiarlar eşliğinde, akmakta olan hareketin güncel sorunları üzerine politika yapması ve asıl pratik başarısını da, tam da bu sayede sağlamış olmasıdır.

Ne var ki, temel konularda teorik-siyasal belirsizlik egemenken gündelik politika sorunları üzerinden yol almanın sağladığı bu "görkemli" başarının tüm kofluğunu, 12 Eylül yalnızca üç ay içinde gözler önüne serdi. Yükseliş döneminin yüzeysel ve sığ politikalara dayalı kendiliğindenciliği, karşı-devrim döneminde hızlı bir çözülme ve dağılmaya zemin oluşturdu. 12 Eylül'ün küçük-burjuva demokratik harekette yarattığı dağılma ve yokolmanın en tipik örneği, '80 öncesinin bu en büyük, en etkin ve en mağrur hareketinde yaşandı. Gelinek yerde varılan nokta ise bugün gözler önündedir. Karşı-devrim döneminin tasfi-

yci kimliği, kendini bugün dejener ve pasif bir sivil toplumculuk olarak düzen çerçevesine uyarlamış durumdadır.

İkinci örnek ise TDKP'dir. TDKP, '71 Hareketi'nin bir öteki temel grubu olan THKO'nun bir devamıydı. İlk gelişmesini, Devrimci Yol'a benzer bir biçimde, '71 Hareketi'nin yarattığı sempatiyi örgütleyerek yaşadı. Devrimci Yol'dan farklı olarak, '71 Hareketi'nin kaba maceracı çizgisinin açık bir eleştirisiyle ortaya çıktı. Fakat buradaki tartışmamız bakımından dikkate değer olan olgu, reddettiği maceracı çizginin yerine 1977 sonlarına kadar elle tutulur bir şey koyamaması, oysa buna rağmen, büyük kadro ve kitle gücüne de, asıl olarak, tam da bu aynı dönemde ulaşmayı başarabilmesiydi. "İşçilerin-Köylülerin Bağımsız Demokratik Türkiye'si İçin!" şiarıyla yola çıkan ve gelişip yaygınlaşan demokratik kitle hareketinin aynası olmaktan öteye gidemeyen bir haftalık yayın organının köksüz ve ufuksuz bir anti-faşist anti-emperyalist teşhir ve ajitasyonu ile buna eşlik eden pratik çabalar, bu başarının elde edilmesine "kendiliğinden" yetebilmişti. Sonradan yetişen "bütünlüklü çizgi"nin önden kazanılmış güçlerin moral yönden korunması dışında kitle etkinliğinin gelişmesine esaslı bir katkısı olmadı. Reformizme karşı gösterilen ve o dönem için gerçekten özel bir önem taşıyan devrimci politik tutum dışında, bu çizginin gerçek yaşam üzerindeki gücü ve etkisini, bugün onun artık bir geçmiş tarih olayı olarak geride kalmış olmasından bile çıkarabiliriz.

12 Eylül sonrası süreç TDKP için de özünde Devrimci Yol'dan farklı olmadı. O tasfiyeci dağılma ve çürümenin sonuçlarını en ağır bir biçimde yaşayan bir başka hareket oldu. Bu kritik noktalarda bu hareket şahsında ideolojik bir ifade de kazanmıştır. TDKP, tıpkı Devrimci-Yol gibi, karşı-devrimin ege-men olduğu koşullarda, devrimci-demokrasi çizgisinden "Avrupa tipi bir burjuva demokrasisi" çizgisine geçmiş, bu çerçevede burjuva reformizmini doğal müttefik olarak bile görebilmiştir. *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* tartışmasından sonra, bugün artık geldiği noktaya ayrıca işaret etmek gereksizdir.

Bu iki örnek, '80 öncesinin iki büyük grubu üzerinden, kendiliğindenciliğın devrimci yükseliş ve karşı-devrim dönem-

lerindeki seyri konusunda yeterli bir fikir vermektedir.

Çok sayıda irili ufaklı grubuyla bu dönemin ('80 öncesinin) genel devrimci hareketine ideolojik planda rengini veren popülizm ve demokratizm, toplumsal rengini veren ise küçük-burjuva sınıf yapısı ve ortamıydı. Bu ideolojik ve sınıfsal kimliğe sahip bir hareket için işçi sınıfının bağımsız sosyalist hareketini geliştirmek gibi özel bir kaygı doğal olarak düşünülemezdi. İşçi sınıfı, söz planındaki vurgu farklılıklarına rağmen, dönemin belli başlı gruplarının tümü için, gerçekte genel halk hareketinin yalnızca herhangi bir bileşenydi. Genel halk hareketini ilerletmek genel kaygısı içinde bir anlam taşıyabilirdi ancak.

Elbette işçi sınıfı da, dönemin hareket halindeki alt sınıflarından biri olduğu için ve dahası, herşeye rağmen bu grupların sosyalizm iddiası taşımalarından dolayı, bir ilgi alanıydı. Ve işte, geleneksel devrimci hareketin sınıf hareketine ekonomist-kendiliğindenci yaklaşımı, tam da bu ilginin sınırları çerçevesinde, kendini apaçık gösteriyordu. Bu en tipik biçimiyle, sınıf hareketini bir sendikal hareket olarak ele almak ve sınıf hareketinin sorunlarını, tartışıldığı kadarıyla, bu çerçeve içinde tartışmak olarak açığa çıkıyordu. Şüphesiz bu kadarı bile, kendiliğindenci gelişme içinde kazanılmış bir ideolojik-politik kimliğin (küçük-burjuva demokratizminin), kendini sınıf hareketine yaklaşımda ekonomizm olarak ürettiğini göstermeye yetebilmiştir.

Yine de, genel planda devrim ve iktidar vurguları eşliğinde yürüyen ve esas kitlesini küçük-burjuva katmanların oluşturduğu bir devrimci politik mücadele vardı ve bu, sınıf hareketine bu dar sendikalist bakışın anlamını o gün için gözlerden gizleyebiliyordu. Dönemin liberal bir demokratizmi sınıf hareketinin sendikal çerçeveyi aşmayan bir politik hareketiyle birleştirmeye çalışan asıl akımları ise, doğal olarak revizyonist partilerdi. (TKP bunu "İleri Demokratik Düzen" ve TİP ise "Anti-tekel Demokrasi" programıyla yapıyorlardı). Bugünün yeni dönem liberalleri, sınıf hareketine ve sorunlarına yaklaşımda, bu partilerin '80 öncesindeki rolüne benzer bir rolü üstlenmiş durumdalar.

* * *

Devrimci hareketin 12 Eylül yenilgisini izleyen yeniden toparlanma çabaları 80'li yılların ikinci yarısında kendini göstermeye başladı. Fakat bu kez toparlanma koşulları temel özellikleri bakımından '70'lerin ortasından tümüyle farklıydı.

Herşeyden önce, yaşanan kolay yenilginin ağır manevi yükü vardı. Bu büyük yük zaten güçlü bir tasfiyeci cereyanın zemini olmuş ve yeniden toparlanma yıllarında, bu tasfiyecilik hız kesmiş olmak bir yana, ideolojik-politik sonuçlarını çok daha etkin bir biçimde göstermeye başlamıştı. Dahası, içindeki kolay yenilginin yarattığı ideolojik tahribata, tam da bu aynı toparlanma yıllarında, bu kez dış dünyadan esen liberal rüzgarlar (Gorbaçovculuk) yeni boyutlar eklemekteydi. (Oysa '70'li yılların ortasına, dış dünya cephesinden, milli kurtuluş devrimlerinin son büyük dalgasının sağladığı peşpeşe zaferlerin yarattığı büyük devrimci moral ve coşku egemendi).

Öte yandan, bu yeni dönemin siyasal koşulları da tümüyle farklıydı. Komünistler bu farklılığı 1989 yılı başında şöyle özetliyorlardı: *"12 Mart karşı-devrimi devrimci hareketi ezmiş, fakat biriktirdiği hoşnutsuzluk karşısında kısa sürede geri çekilmiş ve kabaran kitle eylemi, kısa zamanda gaspedilmiş bir çok hak ve mevziyi geri almıştı. Kitle hareketinin gücü devrimci harekette maddi ve moral açıdan bir kendine güven yaratıyor, burjuva güçlere bel bağlama eğilimini gemliyordu. Oysa 12 Eylül döneminde karşı-devrim devrimci hareketi ezmekle kalmamış, gerek kitle hareketinde yeni bir canlanması, gerekse devrimci harekette yeniden toparlanma çabalarını engellemek, hiç değilse yavaşlatmak için, sürekli bir baskı ve saldırı tutumu içinde olmuştur. Bu politika bugün de devam ediyor. Bu kitle hareketini geciktirici bir rol oynuyor."* (Devrimci Harekette Reformist Eğilim, s.69)

Konumuzla dolaysız bağlantı içinde olan bir üçüncü temel farklılık ise, devrimci yükseliş döneminin asıl yükünü taşımış, fakat 12 Eylül döneminde büyük bir dağılma ve yılgınlık içine düşmüş küçük-burjuva katmanların bu yeni dönemdeki aşırı hareketsizliği ve tersinden, işçi sınıfının kendini göstermeye başlayan ve gitgide büyüyen hareketliliği idi. Durum böyle olunca,

geçmişteki toplumsal tabanını yitiren ve dar kadro hareketlerine dönüşmüş bulunan geleneksel devrimci grupların, yeniden toparlanma çabalarını yeni dönemin hareketliliğini temsil eden bu sınıfa yönelik çalışma içinde yaşamaya girişmeleri kaçınılmazdı. Nitekim öğrenci hareketinin ortaya koyduğu ilk kıpırdanışların arkası gelmeyince, bu alandaki ilk çalışmaların kısırlığı farkedilince, hemen tüm gruplar kendiliğinden işçi sınıfına yöneldiler. Bir “sınıf yönelimi” içine girdiler ve bir süre için bunu bir heyecan olarak yaşadılar.

Oysa ki, ‘80 öncesinde küçük-burjuva demokratik hareketin şekillendirdiği ideolojik-politik kimlik, temel esaslarıyla hala korunuyordu. Elbette değişikliğe uğramıştı; fakat bu ileriye değil, geriye doğuydu. Devrimci-demokrat kimliğin “devrimci”liği karşı-devrimin basıncı altında yıprandığı ölçüde, geriye daha çok “demokrat”lık kalmıştı. Geçmişte devrim ve iktidar vurgularıyla kopmaz bir bütünlük oluşturan demokratik devrim programı, bu yeni dönemde, yerini muğlak bir “demokrasi mücadelesi” platformuna bırakmış; pratik planda ise, bir kaybedilmiş hak ve özgürlükleri yeniden kazanma mücadelesi halini almıştı.

Böylece, ideolojik kimliğini değiştirmeden sınıf temelini değiştirmeye kalkışmanın ne anlama geldiği, “sınıf yönelimi”nin daha ilk yıllarında kendini pratikte göstermeye başladı. Geçmişin halkçı-demokratik çizgisi, işçi hareketi alanında bu kez kendini ekonomizm ve sendikalizm olarak üretiyordu, İşçi hareketine dönük tüm tartışmalar sendikal alandaki görevler ve taktikler ekseninde etrafında yürüyordu. Sınıf hareketine politik-örgütsel açılımlar sunmak, bu dar ve kısırlı çerçeve içinde anlaşılabilirdi. Kimisi Türk-İş’e dayalı politikalar geliştirerek, kimisi bir “yeni DİSK” önerisiyle ortaya çıkararak ve buna dayalı hesaplar yaparak, kimisi ise geçmişi karikatürize eden DSİM türünden sözde taktikler sunarak, sözümona sınıf hareketinin önünü açmaya çalışıyorlardı.

Sınıfa bu politika sunma heyecanının gerisinde, gerçekte tipik bir kendiliğindencilik vardı. Küçük-burjuva demokrasinin kendini anti-faşist yığın hareketine uyarılama eğilimi, bu kendiliğindenci eğilim, kendini bu kez, işçi hareketinin iktisadi-

sendikal eylemine ve sorunlarına uyarlanma olarak tekrarlıyordu. "Sınıfı keşfedip heyecanla yönelenler, vardıkları yerde iktisadi hareketliliği, sendikal örgütlülüğü ve bu ikisine ilişkin sorunları mevcut buluyorlar ve burjuva-demokratik ufuklarıyla bu sınırlı alanın içine kendilerini hapsediyorlar ya da kendileri bile farketmeden hapsoluyorlar" dı. (Age, s. 78)

Bunlar yıllar öncesinden, daha 1989 başında gözlenen pratiklerdi. O günden bugüne durum olumlu değil, fakat olumsuz yönde seyretmiştir. Bugün de sınıf içinde çalışma esas olarak sendikal hareket üzerinden, ona ilişkin sorunlar ve politikalar üzerinden anlaşılabilir. Birilerinin sınıf çalışması, "İş-Ekmek-Özgürlük!" şiarı ve sendika şube platformlarına ilişkin politikalar da özünü ve özetini bulabiliyor. Topluma demokrasi programıyla gidenlerin sınıfa sendikal politikalarla gitmeleri, elbette açıklayıcı ve dikkate değer bir davranış tarzıdır. Demokratizmi aşamayanlar, toplumun öncü devrimci sınıfı olma tarihsel ve politik misyonu ile yüzyüze bir sınıfa, işçi sınıfına, onun kendi dar iktisadi ve politik çıkarları ve sorunları çerçevesinde oluşturulmuş politikardan başka bir şey sunamıyorlar. İşçi hareketinin zaten kendiliğinden ulaştığı ya da zorladığı düzey üzerinden oluşturulmuş politikaları, sınıfa devrimci bilinç taşıma sayabiliyorlar.

Sermaye egemenliği koşullarında, işçi sınıfının kendiliğinden hareketi ya da aynı anlama gelmek üzere "trade-unioncu" politik hareketi, tam da demokrasiyle, demokratik siyasal istemlerle sınırlı bir mücadelede ifadesini bulur. Bu nesnel-toplumsal koşullar altında, ekonomik istemler artı demokratik siyasal istemler, eşittir trade-unioncu siyaset/programdır.

Sermaye egemenliği koşullarında, sınıfın bağımsız devrimci hareketini geliştirmek demek, bu dar çerçeveyi parçalamak demektir. Sınıfa demokrasi mücadelesini bir taktik sorun olarak ele alabileceği gerçek bir sosyalist iktidar perspektifi sunmak demektir; onun güncel hareketini bu doğrultuda geliştirmek, buna uygun düşen bir politik yaklaşım ve çalışma tarzıyla azami bir çaba içinde olmak demektir.

Bundan dolayıdır ki, bu temeller üzerinde bir bağımsız devrimci sınıf hareketi ve örgütlenmesi geliştirmek acil soru-

nuyla karşı karşıya olan komünistler, bunu küçük-burjuva demokratizminin bir tarihsel çizgi halinde süregelen, fakat bugüne bozulmuş, daralmış ve yozlaşmış biçimiyle ulaştığı bulunan temel ideolojik zaaflarına ve bunun pratik etkilerine karşı sıkı ve kesintisiz bir mücadeleyle birleştirmek zorundadırlar. Zira demokratizm, ekonomizm ve tasfiyecilik kısılcı içinde hareket eden bu akımlar, gelinen aşamada, sınıf hareketinin gerçek gelişme ihtiyaçları karşısında olumsuz ve geriye çekici bir rol oynamaktadırlar.

İkinci Baskıya Ek Bölüm:

**Bugünkü TDKP Üzerine
Değerlendirme**

(Kasım 1994)

I. BÖLÜM

Geçmiş karşısında oportünist belirsizlik

Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm'in sonuç bölümünde, kitaba alt başlığını veren hareketin o günkü durumu hakkında şu değerlendirmeye yer veriliyordu:

“TDKP eleştirisini burada noktalıyoruz. Bugünkü TDKP üzerinde durmuyoruz. Teorik-siyasal temelleri bu olan bir hareketin, bugünü ve geleceği azçok kendiliğinden anlaşılır. Bugünün TDKP'si eski teorik temelini savunamaz, ama yerine yeni bir şey de koyamaz bir duruma düşmüştür. Bir siyasal hareket için düşünülebilecek en kötü, en talihsiz durumlardan biridir bu. Şimdilik teorik boşluk ve bulanıklığın yarattığı hoş olmayan sıkıntılar, güncel olaylara ilişkin keskin bir siyasal edebiyatla hafifletilmeye çalışılıyor. Ama nereye kadar? Teoriden yoksunluk, 'devrimci bir akımın varolma hakkını ortadan kaldırır ve onu eninde sonunda kaçınılmaz olarak siyasi iflasa mahkum eder' (Lenin). Bu temel gerçeği unutarak siyasal faaliyet yürüt-

mek, güncelin ardından kör-topal sürüklenmek, küçük-burjuva sınırlılığının bir başka kanıtıdır.” (I. baskı, s.188)

1989 yazında yapılan bu değerlendirme, sözkonusu hareketin o günden bugüne yaşadığı somut gelişmelerle, olduğu gibi doğrulanmıştır. Devrimci okur, devrimin temel sorunlarına ilişkin açık bir devrimci görüşten yoksun olarak politika yapmanın kaçınılmaz sonuçları konusunda, *20 Temmuz Dersleri* ve *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* incelemelerinde yeterli açıklıkta kanıtlar bulabilecektir. Bu incelemelerin ardından burada bu konuda herhangi bir ek açıklama girişimi tümüyle gereksizdir.

6 yıllık bir “teori ve politika dergisi”nin söyledikleri

“Teorik boşluk ve bulanıklık” bugün de bu hareketin temel özelliğidir. “Teori ve politika dergisi” olmak iddiasındaki bir aylık yayın organının 6 yıllık yayın hayatının ardından bu kadar kesin bir değerlendirme, ilk bakışta şaşırtıcı ve temelsiz görünmektedir. Ne var ki biz değerlendirmemizde ısrarlıyız. Eski TDKP’nin teorik temelleri, bir dizi broşürün yanısıra, 24 sayılı *Parti Bayrağı* yayını ile atılmıştı ve bu teorik çaba, *Kongre Belgeleri*’nde en ileri ve özlü ifadesini bulmuştu. Bu *Belgeler* arasında program ve tüzük de bulunmaktadır. Yıllardır piyasada bulunmayan bu temel belgelerin yeni bir yayını ve cepheden yürekli bir savunusu gerçekleşmedikçe; TDKP programı “göndere çekilmiş bir bayrak” gibi açıkça sahiplenilmedikçe; ya da, bu *Belgeler* ve programın açık bir eleştirisiyle birleşen yeni bir çizgi açıkça ortaya konulmadıkça, bizim değerlendirmemiz olduğu gibi geçerli kalacaktır: “Bugünün TDKP’si eski teorik temelini savunamaz, ama yerine yeni bir şey de koyamaz bir duruma düşmüştür.”

Sözkonusu derginin 6 yıllık yayınının en temel özelliği, bu değerlendirmede dile getirilen gerçeğin esasını değiştirmeden bu yayını sürdürmek gibi inanılması zor bir işi başarabilmiş olmasıdır. Devrimin temel teorik-siyasal sorunları hakkında (*Kongre Belgeleri* ve TDKP Programı karşısındaki konuma da açıklık

kazandıracak) herhangi bir açık tutumdan kaçınarak 6 yıllık bir yayın yaşamı sürdürebilmek, bu dergi payına gerçekten büyük bir maharet sayılmalıdır. TDKP'nin son 7 yılda bu alanda sergilediği maharet ancak '80 öncesi Devrimci Yol ile kıyaslanabilir. Bilindiği gibi Devrimci Yol da, resmi planda tek temsilcisi olduğunu iddia ettiği THKP-C'nin *Kesintisiz Devrim* kitabında formüle edilen çizgisi konusunda, benzer bir belirsizliği, 12 Eylül'e kadar sürdürmeyi başarabilmişti. Mahir Çayan'ın görüşlerini ne açıktan savunmuş, ne yüreklilikle açık bir eleştiriye tabi tutabilmişti.

Siyasetin boşlukta yürüyemeyeceği, açıktan savunulmayan temel görüşlerin yerini pratikte ve özellikle pratik politikada mutlaka yeni bir şeylerin doldurduğu, bu "yenilenmenin bilinçli bir oportünizm biçiminde ya da kendiliğinden olmasının sorunun esasını değiştirmedeği türünden basit gerçekleri geçiyoruz. Bu açıdan ele alındığında, ne '80 öncesi Devrimci Yol ve ne de '87 sonrası TDKP, fiilen herhangi bir ideolojik-politik boşluk içinde olmadılar. Açıktan savunulamayan ve fiilen terkedilen görüşlerin yerini, yeni şeyler anında doldurdu. Bütün sorun, bunun açıktan ve resmen, geçmişe karşı açık ve yürekli bir tavır alınarak yapılamamasında odaklaşmaktadır. Geçmiş çizgi hakkında ne açıktan savunuyu ve ne de yüreklilikle eleştiri tutumlarından kaçınarak, fiilen işleri artık yeni bir temel üzerinde ve yeni bir politik doğrultuda sürdürmek, oportünizmin en berbat (ve en korkak) türüdür. Bir hareketi içinden çürütür ve er ya da geç kaçınılmaz bir siyasal iflasa sürükler. Üstelik bu, işlerin az-çok iyi gittiği yanılsamasının giderek saflara sindiği bir anda olabilir ve bu beklenmedik şok, iç çürümenin olgunlaştırdığı dağılmaya olağanın ötesinde bir hız ve yıkıcılık kazandırır. Şimdilik buna, '80 öncesinin kibirli "iktidar adayı" Devrimci Yol'un sonraki akibetini örnek veriyoruz. Yeni dönemin çok daha kötü bir biçimde seyreden yeni oportünist serüveni içinse, şimdilik yaşıyan görür demekle yetiniyoruz.

Bir süre önce 7. yayın yılına giren "teori ve politika dergisi", bu vesileyle kaleme aldığı "sunu"da şunları yazdı: "Başlarken

dayandığımız bir devrimci miras vardı ve bunun üzerinde yükseliyordu faaliyetimiz. Örneğin 12 Eylül öncesinde yaklaşık 2,5 yıl boyunca 24 sayı yayınlanan Parti Bayrağı dergisi, devrimci bir komünist teorik birikimin canlı bir ifadesiydi. Ama Özgürlük Dünyası, bu deneyi basitçe tekrarlamadı, onun deneylerinden öğrendi ama yeni koşulların ihtiyaçlarına cevap veren bir çizgide ilerledi.” (Özgürlük Dünyası, sayı: 71, Eylül '94)

Bu sözlerden çıkan dolaysız sonuç şu olabilir. *Parti Bayrağı* “devrimci komünist” çizginin teorik temellerini attı; temel konularda yeterli açıklıkta bir teorik birikim oluşturdu; biz ise, şimdi artık bu temel üzerinde “yeni koşulların ihtiyaçlarına cevap” vermeye çalışıyoruz. Kuşkusuz söylenmek istenen budur ve bu ilk kez burada değil, bir çok vesileyle söylenmiştir, söylenmektedir. Zamanında *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*'de de hatırlatıldığı gibi, “Bizi bugüne çizgimiz getirdi” sözleri bugüne kadar hep yinelendi. Fakat yine aynı yerde eklendiği gibi, bu “kuru ve boş sözler bir yana bırakılırsa, TDKP yayınlarında bu çizginin temel tezlerinin eski muhtevasıyla savunulduğunu görmek (de) gerçekten güç” oldu (s.15). Bu henüz 1989 başının yargısı olduğu için o zamanlar bir kesinlemeden kaçınılmıştı. Oysa bugün aynı gözlem artık bir kesinlik içinde ifade edilmelidir.

Eğer *Parti Bayrağı*'nın 24 sayılı yayını “devrimci teorik komünist birikimin canlı bir ifadesi” idiye, bu yargıda eğer gerçekten bir içtenlik varsa, o halde bu canlı teorik birikimin neden bugünün devrimci kadrolarına sunulmadığı, yıllardır bizim tahrik ölçüsünde yinelediğimiz bir soru olageldi. 12 Eylül karşı-devrimi, geçmişte bu 24 sayılı birikimi sayı sayı izlemiş eski kadroların ezici çoğunluğunu kırıp geçirdiğine göre; ve bugünün hayli daralmış faaliyetini büyük ölçüde yeni dönemin genç devrimci kadroları üstlenmiş bulunduğuna göre, bugünün bu devrimcileri neden bu temel teorik birikimden yoksun bırakılıyor? Saflara yeni kazanılmış insanlar neden partinin temel ideolojik hattı demek olan *Kongre Belgeleri* ve TDKP programı temelinde değil de, (durumu bir süre için olsun idare etmek üzere onların yerine ikame edilmiş) *Konferans Belgeleri* ve *TDKP Röportajı*

temelinde eğitiliyor? Neden eski bazı yazı ve incelemeler olduğu gibi yayınlanmıyor da; onların, tüm kabalıklarından, bugün artık savunulamayan tezlerden arındırılmış, terim ve kavramlar bakımından revizyondan geçirilmiş versiyonları, yeni yazı ve incelemelermiş gibi okura sunulmak yoluna gidiliyor? (Bu sonuncusu, “teori ve politika dergisi”nin yayınının temel unsurlarından biridir.)

Bu soruları uzatmak gereksizdir. Zira yukarıya aktarılan sözlerde ne gerçek bir içerik, ne de herhangi bir içtenlik vardır. Bu soyut, bu “kuru ve boş” sözler, her zaman olduğu gibi bu kez de durumu idare etmek içindir. Sorunun aslı ise, hemen “sunu”yu izleyen 7. yıl yazısında, münasip bir dille ifade edilmektedir. Şimdi kısaca bunu görelim.

Önce yeni yayın yılı vesilesiyle bir müjde veriliyor: “Önümüzdeki dönemi, gelişmelerin derinlemesine incelendiği ve bugüne kadar ‘henüz aşamadık’ dediğimiz teorik sorunların aşılması için var gücümüzle çalıştığımız dönem olarak niteleyebileceğimizi umuyoruz.” (agd, s.7)

İhtimale dayalı bir umut üslubuyla sunulması bu sevindirici müjdeyi gölgelese de, bizce önemli olan, yıllardır bir türlü “aşılamayan” teorik sorunların varlığının itirafıdır. Neyse ki bunları artık nihayet aşmak üzere her türlü çabanın sarfedileceği de hemen ardından vaadediliyor. Yine de bu sonuncuyu gölgeleyen bir gerçek var. Bu, yapılan vadin gerçekte 7 yıldır hep tekrarlanagelmesi ve dolayısıyla, bugüne geçmiş “çizgimiz sayesinde” değil, fakat bu bir türlü gerçekleşmeyen vaatlerin avuntusuyla ve oyalamalarıyla gelinmiş olmasıdır.

Gelgelelim, bir kaç pasaj sonrasında “henüz aşılamayan” bu teorik sorunların ele alınışına ilişkin olarak söylenenler, bu işin daha en azından bir yeni 7 yıllık döneme (ve onu izleyecek yeni 7 yıllık dönemlere) sarkabileceği endişesini de ister istemez beraberinde getiriyor. Söylenenler şunlardır: “Devrimci komünist hareket, ülke devriminin sorunlarını proletarya hareketinin uluslararası görevlerine bağlı olarak ele almaktadır... Devrimin acilenleşen uluslararası teorik sorunlarına ciddi yaklaşım ve çözümler

getirilmeksizin ülke devrimine ilişkin programın yenilenmesi, geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi de gerçek anlamıyla mümkün olamayacağına farkındadır.” (agd, s.8)

TDKP RÖportajı'ndan beri, artık yeni bir oyalayıcı formül, buna söz kalıbı da diyebilirsiniz, var: “Devrimin uluslararası görevlerinin zorunlu kıldığı yeni bir teorik mücadele platformu” deniliyor buna. İş bununla bitmiyor. Bunu, “Yeni bir enternasyonele doğru” çağrısı ve ona eşlik eden, “Bolşevik partisini aşan yeni bolşevik partiler” ile “Bolşevizmi aşan bir bolşevizasyon”a dayalı yeni bir enternasyonal platform biçimindeki başka söz kalıpları tamamlıyor. (Bkz. *Özgürlük Dünyası*, sayı: 61, 62 ve 64)

Bu yeni açılımın yeni bir heyecan kaynağı olduğundan kuşku duymuyoruz. Yine de bir kaç basit gerçeği peşpeşe sıralamaktan kendimizi alamıyoruz. İlk, çünkü ulusal dargörürlükten bugünkü heyecanlı enternasyonalizme bu sıçrayış, aynı zamanda, ulusal dargörürlük içinde inşa edilmiş çünkü programının geçersizliğinin örtük bir ilanıdır. İkinci olarak, onun “yenilenmesi” gerektiğinin daha açık bir ilanıdır. Ve son olarak, bu “yenilenme” “yeni bir uluslararası teorik mücadele platformunun inşası” şartına bağlandığı ölçüde ise, bu işin belirsiz bir geleceğe ertelenmesi demektir. Bu belki beklenti içinde oyalanmada bir 7 sene daha kazandırır, fakat “yeni ve yenilenmiş” bir devrimci program kazandıracığı çok şüphelidir. Kusurlu yaşanmış ve başarısızlığı olaylarla açıkça kanıtlanmış bir geçmişi açık ve dürüst bir devrimci eleştiriyiyle aşamayanların geleceği kazandığı nerede görülmüştür?

Buna yeniden döneceğiz.

Geçmişin “muhasabe”si geride mi kaldı?

“‘Muhasebe’ sorununa gelince; kuşkusuz her siyasal örgüt ve parti, olup bitenin bir muhasebesini yapmıştır. Ama herkes, bulunduğu ideolojik platformdan yaptı bunu. Kimisi (örneğin Devrimci Sol) bu muhasebeyi ‘teknik, lojistik eksiklikler’le sınır-

larken; kimisi (örneğin Devrimci Yol) hiç muhasebe yapmamış görünerek, ama bütünüyle eski çizgisini terkederek yaptı. Kimisi ise (TDKP), sadece 12 Eylül süreciyle de sınırlı kalmadı, kendisinin ve bütün solun geçmişini ideolojik, politik ve pratik bakımdan eleştirdi. Yenilgiyi yengiye çevirecek bir ideolojik-politik platformun temelini oluşturmaya çalıştı. Ve bu tespitleri, kapalı kapılar arkasında yapıp bırakmadı. Tersine, değerlendirmelerini 'Konferans Belgeleri' adı altında bir kitapta toplayarak bütün devrimci ve demokratlara, işçi ve emekçi sınıflara sundu. Dahası, Türkiye Solu'nda gelenek olduğu gibi; hata ve yanlışları yumuşatmaya çalışma, başka yerlerde gerekçeler arama gibi bir zaafa düşmeden, kendi yanlışlarını daha da acımasızca eleştirdi. Kanımca bu 'muhasebe', dönemin en kapsamlı ve en ciddi eleştirisidir. Ve bildiğim kadarıyla bu eleştiri, Türkiye devrimci hareketinin sorunlarını kapsamlı ve ciddi bir biçimde ele alan tek eleştiridir." (*Özgürlük Dünyası*, sayı: 70, Ağustos '94, s.30)

Tek bir sözcüğü bile doğru olmayan bu sözleri, bir kaç ay önce yayınlanan bir röportaj metninden aktarıyoruz. *Özgür Gündem*'in sorularına yazılı karşılık olarak hazırlanan, fakat yayınlanmadığı açıklanan "Türkiye Solu" röportajını, *Özgürlük Dünyası* adına yanıtlayan kişi ise İhsan Çaralan! İhsan Çaralan; bir 12 Eylül "kazazedesi"! Komünistler 12 Eylül'ün yarattığı en büyük tahribatın, tam da devrimci değerler alanında olduğunu hep vurgulayagelmişlerdir. "12 Eylül Karşısında Türkiye Solu" başlığı taşıyan bir röportaj için seçilen "sözcü" bile, geçmişin ne ölçüde değerlendirildiği konusunda çok şeyi anlatmaya ve yukarıya aktardığımız pasajdaki palavraların değerini göstermeye yeterli bir sembolik olaydır aslında.

Yıllardır "kapsamlı ve derinlikli" bir "muhasebe" ve böyle bir muhasebe için "kongre" beklentisi içinde işleri idare edenler, bugün birden bire bu iş çoktan yapıldı ve sonuçları da kamuoyuna ilan edildi açıklamasını yapabiliyorlar. Dahası, bu defteri artık çoktan kapattıklarını da, altını çizerek vurguluyorlar.

Röportaj'da soruluyor: "Bugün Türkiye solunun yeniden bir geçmiş değerlendirilmesine ihtiyacı var mı? Kimlerin vardır, kimler

yapmıştır? Varsa, bu özellikle hangi noktada olmalıdır?”

Yanıt veriliyor: “Bugün Türkiye Solu’nda yeni bir ‘geçmiş’ değerlendirmesinin yararı olacağını sanmıyorum. Değerlendiren değerlendirmiştir zaten.” (agd, s.33)

İşte bu kadar!

“Sözcü”nün *TDKP Konferansı Belgeleri* hakkındaki yargısı, devrimci kamuoyunu gerçekdışı beyanlarla yanıltma gibi çok kaba ve gülünç bir girişimden gelmiyorsa eğer, olsa olsa bu onun bu belgeleri hiç incelemediğini, ya da onlara yıllardır yeniden bakma olanağı bulamadan konuştuğunu gösterir yalnızca. Bu belgeler, “bütün solun geçmişini ideolojik, politik ve pratik bakımdan” ele almak, değerlendirmek ve eleştirmek bir yana, bu çerçeveyi TDKP’nin kendisi için bile kullanmıyor. TDKP üzerinden elbette bir değerlendirme vardır bu belgelerde. Fakat yapılan, 12 Eylül sonrasının utanç verici çöküntüsüne, demek oluyor ki, genelde yaşanan küçük-burjuva dağılma ve tasfiyenin TDKP cephesindeki kendine özgü süreçlerine, örgütsel sınırlar içinde bir açıklama getirmek umutsuz girişiminden öte birşey değildir. Bu açıdan TDKP, “Türkiye Solu’nda gelenek olduğu gibi; hata ve zaafalarını yumuşatmaya çalışma, başka yerlerde gerekçeler arama” gibi bir zaaftan muaf olmak bir yana, Eylül sonrası yenilgi karşısında aldığı tutumla gerçekte bunun en kötü bir örneğini vermiştir.

Yaşanan genel bir ideolojik ve örgütsel iflastır. Oysa yapılan sözde “muhasabe”de, genelde sorunlar, çizgiyle birleşemeyen bir kısım “kadrolar”la izah edilmektedir. Daha özeldir (ve yalnızca Nisan 1981 sonrası) ise, özenle tırnak içine alınan, dışardaki “önderlik”le. Peki ya “önderliğin” asıl büyük bölümü olan “içerdekiler” cephesinde durum nedir? Bu, özenle es geçilir! Nisan sonrası, “sağ oportünizm” diye nitelenerek elbette ideolojik-politik açıdan da yerilir. Fakat nedense, Nisan sonrasının ideolojik düşkünlüğünün Nisan öncesindeki köklerine hiçbir biçimde bakılmaz. Dahası, “Nisan”ın partinin manevi-siyasal yıkımında ve kolay tasfiyesindeki özel rolü yüreklilikle irdelenmez. Lütfedilip, muğlak sözler arasında şöyle bir değinilmekle yetinilir yalnızca.

'81 sonrası MK "oportünist"ti de öncesi devrimci miydi, bu soru sorulmaz bile. Nisan sonrası MK "sağ oportünist" bir çizginin temsilcisidir, bu söylenir ve 14. sayısından itibaren *Devrimin Sesi* eleştirilir. Fakat bu MK'nın en sağcı politik değerlendirmelerine tam da öncesini dayanak aldığı, DSP broşürüne 12. sayıdaki "*Arayış'ın Arayışı*"nı referans gösterdiği ve bunda da tümüyle haklı olduğu gerçeği, özenle es geçilir, vb., vb.

Şunu da ekleyelim ki, bu belgelerde "örgütsel" çerçevede gündeme getirilen politik eleştiriler, çok büyük ölçüde, 1987 ayrışmasında komünistlerin gündeme getirdiği eleştirilerden esinlenir. Fakat onların bir karikatürü olarak kalır. Komünistler, siyasal-örgütsel sonuçları, sosyal ortam, sınıfsal kimlik ve ideolojik-politik görüşlerle bağı içinde ortaya koydular. *TDKP Konferans Belgeleri*'nin tüm çabası ise, bu bağı koparmak, özellikle ve özellikle "parti çizgisi"ni temize çıkarmak, sorunları "kadrolar" ya da '81 sonrası "oportünist MK"sı ile izah etmek amacına yöneliktir. Ve bu, komünistlerle örtülü bir polemik içerisinde, onların "safılar" üzerinde herşeye rağmen yarattığı devrimci ve sorgulayıcı etkiyi kırma özel amacı çerçevesinde yapılır.

Niyetimiz burada bu *Belgeler*'in ayrıntılı bir değerlendirmesini yapmak değil elbet. Amacımız yalnızca, "Kimisi ise (TDKP), sadece 12 Eylül süreciyle de sınırlı kalmadı, kendisinin ve bütün solun geçmişini ideolojik, politik ve pratik bakımdan eleştirdi" iddiasının tümünden temelsizliğine şöyle bir işaret etmektir. Ve elbette, *Konferans Belgeleri*'ni referans vererek böyle bir iddiayı kamuoyu önünde ileri sürmeye kalkmanın, kelimenin en olumsuz anlamında, her türlü sınırı aşmak demek olduğunu vurgulamaktadır.

Kadın, gençlik, "proletarya dışı ezilen sınıflar", "uluslararası komünist hareket" türünden özel bölümler ve güncel politik sorunlar bir yana konulursa, bu *Belgeler*'in en büyük bölümünü ve *MK Raporu*'nun esasını, ilk iki ana başlık oluşturur. Bahsi geçen "muhasabe"nin yer aldığı esas bölümler de zaten bunlardır. Bu bölümlerden ilkinin başlığı, "*Partideki Mücadele ve*

Örgütteki Çelişkinin Tarihsel Kaynakları"; ikincisinin ise, **"Partimizin Örgütlenme Faaliyetinde Ortaya Çıkan Hatalar"**, biçimindedir. Birinci başlık, sözde "muhasabe"nin kapsamını; ikinci başlık ise, konusunu ve sınırlarını, aslında kendiliğinden vermektedir. Bu "muhasabe", iflas etmiş bir ideolojik çizgiye ve karşıdevrim döneminde kolay dağılma yaşamış bir örgüt yapısına, bin dereden su getirerek bir "izah" getirme girişiminden başka bir şey değildir.

Yapılan "izah"ın genel çerçevesinin özeti ise şudur: "Örgütsel inşa sürecinin yukarıda anılan zaaf lar içinde yaşanması, nesnel olarak örgütün şekillenmesinin belli bir idealizm etkisi altında gerçekleşmesi anlamına gelir. Çünkü, kadroların Marksist-Leninist görüşleri ve parti çizgisini benimsemesiyle ona uygun düşen ilişki ve eylem içinde ve örgütün çizgisini uygulayacak yetenek ve kişilik yapısı özelliklerine sahip olmaları bir ve aynı şey değildir. Yukarıda sözünü ettiğimiz proleter dönüşüm, arınma ve sağ lamlaşma mücadelesi gerçek anlamda, derinlemesine ve günlük olgu ve olaylar içinde yaşanmadığı içindir ki; faşizme ve kapitalizme karşı mücadelenin güç ilişkilerindeki değişiklikler, örgütümüzde sözle eylem arasındaki ayrılık olarak tanımlayabileceğimiz inanç zayıflığının, oportünizmin ve inkarcı-tasfiyec i eğilimlerin etkili olacak oranda başkaldırısına yolaçabildi." (*Konferans Belgeleri*, Evrensel Basın Yayın, s.42, siyahlar orijinalinde)

Bu çerçevenin sınırlarını "sözcü" nün yukarıda çizdiği sözde muhasabe çerçevesiyle karşılaştırmak, 1994 Ağustos'unda açığa vurulan yeni iddianın ciddiyeti konusunda bir fikir verebilir okura. TDKP "Türkiye devrimci hareketinin sorunlarını" değil, kendi dar sorunlarını tartışmıştır. Daha doğrusu, küçük-burjuva çöküş ve dağılma olarak yaşanan bir tasfiye sürecini tartışmak zorunda kalmıştır. Yukarıdaki sözlerde de açıkça ortaya konulduğu gibi, bunu da esas olarak, kadroların çizgiyle birleşememesi olarak "izah" etmiştir.

Bir an için bunun doğru olduğunu varsayalım. Fakat gönül isterdi ki, çizgiyle birleşemeyenler hakkındaki bu değerlen-

dirme ve ithamlar, çizginin gerçek temsilcileri, onun yaratıcıları, önplandaki savunucuları ve merkezi düzeydeki uygulayıcıları ile ilgili bir değerlendirme ile de birleştirilebileydi. Zira dikkate değer olduğu kadar rahatsız edici de olan bir olgu ile yüzyüzeyiz. Karşı-devrim döneminde mücadeleye, devrimci değerlere ve doğal olarak partiye bağlı kalan kadroların neredeyse tamamına yakını, kısmen ara kademelerden, daha çok örgüt tabanından, esas olarak da konumu gereği parti çizgisini kavrama sürecinde henüz en yeni olan GKB içinden çıkmıştır. Bu aynı olguyla mantıksal olarak tutarlı, tersinden bir başka olgu daha var. Parti çizgisine en yakın, onu en iyi kavramış, onunla özdeşleşmiş önderlik kadroları ise, “faşizme ve kapitalizme karşı mücadelenin güç ilişkilerindeki değişiklikler” ortamında, devrimci direniş çizgisini temsil etmek bir yana, içerde ve dışarda, yaşanan küçük-burjuva tasfiyeci dağılmanın sürükleyici “öncü”leri olmuşlardır.

Bu acı olduğu ölçüde kaba gerçeğin üzerine gidilmediği sürece, bunun gerisindeki ideolojik ve sınıfsal mantık irdelenmediği sürece, bunun hareketin kimliğinde ifade buluş biçimi ve sonuçları yüreklilikle sorgulanmadığı sürece, devrimci bir yenilenme tümüyle olanaksızdır. Bu yapılmadığı sürece, “yenilgiyi yengiye çevirecek bir ideolojik-politik platform” değil, olsa olsa, karşı-devrimin yarattığı ideolojik-politik erozyonun uygun zemininde ve yeni dönemin kendiliğindenci sürüklenişi içerisinde, “liberal demokratizmin politik platformu” oluşturulur.

Fakat yukarıdaki sözlere karşı bir not olarak düşmeden geçmeyeceğimiz bir olgu daha var. “Faşizme ve kapitalizme karşı mücadelenin güç ilişkilerindeki (bu) değişiklikler”in yarattığı büyük sarsıntıda politik kimliklerini ve değerlerini yitirenler, büyük bir çoğunluğuyla çoktan düzene karıştılar. Ne var ki bunlardan küçük de olsa belli bir bölümü, “yeniden toparlanma” döneminde cılız hayat belirtileri gösterebildikleri ölçüde, “parti” için vazgeçilmez öğelere dönüştüler. Başta yayın alanı olmak üzere, bazı en kritik mevzilere yerleştiler. Yeni dönemin genç ve gerçeklerden habersiz devrimcileri dışında tutulursa, “parti”

hayata, çok büyük ölçüde böyle unsurlar sayesinde döndü. Ve şimdi de yine onlar sayesinde, onların oluşturduğu özel ağırlığın da zorlayıcı ve hızlandırıcı etkisiyle, “açık parti”ye dönüşmek doğrultusunda dolu dizgin yol alınıyor.

Bu sonuç kendi içinde tümüyle mantıklıdır. Ne var ki, böyleleriyle siyasal yaşama dönmek ve onu sürdürmek olanağı bulanların; kendilerine 12 Eylül’ün olumsuz prototiplerini kamuoyu önünde “sözcü” seçenlerin; dönüp bir de, kendi sorunlarını “güç ilişkileri”ndeki değişimle ortaya çıkan “inanç zayıflığı”na düşenlerle izah etmeleri yok mu, işte bu, bir kez daha her türlü sınırın aşılmasıdır.

Yargılanması gerekenler yargılıyorlar!

“Soruna siyasal örgüt ve partilerin tutumlarıyla sınırlı yaklaşırsak, komünistler dışında çok sayıda siyasi örgüt, faşist çetelere karşı bütün kahramanca direnişlerine karşın, faşizme karşı mücadeleyi siyasal iktidarı fethetme mücadelesiyle birleştirme perspektifinden uzak oldukları için, cuntaya karşı savaşmanın ideolojik temeline de sahip değillerdi. Bu yüzden 12 Eylül öncesinde hayli bir güce sahip olan bu siyasi hareketler, daha cuntanın ilk günü bütün faaliyetlerine son vererek, ‘herkes başının çaresine baksın’ tavrını benimsediler. Buna bağlı olarak da cunta; devrimci demokrat örgüt ve odakları, kendisinin beklediğinden çok kolay bir biçimde dağıttı. Ancak, komünistler de, gerek bu ‘ihtilalci sol’ gruplardan yansıyan maceracı, gerek TKP geleneğinden gelen legalist, elitçi, Kemalist hastalıklardan bütünüyle arınmış değildi. Bu yüzden de kendilerini diğer küçük-burjuva ihtilalci eğilimlerden genelde ayırmış olmalarına karşın, cunta koşulları gibi, en küçük hataların bile canalıcı olduğu koşullarda, yığınların başkaldırısını örgütlemeyi başaramayıp yenildiler.”

Bunlar, “sözcü”nün röportajında, bazı kısmi gerçekleri içeren tek anlamlı bölümü oluşturuyor. Şu şartla ki, “komünistler” adı altında kendilerini küçük-burjuva demokratik hareketten ayırma-

ya kalkmalarına ve kendi akibetlerini ideolojik planda yeterince “arınamama”ya bağlamalarına yalnızca gülümsenebilir.

TDKP, yazık ki, 12 Eylül dönemini, içerde ve dışarda, en kötü ve utanç verici biçimde yaşayan hareketlerden biri oldu. Gerçek bir küçük-burjuva tasfiyeci dağılma yaşadı. Kitlelerin direnişini örgütleme yeteneği göstermek orda kalsın, ara kademede ve tabandaki bazı devrimci kadrolar hariç tutulursa, üyelerinin ezici bir çoğunluğu devrimci kimliklerini bile koruyamadılar. Her şey bir yana, Erdal Eren, Ekrem Ekşi gibi genç devrimcilerin her zaman derin bir saygıyla anılacak direnişleri dışında; TDKP bugün, 12 Eylül karşı-devrim döneminden kendisi için onur verici olabilecek bir direniş ve mücadele kesiti alıp “bütün devrimci ve demokratlara, işçi ve emekçi sınıflara” sunma olanağından bile yoksundur. Oysa en küçük, güçleri ve etkileri en sınırlı örgütler bile, döneme ilişkin direnişlerini iyi kötü belgeleyebilmektedirler. TDKP’nin, şimdilerde başkalarının şahsında yaptığı türden, bir zamanlar (12 Eylül’ün hemen öncesinde!) en ağır sıfatları yakıştırdığı TİKB ise, dost düşman herkesin teslim ettiği gibi, 12 Eylül döneminde, genelde zaten devrimci kadrolarla sınırlı kalmış bir direnişin devrimci hareket saflarındaki en onurlu temsilcisi olmuştur. 12 Eylül’ün her hatırlanışında ancak yüzleri kızarması gerekenlerin, bugün kalkıp, “12 Eylül Karşısında Türkiye Sol Hareketi” üzerine konuşabilmeleri, utanç verici olduğu ölçüde, ibret vericidir de!

Teorik sorunların “geniş alanı”!

TDKP-MK’nın örgüte ve örgüt çeperine hitaben yayınladığı Haziran 1990 tarihli uzun bir “Açıklama ve Çağrı”, 1993 Haziran’ında kamuoyuna açıklandı (bkz. *Özgürlük Dünyası*, sayı: 56, s.30-50). 1990 Şubat’ında yapılan “I. Genel (Şubat) Konferansı”ndan 3 ay sonra kaleme alınan sözkonusu metin, bu konferans hakkında insana bulantı veren o alışılmış kendi kendine övgülerle başlıyor ve aynı tonda bir övünme-üfürme-savurma silsilesi olarak sürüp gidiyor.

Yine de bu belge, iki noktada belli bir ilgiye değerlidir. Bunlardan ilki, illegalite ve illegal yayının “ilkesel önemi” ile ilgili söylenenlerdir. Dört yıl sonra bugün, geline yerin ve tutulan yeni yolun ışığında ele alındığında, dünün bu sözleri bugün dönüp sahiplerini canevinden vurmaktadır. Bugün legal yayınlar tıklar tıklar işlerken, dahası haftalıktan günlüğe geçiş hazırlıkları bile yapılırken, illegal olanın resmen aylık periyodlara çıkarılması, fiilen ise, her ayın sayısının bir sonraki aya ancak yetiştirebilmesi ciddiyetsizliği, yeni durumu yeterli açıklıkta özetlemektedir. Sayfa sayısı iyice düşürülmüş olan “Merkez Yayın Organı” *Devrimin Sesi*, içerik yönünden ise artık hiçbir işlev görmeyecek kadar sıradanlaşmış bir üçüncü sınıf yayın durumundadır. Bu yayın organı, her şeyiyle, görüntüyü ve dünkü “ilkesel” angajmanları devrimci kamuoyu önünde ve hala devrimci hassasiyet taşıyan bir kısım kadro nezdinde kurtarmak için çıktığını bağıyor.

Haziran '90 tarihli bu belgeden de açıkça görülebileceği gibi, onu kaleme alanlar, araçlar ile amaçların, bu çerçevede, legal ya da illegal yayın ile örgütsel tercihlerin kopmaz bütünlüğü konusunda yeterli açıklığa sahiptirler ve sorunu pratik değil, fakat “ilkesel” önemde görmektedirler.

Örneğin; “Türkiye'nin bugünkü koşullarında ve devrim cephesinin bugünkü durumunda, ‘illegal örgütün ancak illegal siyasal gazete çevresinde örgütlenebileceği’ tespitini yapan ve ‘illegal propaganda ve ajitasyonu ve yasadışı basın örgütlenmesini temel alarak legal olanaklardan yararlanma’ çizgisi izleyen partimiz...” (agd, s.31-32)

Ya da; “Özel olarak vurgulanması gereken ilk ders; Türkiye koşullarında ve devrimci hareketin bugünkü durumunda, illegal merkezi basın çevresinde illegal örgütlenmeyi ve günlük ajitasyonun yaygın illegal organ ve araçlarının yaratılmasını temel alan bir örgütlenme çizgisine sahip olmadan, devrimci örgütün ve yığınlarla devrimci bağların kurulamayacağıdır.” (s.32)

Ya da; “Partimizin örgütlenme çizgisinin temelini oluşturan ‘illegal basın çevresinde örgütlenme’ politikası, ... partimizin

tüm diğeri 'devrimci' gruplardan niteliksel ayrılığının ve marksist-leninist örgütsel temelinin bir göstergesi"dir, (s.32) vb.

Konuya ilişkin bütün bu "ilkesel" açıklıkların da gösterdiği gibi, demek ki, bugün bir yandan illegal yayın araçları adım adım tasfiye edilirken, öte yandan bu sürece paralel olarak geliştirilen ve güçlendirilen legal araçlar, yeni örgütsel tercihlerin açık bir yansımasından ve pratik itirafından başka bir şey değildir. Aynı şekilde bu, parça parça açığa çıkmak ve giderek "açık bir işçi sınıfı partisi" halini almak sürecinden başka bir şey değildir. Geride, göstermelik hale getirilmiş bir illegal yayın bırakılması türünden, yürütülen siyasal faaliyette esasa ilişkin bir rolü bulunmayan bir illegal örgütsel "çekirdek" in bırakılması ya da bırakılacak olması, burada sonucu değiştirmemektedir. Gerçekte yaşanan dizboyu bir tasfiyeciliktir, ki bu, bugün fiilen ulaşılmış bulunulan liberal politik platformla tutarlı bir sonuçtur. Bunun üzerinde ayrıca da duracağız.

Bizi burada şimdilik aynı belgedeki bir başka temel nokta, buna bazı samimi itiraflar da diyebiliriz, ilgilendirmektedir: "İnkarcı-tasfiyeci eğilimler; partimizin teorik eksikliklerini ve zafplarını, proletarya devriminin dayattığı acil teorik, siyasal ve örgütsel sorunların 'alternatif' sorunu olarak önplana getirdiler. Onların, inkarcı-tasfiyeci ve devrimin teorik-ideolojik ve pratik siyasal-örgütsel görevlerinden yan çizen bu tutumu, parti saflarında ve çevrelerinde, bir dönem etkili olacak olan bir yanılmaya yolaçtı. Parti örgütünün bazı kolları ve çevre grupları, bütün enerji ve dikkatlerini devrimin dayattığı acil görevler üzerinde toplayamaz bir konumda ve partinin yürüyüşünü baltalayan bir ruh hali içinde bocaladılar." (agd, s.46)

Bu, EKİM'in çıkışının ve ideolojik cereyanının bu hareket saflarında yarattığı derin sarsıntının bir itirafıdır. Tutucu küçük-burjuva şefler, bunu; en ilkel bir düşmanlığı körükleyerek, her türlü ilke ve kuraldışı yöntemi kullanarak, "devrimin dayattığı acil görevler" adı altında gündelik dar pratiği kadrolara dayatarak ve bu yolla dikkatleri temel sorunlardan ve özellikle bir "muhasabe" ihtiyacından uzaklaştırmaya çalışarak, kontrol

altına alma başarısı gösterebildiler.

Ne var ki, gerçekte, bu şeflerin kendileri de bu cereyanın ideolojik sarsıntısından kurtulamadılar. Bir çok eski kavram ve formülün hızla terk edilmiş olması; *Kuruluş Kongresi Belgeleri* ile *Parti Programı*'nı yeniden yayınlama gücünün bir türlü gösterilememesi; ideolojik çizgi ve program konusunda açık bir tutumu zorunlu kılacak ikinci parti kongresinden, aradan geçen 15 yıla rağmen ısrarla kaçınılması vb., vb., tüm bunlar, bunun tartışma götürmez kanıtlarıdır. Fakat kuşkusuz, bu, ezilmek ve acz içerisinde kalmak, eskiyi yüreklilikle savunmak gücünü yitirmek anlamında, tümüyle olumsuz bir etkilenme biçiminde oldu. Marksist-leninist kopuş karşısında ilkesiz bir düşmanlık tutumu ve gerici ayak direme koşullarında başka türlü de olamazdı.

Biz kendi payımıza, tüm bu açmazların ifade ettiği ideolojik iflasa rağmen tutucu şeflerin durumu idare etmede bugüne kadar gösterdikleri mahareti de her zaman teslim ettik. İlgili belgeden bu tür maharetlere bir örnek vermek istiyoruz:

“Yeniden ilan ediyoruz: Günümüz koşullarında, devrimin teorik sorunları ve partinin teorik görevleri, Türkiye devriminin programatik tezlerinin ‘ne olup ne olmadığı’ndan çok daha geniş ve çok daha kapsamlıdır. Bugünün merkezi teorik-ideolojik mücadele görevi; Marksizm-Leninizmi, proletarya devriminin teori ve tecrübesini, dönemin uluslararası ve ulusal çaptaki olgu ve olaylarına uygulayarak, her cephede yeniden savunma görevidir. Türkiye devriminin teorik görevleri, bu görevin bir yönü ve parçasıdır.” (agd, s.46)

Bu sözlerin genelde EKİM’e, özel planda ise altbaşlığı “*TDKP Eleştirisi*” olan *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*’e karşı bir savunma duvarı örmeye yönelik olduğunu anlamakta bir güçlük yoktur. Talihsizlik şuradadır ki, *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*, hiç de yalnızca “Türkiye devriminin programatik tezlerinin ‘ne olup ne olmadığı’” üzerine değil, fakat daha genel planda ve çağdaş dünyanın bugünkü olgularından da hareketle, proleter devrimin sorunlarının çağımızdaki kavranışı üzerine bir

tartışmadır. Bu çerçevede, bir dizi temel teorik-ideolojik sorunla bağlantılıdır. Yani tam da “Marksizm-Leninizmi, proletarya devriminin teori ve tecrübesini, dönemin uluslararası ve ulusal çaptaki olgu ve olaylarına uygulama” sorunuyla ilgilidir.

Komünistler daha başından itibaren çağdaş dünyanın bugünkü olgularını ve süreçlerini hesaba katan bir yönetsel tutum ve teorik görevler alanı belirleyerek ortaya çıktılar. Dolayısıyla, sözde“daha geniş” bir teorik görevler alanına işaret ederek komünistlerin yarattığı etkiyi kırmaya çalışmak gerçekten şaşırıcıdır ve bir başka zavallığa işaret eder. Fakat bu yolla safların yatıştırıldığına ve komünistlerin yarattığı ideolojik etkinin kontrol altına alındığına da kuşku yoktur. Bu sayede yıllarla ölçülen zaman da “kazanılmıştır”. (7. yıla giriş yazısında okuduklarımızın aslında daha 4 yıl öncesinin argümanları olduğu okurun gözünden kaçmamış olmalıdır.) Zira daha geniş bir teorik görevler alanına işaret etmek, “teorik sorunların aşılması” için daha uzun bir süre talep etmekle aynı anlama gelmektedir. Böylece, büyük beklentiler içerisinde bir türlü bitmeyen sürelerle tabanı oyaltmanın da yolu açılmış olmaktadır. Bununla bağlantılı olarak 7. yıl yazısında verilen müjde,“çoğu gitti azı kaldı, biraz daha sabır” olarak da tercüme edilebilir.

Herşeye rağmen, daha geniş bir teorik görevler alanına işaret etmek elbette ki takdire değerdir. Fakat bunun Türkiye devriminin meselelerine ilişkin bulanıklığa bir mazeret olarak kullanılması gülünçtür ve bir kez daha aczin bir göstergesi olabilir ancak. Düşününüz ki, “12 Eylül öncesinde yaklaşık 2,5 yıl 24 sayı yayınlanan Parti Bayrağı dergisi, devrimci komünist teorik birikimin canlı bir ifadesiydi” diye, bu aynı adamlar yazıyor. İyi ama, aynı konuya ilişkin çok sayıda broşür bir yana bırakılsa bile, salt bu dergi külliyyatının üçte ikisi “Türkiye devriminin programatik tezleri”ni değil de neyi tartışıyor? Siz eğer bu “canlı teorik birikimi” hala savunuyorsanız, o halde elinizde yeterli ideolojik silah fazlasıyla var demektir, bugün önünüzde başka teorik görevler hala bulunuyor olsa bile. Bu durumda, küfür edip kara çalacağınıza, bu silahları kuşanarak ve kulla-

narak “inkarcı-tasfiyeci eğilimleri” ideolojik olarak ezme yoluna neden gitmiyorsunuz ki? Böyle bir olanak varken, yürüyeni yüceltecek böyle bir makul yol orta yerde duruyorken, “sorunlar bunlardan mı ibarettir?” diyerek, ideolojik tartışma ve mücadeleden kaçmanızın anlamı ne olabilir ki?

Olsa olsa, yalnızca şu: Evet, devrim teorimiz tüm temel dayanaklarıyla yanlış; bu bugün karşı çıkılamayacak biçimde açığa çıkmıştır ve biz artık onu savunamıyoruz. Fakat yerine yeni bir şeyler koymak için de, bu kez önce dünya devriminin meselelerinden hareket etmek istiyoruz; oysa “inkarcı-tasfiyeci eğilimler”, yeni görevin bu geniş alanını göremiyorlar ve bizi hala Türkiye devriminin programatik tezleri üzerinden zorlamaya kalkıyorlar.

Bu ise, ideolojik iflasın örtülü bir itirafından başka bir anlama gelmez. Geçmiş teorik birikimin “canlılığı” söz planında hala övülürken onun fiiliyatta ısrarla gözlerden gizlenmesi, yeni devrimci kuşakların bu canlı hazineden kıskançlıkla mahrum bırakılması (üstelik tüm “tahrikler”e rağmen) bir olgu olarak orta yerde duruyorken, bu iflasın pratik itirafına başka kanıtlar aramaya gerek var mıdır?

Ne var ki, fiilen yapılanı resmen yapmak yürekliliği bir türlü gösterilmez. Hata ve zaaflarına “hiçbir saçak altı aramadıklarını” bir kaç sayfa önce övünçle iddia edenler, yukarıya aktardığımız son pasajın hemen ardından ve onu izleyen cümleler de 20 yıllık özeleştiri kültürünün o bilinen “saçak altına” bir kez daha sığınmakta buluyorlar çareyi: “Kaldı ki, partimizin teorisinin, zaaf ve eksikliklerine karşın, özünün marksist-leninist olduğu son derece açıktır...” (s.46)

Bu, maocu bir temelde oluşturulan ideolojik çizgiye ilişkin olarak Mao Zedung eleştirisi sonrasında yapılan o çok ünlü “izah”ın bir benzeridir. O zamanlar, “maocu sızıntılara rağmen”, partimizin çizgisinin özü ve esası marksist-leninisttir denilmişti. Şimdi ise, “zaaf ve eksikliklerine karşın, özünün marksist-leninist olduğu” söyleniyor.

Fakat burada bir cümle olarak geçen düşüncenin bir başka

vesileyle uzun bir açıklaması da yapıyor. Bu vesile, *TDKP Röportajı*'nın ikinci baskısında yer verilen biraz maceralı "bir soru ile yanıtı"ndan oluşmaktadır.

Ve doğal olarak, iddianın kendisini tartışmak üzere bu "soru ve yanıtı"nı daha yakından görmemiz gerekecektir. Bu ise bir sonraki bölümün konusunu oluşturacaktır.

Eski çizgiden oportünist tornistan

“Bir soru ve yanıtı”

TDKP Röportajı'nın 2. baskısı (Ağustos '93) şu kısa ön açıklama ile birlikte yayınlandı: “Elinizde tuttuğunuz kitabın ilk baskısı, önemli dizgi hataları, anlam kaymasına yolaçan kısa ve uzun atlamalarla yayınlandı. Bir soru ve yanıtı ise kitapta hiç yer almadı. Dikkatsizlikten, faksla bize ulaşan metnin tam olarak çözülememesinden, özensiz düzeltmeden kaynaklanan bu durumun sorumluluğu tamamen yayınevimize ve derleyene ait. Okuyucularımızdan özür diliyor ve kitabın ilk baskısından satın alan okuyucuların ellerindeki kitabı yeni baskıyla ücretsiz olarak değiştirebileceklerini duyuruyoruz.”

Birinci baskıdan birbuçuk yıl gibi uzun bir süre sonra yapılan bu “teknik düzeltme” doğal olarak hiçbir inandırıcılık taşıyor. Gerek yeni baskı, gerek yenisinin eskisiyle ücretsiz olarak

değiştirilmesi ihtiyacı ve gerekse de okurlardan dilenen “özür”, tüm bunlar ikinci baskıda yer verilen ve burada konumuzu oluşturan “bir soru ve yanıt”ndan dolaydır. Ortada ilk baskının ikincisiyle değiştirilmesini gerektirecek denli ciddi bir sorun bulunduğuna göre, bu durum en çok üç ay içerisinde telafi edilebilirdi. Oysa “sorumluluk”lara işaret etmeyi ve okurdan özür dilemeyi gerektirecek kadar ciddi bu “teknik hata”yı düzeltmek için nedense tam birbuçuk yıl beklemek yoluna gidilebilmiştir. Bu durumda, okurdan yapılan “teknik” açıklamaya inanmasını beklemek onu ciddiye almamakla eş anlamlıdır.

Belli ki kitabın ilk baskısında bu “bir soru ve yanıt”na başka bazı nedenlerle yer verilmedi. Söz konusu soru ve yanıt incelendiğinde son derece kritik bir sorunu ele aldığı görülmekte ve yayınlanmamasının gerçekte başka nedenleri olduğu kuşkusuz kendiliğinden doğmaktadır. Bu “bir soru ve yanıt”nın ilk baskıdan hemen sonra elden ele dolaşan “tashihi yapıldı” özel notlu nüshası da gözönünde bulundurulduğunda, gerçekte buna herhangi bir kuşku da kalmamaktadır.

Bu durumda, “sorumluluğu” üstlenen yayınevi ile “derleyen” kişi, son derece ciddi yeni bir sorumlulukla karşı karşıya kalmış oluyorlar. Bu, devrimci kamuoyunu bilerek kaba bir biçimde yanıltmak sorumluluğudur. Üstlenilen “teknik hata” sorumluluğuyla kıyaslanamaz ölçüde ağır olan bu ikincisine biz burada yalnızca işaret etmekle yetiniyoruz.

Macerasını bırakıp soru ile yanıtına geçiyoruz. *Röportaj*’ın ikinci baskısının “*Parti Örgütü ve Parti-içi Hayat*” başlıklı VI. Bölüm’ünde yer verilen soru-yanıtın sorusu şöyle: “1980 yılında partinizin en üst organı olan Kongre’de resmileştirdiğiniz programatik tespitlerinizin bir bölümünün parti materyallerinde artık kullanılmadığı görülüyor. ‘Yarı-feodal Türkiye’, ‘UDHD’ ve ‘ulusal sorun’ hakkındaki tezleriniz hala geçerli midir? Andığımız konulardaki tezlerinizde değişiklikler söz konusu mu? Bu konularda parti içinde bir tartışma var mı?” (s.187)

Yanıtı hayli uzun, 14 kitap sayfası tutarında. Bir ilk fikir edinme için ilk paragrafını olduğu gibi aktarıyoruz: “Partimi-

zin, Kuruluş Kongresi olan 1980 Kongre'sinde resmileşen programatik tespitlerin, 'yarı-feodal Türkiye', 'UDHD' gibi, bir bölümü bir süredir parti materyallerinde kullanılmıyor. Ancak, bu kavramların kullanılmaması, onların ve dayandığı tezlerin bir bütün olarak reddedildiği, rafa kaldırıldığı, yerine bütünüyle farklı tezlerin geçirildiğini göstermiyor. Bazı kavramların bugün kullanılmaması, bazılarınca bu kavramların ve dayandığı tezlerin bir bütün olarak reddedilmesi, değiştirilmesi olarak yansıtılmaya çalışılıyor. Bu, gerçek durumu yansıtıyor." (age, s.187)

Bu sınırlar içinde bile, maceralı soru ile yanıtının TDKP için taşıdığı özel önem yeterli açıklıkta görülebilmektedir. Yıllarca eski çizgiyi fiilen revizyondan geçirip de bu konuda herhangi bir açıklama yapmak gereği duymayanlar, nihayet bu biçimsiz durumun içte yarattığı sıkıntılar ve dıştan oluşturduğu basınç karşısında, kendilerini bir açıklama yapmaya zorunlu görüyorlar. Yapılan herhangi bir duruma ilişkin olağan bir açıklamadan çok, bu sıkıntılar ve basınç karşısında tamı tamına bir savunmadır. Doğal olarak, bir kuruluş kongresinde kabul edilen eski çizgide yeni bir kongreye ihtiyaç duyulmadan yapılan kaba revizyon inkar edilemiyor. Fakat yaşanan bu fiili duruma "bazılarınca" atfedilen anlama itiraz ediliyor. Bu "bazıları"nın kimler olduğu açık olmamakla birlikte, yanıtın en son paragrafında yeralan ve konu üzerine partide bir "irade birliği" olduğunu özellikle vurgulayan özel açıklama (s.200), bu kötü niyetli yorumcuların "içerden" değil de dışardan birileri olduğunu gösteriyor.

Bir fikir edinmek üzere *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*'in Giriş bölümünde yeralan şu gözlemi aktaralım: "Temel konularda sürdürülen suskunluktan da anlaşılacağı gibi, bu çizginin asıl içeriği ve temel tezleri bugün artık kurucuları tarafından bile açık bir savunma konusu yapılamıyor. Arada bir hatırlatılan 'bizi bugüne çizgimiz getirdi' kuru ve boş sözleri bir yana bırakılırsa, TDKP yayınlarında bu çizginin temel tezlerinin eski muhtevasıyla savunulduğunu görmek gerçekten güç. Eskiden alameti farika niteliği taşıyan formüller ve sloganlar yok artık. Eskiden 'Yaşasın UDHD' diye biten bildiriler, şimdilerde artık

‘Yaşasın Devrim, Yaşasın Sosyalizm’ diye bitiyor. ‘Yarı-feodal Türkiye’ yok artık. Toprak devrimi vurgusu yok artık. ‘Devrimci’ ve ‘müttefik’ milli burjuvazi yok artık. Örnekler artırılabilir. Bütün bunlar, çıkışında kendini 50 küsur yılın anti-tezi olarak sunan bir çizgi için hazin bir sonucu olduğu kadar, açık bir iflası da ifade eder.” (s.15)

Maceralı “soru ve yanıt”, kuşku yok ki bu tür bir değerlendirilmenin oluşturduğu basınca karşı bir savunmadan ibarettir. Yapılan savunmanın mahiyetini az sonra ayrıntılarıyla göreceğiz. Şimdiden şunu söyleyebiliriz; yapılan açıklamalar, her türlü ciddiyetten yoksun olmanın ötesinde, insanı şaşkırtan kaba bir tutarsızlığın da ifadesidir. Öylesine ki, yanıt’ın 187-194. sayfalar arasındaki ilk bölümünde bize, eski çizginin, özü ve esası bakımından doğru olduğu anlatılmaya çalışılırken; 195-200. sayfalar arasındaki ikinci bölümünde ise, bu kez mevcut çizgi ve programın tartışmalı olduğu söylenmekte, son 30-40 yılın gelişmelerinden gerekli teorik sonuçlar çıkarılmadığı sürece de, değil yalnızca Türkiye’de, fakat tüm dünyada, ortaya herhangi bir bilimsel parti programının konulamayacağı anlatılmaya çalışılmaktadır. Bu durumda toplam yanıt’tan çıkarılabilecek biricik sonuç ise, kaçınılmaz olarak şu olmaktadır: Eski programımız doğrudur ve geçerlidir; fakat yalnızca bir süre için! Demek oluyor ki, bir zorunluluk olarak önümüzde duran, “yenilenmiş bir uluslararası teorik platformun inşası” temelinde ortaya konulabilecek bir yeni programa ulaşıncaya kadar!

Bir iflas, ancak bu kadar kaba ve bu kadar gülünç bir tarzda sergilenebilirdi.

Eklektizmden umulan yarar

Önce eski programın neden hala geçerli olduğunu görelim. İlk paragrafında kavramlardaki revizyonu kabul eden, fakat bunun hiç de “bu kavramların ve dayandığı tezlerin bir bütün olarak reddedilmesi” demek olmadığını söyleyen yanıt, onu izleyen paragrafta konuya şu açıklığı getirmektedir.

“Partimizin Kuruluş Kongresi olan 1980 Kongresi’nde onaylanan programında ve diğer materyallerinde Türkiye yarı-sömürge, yarı-feodal bir ülke olarak niteleniyor. Ancak programın, bu saptamanın yapıldığı bölümünde ve Kongre’de onaylanan diğer materyallerde, Türkiye’de kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu, Türkiye’nin ‘bu bakımdan kapitalist bir ülke’, emperyalizmin yarı-sömürgesi, ‘geri bir kapitalist ülke’ olduğu da vurgulanıyor ve buna dikkat çekiliyor.” (s.187, siyahlar orijinalinde)

Burada bir an için duralım ve yine *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*’den aşağıdaki satırları okuyalım:

“TDKP’nin eklektizmi üzerine de kısaca bir kaç şey söylemek gerekiyor. Aslında çizgisinin bu temel özelliğini vurgulamak, şu dönem özellikle önemlidir. Zira eklektizm her zaman bir oportünist tomistan, eski çizgiyi reforme etme, bugün yanlışlığı en çıplak biçimde ortaya çıkmış bazı görüşlerden arındırarak olumlama imkanı da demektir.. Örneğin, ‘yarı-sömürge, yarı-feodal ülkemizde meta üretimi temeli üzerinde genel olarak kapitalizm egemen bir duruma geldi’ eklektik tanımından ‘yarı-feodal’ ibaresini attınız mı, hayli mesafe almış görünüyorsunuz. Oysa o tek kelimelik ifade, TDKP’nin sosyo-ekonomik yapı konusundaki görüşlerinin en özgün yanı, tüm tahlilinin temelidir. O kısacık ifade temel teorik bir yaklaşımın, bir tarih teorisinin simgesidir. Devrim anlayışı tam da bu ifadenin taşıdığı zengin muhteva üzerine oturur. Bazı ifade ya da “sızıntı”ları ayıklayarak -örneğin Mao Zedung eleştirisinde olduğu gibi- ‘bütünlüklü çizgi’sini olumlamak, böylece gerçekte kendi ilerleyişini engellemek gibi kendi payına talihsiz gelenekleri de olan bir hareket olduğu için TDKP, çizgisinin bu yanına değinmek daha bir gereklidir.” (s.79-80)

Bunu izleyen sayfalarda, bu eklektizm uzun uzun örneklenmekte ve kitap boyunca konu üzerinde ayrıca ve döne döne durulmaktadır. Ve nihayet kitabın son bölümünde, “*TDKP Programı: Eklektik Bir Küçük-burjuva Program*” başlığı altında, eklektizmin bu programın tüm ruhunu oluşturduğu vurgulanmak-

ta ve bu arada şunlar da söylenmektedir: “Eklektizm kendini hem nésnel gerçeğin algılanışında, hem yorumunda göstermektedir. Nesnel toplumsal gerçeğin algılanışında teorik dogmalar geriye, inatçı gerçekler ileriye çekmekte, sonuç, ikisinin bileşkesi eklektik formül ve tanımlar olmaktadır.” (s.179)

Bunlar daha 1989 yılında söyleniyordu. Şaşırtıcıdır ki, bir ideolojik çizginin tutarsızlığının en çarpıcı ve kaba göstergesi sayılması gereken bu eklektizmden, TDKP bugün gerçekten yarar umabilmektedir. Tam da, yıllarca öncesinden bir “oportünist tornistan” ihtimaline ilişkin olarak ortaya konulan öngörülerini özel bir çabayla doğrulamak istercesine, bugün kendine buradan sözde bir çıkış yolu bulmaya kalkabilmektedir. Hata ve zaafılara sığınılacak “saçak altı arama” geleneği sürüyor demeyeceğiz, zira durumu anlatmak için bugün bu son derece hafif kalır. Durumu tam olarak anlatabilmek için, bu olumsuz gelenek bugün gelinen yerde artık çürütüyor ve bir çürümeyi yansıtıyor diyeceğiz.

TDKP çizgisinde yarı-feodalizm kavramı kendi içinde bir sosyo-ekonomik tanım değil, fakat belirli bir devrim anlayışının sosyo-ekonomik temellerini anlatmak bakımından son derece kritik önem taşıyan bir kilit düşüncedir. TDKP'nin '80 öncesi polemiklerinin neredeyse üçte ikisi, bu kavramla devrim anlayışı arasındaki kritik ilişkiyi göstermeye hasredilmiştir. Öte yandan, *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm* kitabı da, neredeyse baştan sona, narodnik önyargıların ürünü bu sosyo-ekonomik yapı tahlili ile küçük-burjuva devrim anlayışı arasındaki organik bütünlüğü sergilemeye çalışmaktadır.

Fakat pişkinlikte sınır tanımamayı bir davranış kuralı haline getirmiş bu insanlar, bugün kalkıp ciddi ciddi, bunun iktisadi ilişkilerin belli bir durumuna ilişkin sıradan bir kavram tartışması olduğunu, dahası, kavramı o gün de bugün de hep doğru kullandıklarını iddia edebiliyorlar. Söylediklerine bir parça inandırıcılık kazandırabilmek için de, “Kongre materyalleri incelendiğinde”, “programa bakıldığında”, “‘80 öncesi polemiklerde” demeyi de ihmal etmiyorlar. Gelgelelim andıkları bu materyallerin

bugün ancak az sayıda özel kitaplıkta bulunabildiği basit gerçeğini es geçtikleri gibi, bir sürü boş ve yalan sözü peşpeşe sıralamak yerine, neden bu andıkları materyallerden bir kaç pasajı tartışmasız kanıtlar olarak sunmak yoluna gitmedikleri sorusunu da boşlukta bırakıyorlar.

Onların yapmadığını, bir kaç kısa örnekle biz yapalım.

Örneğin *Kuruluş Kongresi Belgeleri*'nin "*Ulusal Demokratik Halk Devrimi*" bölümünü açalım. UDHD'nin özünde bir "köylü-toprak devrimi" olduğunu özenle vurgulayan düşünce, aynen şöyle gerekçelendirilir: "Çünkü emperyalist egemenliğin temeli feodalizm olmaya devam ettiği gibi, yarı-feodal bir ülkede emperyalizme karşı yürütülen mücadele de bir köylü-toprak mücadelesi olabilir." (s.230)

Yine *Kuruluş Kongresi Belgeleri*'nin bu kez "*Toprak Devrimi Üzerine*" bölümünü açalım. Giriş paragrafı iktisadi yapı tahlilleriyle devrim anlayışı arasındaki **kopmaz organik bütünlük** üzerinedir ve aynen şöyledir: "Emperyalizmin uzantısı komprador-tekelci kapitalizmin ve feodal kalıntıların hüküm sürdüğü yarı-sömürge, yarı-feodal Türkiye'de yaşanmakta olan Ulusal Demokratik Halk Devriminin özü ve temeli, köylülüğün anti-feodal toprak devrimidir." (s.361)

Buradan "*Halk Cephesi Üzerine*" karara geçiyoruz ve örneğin şu satırları okuyoruz: "Toprak devriminin özünü oluşturduğu demokratik devrimde köylülük, özellikle yoksul köylülük temel bir güçtür." (s.370)

Ve nihayet "*TDKP Programı*"na geliyoruz. Devrim aşamasının tanımlandığı bölümde, bunun aynen şöyle gerekçelendirildiğini okuyoruz: "... Demokratik devrim hala burjuva karakterini korur ve özünde köylülüğün toprak devrimi olmaya devam eder. Türkiye, yüzyılın başından beri demokratik devrim sürecinde bulunmasına karşın ülkede ne bir toprak devrimi, ne de ulusal sanayi kapitalizmi esas olarak gelişemediğinden feodalizm tasfiye edilememiş, aksine, emperyalizm ve komprador-tekelci kapitalizmle kaynaşarak yaygın kalıntılar halinde köylülüğü ezme-ye devam etmiştir." (s.283)

Tüm bu örneklerden de görülebileceği gibi, “yarı-feodal Türkiye” kavramı ile “özü köylü-toprak devrimi olan UDHD” düşüncesinin organik bütünlüğü, *Kongre Belgeleri*’ni ve “*TDKP Programı*”nı kırmızı bir şerit gibi boydan boya kesen temel bir fikir durumundadır. O *Kongre Belgeleri* ki, Mao Zedung eleştirisi sonrasına aittir ve dolayısıyla, her türlü “maocu sızıntı”dan güya arındırılmış en yetkin ideolojik belgeler toplamından oluşmaktadır. Ve bu *Belgeler*’i, onların içerdiği temel fikirleri, kuşku yok ki herkesten daha iyi bilebilecek durumda olan bir takım insanlar, bugün kalkıp, geçmişte “yarı-feodal” kavramının ma-sum bir iktisadi tanımlamadan ibaret olduğunu ciddi ciddi iddia edebiliyorlar. Diyelim ki bununla “Kongre materyalleri”ne ulaşma olanağından yoksun yeni üye ve sempatizanları gerçekten aldatabiliyorlar. Peki ya “eskiler” olarak, kendileri bu utanç verici masalı anlatırlarken ya da dinlerlerken, bu arada birbirlerinin yüzüne bakma gücünü kendilerinde nasıl bulabiliyorlar?

Bir geçmiş zaman masalı

Anlatılan masala göre, “‘80 öncesi polemiklerde” yarı-feodal kavramının içeriği anti-marksist akımlarca çarpıtılmış. Ona, “yüzde 50 kapitalizm yüzde 50 feodalizm” türünden matematiksel oranlarda ifadesini bulan anlamlar yükleniyormuş. Oysa “kavramların içeriğini ve ifade ettiği süreci” isteyen istediği gibi yorumlayıp değiştiremezmiş. “Marksist ve bilimsel” olmayan bu yaklaşımlara Marksizmi savunmadaki titizliği bilinen TDKP’nin göğüs germesi gerekmişmiş. Yarı-feodal kavramı da yalnızca bu amaçla ve feodal çözülme ile kapitalist gelişme sürecinin içiçeliğini vurgulamak için kullanılmışmış (s.188).

Doğal olarak masal bu minvalde uzayıp gidiyor ve nihayet şu gönül ferahlatıcı sonuca bağlanıyor: “Partimiz ‘80 öncesi olduğu gibi bugün de yarı-feodal kavramını ve içeriğini böyle ele almaktadır.”

Masala arada ampirik kanıtlar da karışıyor. Buna göre, TDKP Kongresi’nden bu yana 10 yıl geçmişmiş. 10 yıl önce

birileri (bunlar her kimse!) feodal kalıntıların “emperyalizm ve işbirlikçi burjuvazi” tarafından süpürülüp atılacağını iddia ediyorlarmış da, oysa hiç de böyle olmadığını bugün olaylar somut olarak göstermişmiş. Tersine feodal kalıntılar bu güçler tarafından “özellikle üstyapıda” desteklenmiş ve aralarındaki ittifak ve işbirliği de güçlendirilmişmiş. Bu da kendilerinin ne kadar haklı olduklarını on yıl sonra bir kez daha göstermişmiş. Gerçi feodal ilişkilerdeki “çözülme ve zayıflama” süreci sürüyormuş ve tersinden de kapitalist ilişkiler gelişmeye devam ediyormuş. Bununla birlikte, bu kalıntılar hala da yaşamaya devam ediyorlarmış. Bunları görmek için de, kırsal ilişkilerin yanısıra, “pazar için üretim yapan ve genç işçilerin yoğunlaştığı küçük ve orta büyüklükteki ticaret ve sanayi işletmelerine” bakmak bile kendi başına yeterliymiş, vb., vb. (s.189)

Burada masala bir an için ara verip, masaldan yaklaşık 5 sene önce ve bizzat masalcılardan biri (çizginin “bir numaralı” teorisyeni!) tarafından bir vesileyle ve bir günah çıkarma üslubunda sarfedilen (bir kaç ay sonra da yüzgeri edilen!) şu “özeleştiril” sözleri dinleyelim:

“Ülkemizin ekonomik-toplumsal yapısı tahlil edilirken yapılan hatalardan biri de, yukarıda ana hatları belirtilen hatalı yaklaşımın doğruluğunu kanıtlamak için feodal kalıntıların gücünün abartılması, kapitalist tarım işletmelerinde feodal ilişkilerin aranması, önemsiz kalıntıların (feodal ilişki) öne çıkarılmasıydı. En gelişmiş kapitalist işletmelerde ya da kapitalizmin en çok geliştiği tarımsal yörelerde mikroskopla feodal ilişki aranması, bulunduğu da aynalarla büyütülüp yansıtılmasıydı. Bu feodal ilişkilerin ekonomik-toplumsal yapıdaki gücünün ya da yerinin abartılmasına, kapitalist işletmelerin niteliğinin bile tartışılmasına yolaçtı. Somut gerçeği bilimsel bir yaklaşımla ve yöntemlerle tahlil etme yerine gerçek, önyargılara, leninist tezlerin hatalı yorumuna uydurulmaya çalışılıyordu.” (Bkz. *Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, Eksen Yayıncılık, Ek Belgeler bölümü, s.188)

Bu eski günahkarın yarı-feodal kavramı ile devrim anlayışı arasındaki kopmaz bütünlüğe de o sıralar açıklıkla işaret ettiğini

de bunlara ekleyelim ve yeniden masala dönelim: Masala göre, “yarı-feodalizm” kavramı geçmişte de doğru kullanılıyor olmakla birlikte, “partimiz bir süredir ülkemizin ekonomik-toplumsal yapısını temel özellikleri itibarıyla tanımlarken yarı-feodal vurgusunu yapmıyor, ülkemizi yarı-sömürge tanımlamasının yanı sıra ya da onunla birlikte yarı-feodal bir ülke olarak tanımlanmıyor”muş. Neden peki? Zira bu çözülen (feodalizm) ile gelişmekte olanın (kapitalizm) ilişkilerinde karışıklıklara yol açıyormuş; “Egemen ve belirleyici olanı, ekonomik-toplumsal yapıda varolan farklı unsurlardan (kapitalist ve feodal unsurlar) hangisinin ötekine bağlandığını ve egemen hale geldiğini açık ve net olarak yansıtmamakta”ymış. Hatta “hatta partinin tahlillerinden ve bu tahlillerden çıkardığı sonuçlardan farklı izlenimlerin doğmasına (bile) yolaçmakta”ymış.

Masal devam ediyor: “Başkalarının izlenim ve yorumları”m elbette önemsemiyorlarmış; ne var ki, bu kavram bugün kitlelerde de böyle bir karışık algılamaya yolaçabiliyormuş ve bu “bir politik hareket” için hiç de tercih edilir bir durum değilmiş. (Oysa masalcılar bu sonuncu noktayı, düne kadar temel çalışma alanları olan Çorum’un orta köylülüğü ile Dersim’in yoksul köylülerinin olağan karşıladığı bu tanımlamaları, bugünün zorunlu çalışma alanını oluşturan fabrika işçilerinin şaşkınlık ve küçümseme ile karşıladıkları biçiminde de ifade edebilirlerdi!) Dolayısıyla bugün, “Türkiye’yi tanımlarken ya da nitelerken yarı-feodal kavramının kullanılmamasının nedeni bu”ymuş. (s.190)

Ve nihayet masalda finale geliyoruz:

“Yukarıda belirtilen çerçevede, yarı-feodal kavramının kullanılmaması, kendi başına, partimizin kuruluş kongresinde onaylanan programına temel teşkil eden tezlerde bir değişikliğin sonucu olmadığı gibi, bu tezlerde bir değişikliği de gerektirmiyor. ... Yarı-feodal kavramının ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını tanımlarken kullanılmaması ve öne çıkarılmaması partimizin kongrede onaylanan tezleri ve tahlilleriyle çelişmediği gibi bu tezlere ve tahlillere de uygun olan bir düzeltmedir.” (s.190-191)

Kongre Belgeleri'nden yukarıya aktarılan alıntılar demetinden sonra, bu sözlere tek kelimelik bir eleştiri yöneltmeyi yük olduğu kadar okura bir saygısızlık da sayıyor ve bu masalcılara yeniden soruyoruz: Sahi siz “eskiler”, bu masalı anlatırken ya da dinlerken, birbirinizin yüzüne bakma gücünü kendinizde nasıl bulabiliyorsunuz?

Özeleştiride “saçak altı” geleneği

Dinlemiş bulunduğumuz masal mutlu bir sona bağlanmış olsa da, masalcılar kendilerini rahatsız edici bir sorudan yine de kurtaramıyorlar. Önce soruyu formüle ediyorlar: “Partimizin programında ve kongrede onaylanan diğer materyallerinde, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının niçin özü yukarıda belirtilen tahlillere ve tezlere göre tanımlanmadığı, bu tezlere ve tahlillere uygun bir tanımlamanın niçin öne çıkarılmadığı sorulabilir.” (s.191)

Yanıt adı altında, “buna yolaçan belli başlı nedenler” olarak üç sayfa tutarında üç maddelik bir yeni masal anlatılıyor:

Madde 1: ‘80 öncesinde revizyonistler ve ondan etkilenen akımlar, Türkiye’de artık feodal kalıntı kalmadığını; demokratik devrimin artık geride kaldığını; ya da geride kalmamış olsa bile, “*demokratik devrimin içeriğinin, özünün değiştiği, anti-kapitalist, bazılarınca da anti-kapitalist, anti-emperyalist bir muhteva kazandığı gibi garip tezleri*” savunuyorlarmış. “Partimiz” bu anti-marksist tahrifatlara karşı Marksizmi savunmak ve Türkiye’de hala feodal kalıntılar olduğunu göstermek çabası içinde, biraz ölçüyü kaçırmış ve temel tezleriyle uyuşmayan bu kavramı kullanmışmış. (s.191-192)

Madde 2: “Kapitalizmin egemen olduğu belirtilmesine karşın, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını tanımlarken, yarı-feodal kavramının kullanılmasına yolaçan faktörlerden biri de, Komün-tern üyesi bazı partilerin” bu kavramı kullanmalarımış. “Partimiz” hem bu partileri dikkatsiz bir biçimde taklit ederken yanılığa düşmüşmüş; ve hem de, “yeni gelişme ve olguları” gerekçe

göstererek Marksizmi tahrif etmeye çalışan sağ ve “sol” her türden revizyonist ve oportünist akıma karşı mücadele edeyim derken, bu kez kendisi bu “yeni gelişme ve olgular”ın marksist açıdan tahlil edilip hesaba katılması görevini ihmal etmiş.

Aman Marksizmin ne yaman bir savunması! Durumu karikatürize ettiğimiz sanılmasın, işte söylenenler:

“Yeni gelişmeler ve olgular sonucu Marksizmin, Marksist literatürün eskidiğinin ilan edildiği ve somut koşullara yaratıcı uygulama adı altında Marksizmin sağdan ve ‘sol’dan revizyona tabi tutulduğu koşullarda; bu girişimlere ve saldırılara karşı mücadelenin ve Marksizmin ihtilalci özünü koruma mücadelesinin, yeni gelişmeler ve olguların Marksist çözümlenmesi ve Marksizmin ve dünya devrimi platformunun bu temelde geliştirilmesi ve ilerletilmesi ile birleştirilememesi, partimizin yarı-feodal kavramını, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını tanımlarken kullanılmasına yolaçan bir başka etkendir.”(s.193)

Bu savunma tarzına şaşılmalıdır; en temel kusurlarını bile erdemlerinin bir kefareti, bir “yan ürünü” olarak göstermek, bugün artık nesli tükenmek üzere olan “THKO militanları”nın eski bir alışkanlığıdır.

Ve madde 3: “Marksizmin sığ ve yüzeysel kavranışına bağlı olarak 1970’li, ‘80’li yıllarda,” slogan fetişizminin yanısıra bir kavram fetişizminin de yaşandığı belirtilerek devam ediliyor: “Partimiz de, farklı yönelişler içinde olmakla birlikte, bu sürecin içindeydi ve bundan etkileniyordu. Bu, yarı-feodal kavramının yanısıra, ‘UDHD’ kavramının, partimize özgü, partimizin temel tezlerini simgeleyen ve değişmez bir özellik kazanmasında, ya da böyle algılanmasında da yansımaktadır.” (s.193)

Bu aynı yerde bize denildiğine göre, TDKP geçmişin alameti farikası olan “UDHD” yerine bugün artık “anti-emperyalist demokratik devrim” kavramını kullanıyormuş. Bunun nedeni hiç de muhtevadaki farklılık değilmiş. Ya neymiş? “Gerici ulusal savaşların girdabında halkların birbirini boğazladığı, sosyalizmin ve devrimci işçi hareketinin tarihinin en ağır yenilgisini almasının bir sonucu olarak, ulusal hareketlerin anti-emperyalist

devrimci hareketler olarak gelişmediği ve emperyalizme karşı mücadelenin zayıfladığı günümüzde”, “partimizin” içinde bulunduğumuz sürecin anti-emperyalist karakterini vurgulamak istemesiymiş!

Bu duygulandırıcı izah, AEP patentli bu kavramın öteki AEP’ci gruplar tarafından daha 1979’dan beri kullanılageldiği; TDKP’nin ise aynı kavramı 1988’den itibaren, yani Sovyetler Birliği ve Yugoslavya henüz ayaktayken, demek oluyor ki, “gerici ulusal savaşlar girdabında halkların birbirini boğazlaması”na daha henüz zaman varken ve “tarihin en ağır yenilgisi” için bir kaç yılın daha geçmesini beklemek gerektiği bir sırada, kullanılmaya başlandığını bilenlerde yalnızca acı gülümsemelere yolaçabilir.

Bu üç maddelik sözde özeleştiriyi, yeni adıyla “anti-emperyalist demokratik devrim” üzerine yarım sayfalık bir tanım izliyor (s.194). Okur bu tanımlamayı *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* eleştirisinden hatırlayacaktır. Revizyonist anti-tekel demokratik devrim anlayışının bu yeni versiyonunda, malsalcılar adına rahatsız edici bir noksanlık var. 24 sayılı *Parti Bayrağı* külliyatında, sayısız broşürde ve nihayet *Kongre Belgeleri*’nin her temel metninde, bıktırıcı ölçülerde tekrarlanagelen “demokratik devrimin özü ve esası köylü-toprak devrimidir” düşüncesi, her nedense bu yarım sayfalık devrim tanımlamasında yer almıyor. Ve bundan yoksun biçimiyle bu tanım, rahatsız edici bir soruyu da önüne geçilmez biçimde davet ediyor: Yalnızca iki sayfa önce “bazıları”nı demokratik devrimin özü ve esasının değiştiğine dair “garip tezleri” savunmakla itham eden bu bayların, yaptıkları bu yeni tanımın o “bazıları”ninkinden farkı nedir acaba? Türkiye’nin tüm öteki geleneksel gruplarının (üstelik TDKP’den yıllar önce!) savunduğu demokratik devrim tanımı, tamı tamına bu değilse nedir?

Oportünizmde utarlılık aramak elbette olmayacak bir iş peşinde koşmaktır. Yine de biz, tutarsızlığın bu düzeyinin akıllara durgunluk verici olduğunu eklemeden edemiyoruz. *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm* kitabında *Röportaj*’dan yıllar önce yapı-

mış şu değerlendirmeyi aktarmak varken, bugünün bu yeni hokkabazlıkları üzerinde durmayı ise gereksiz görüyoruz:

“Nesnel-toplumsal gerçeklerden kopukluğu ne olursa olsun, sosyo-ekonomik yapı tahlilleri üzerine oturtulmuş bir devrim görüşünü, yani ‘yarı-feodal Türkiye’ ve anti-feodal, anti-emperyalist köylü-toprak devrimi temeline dayalı bir demokratik devrim teorsini, elbette yalnızca bir “teori” olarak, TDKP payına bir tutarlılık göstergesi sayıyoruz. DHB’ye ilişkin aktarılmış sözlerinde açıkça görülebileceği gibi, TDKP bu uyum ve tutarlılığa özel bir önem vermiştir.

“Fakat işte bu uyum ve tutarlılık TDKP için bugün en büyük açmazdır ve ‘bütünlüklü çizgi’sinin bütünlüğünün çatırdaması, kurduğu teorik yapının toptan çökmesinin nedenidir. Zira artık sosyo-ekonomik yapıya ilişkin eski görüşler eski muhtevasıyla savunulmadığına göre, savunulmaya çalışılan eski devrim tezi de dayanaksız kalmış, dolayısıyla yıkılmış demektir. TDKP, aynı demokratik devrim tezine dayalı olarak gelecekte yapabileceği manevra olanaklarını geçmişte bizzat kendi yoketmiştir. Geçmişte onun hasımlarına hatırlattıklarını, doğal olarak bugün ona hatırlatırlar. Ya anti-feodal köylü-toprak devrimi, ya sosyalist devrim!” (s.129)

“Yeni bir dünya devrimi platformuna sıçrama” ihtiyacı!

Bölümün başında da hatırlattığımız gibi, maceralı soru ve yanıtın ilk bölümünde eski çizgi bir bütün olarak olumlanıp, sayfa 194’te devrim anlayışının yeni bir tanımı da verilerek her şey tatlı bir sonuca bağlanmışken, hemen izleyen paragrafta, bu kez “bir bütün olarak programa temel teşkil eden tezler”in tartışmalı olduğu tatsız haberi ile yüzyüze kalıyoruz. (s.195)

Olayın özeti şöyle: “TDKP’nin de içinde yer aldığı uluslararası komünist hareket” her türlü sapmaya karşı Marksizmin temel tezlerini ve o güne kadarki mirasını savunmuş olmakla birlikte, “2. Dünya Savaşı sonrası gündeme gelen” yeni gelişme

ve olguları tahlil ederek Marksizmi bir bilim olarak geliştirmek yoluna gidememiştir. "... Atılan sınırlı adımlara karşın Marksizmin bilim ve teknikteki ilerlemeye uygun olarak geliştirilmesi ve yenilenmesi, bilim ve teknikteki ilerleme de dahil tüm gelişmelerin ve yeni olguların bir bütün olarak ve karşılıklı ilişki, etkileme ve etkilenme bağlantısı içinde uluslararası düzeyde ele alınması, proleter sınıf bakış açısıyla ve eksiksiz bir bilimsel çalışmayla evrensel sonuçlar da çıkarılarak, dünyayı değiştirme amacıyla tahlil edilmesi ve yorumlanması ve bu temel üzerinde yükselen yeni bir dünya devrimi platformuna sıçrama gerçeğleştirilemedi. Bu, yüzyılımızın ikinci yarısında Marksizmin gelişme sürecini karakterize eden özelliktir." (TDKP Röportajı, s.196)

Böyle olunca, "her ülkenin marksistlerinin", geçmişi açıklamada kusursuz ve geleceğe ışık tutma özelliğine sahip olsa bile, "yüzyılımızın ikinci yarısındaki gelişmeleri bütün yönleriyle açıklamada yetersiz kalan teorik birikim ve bakışaısına takılıp kalmaları kaçınılmazdı" (s.196-197).

Tahmin edileceği gibi, bu uluslararası çapta genelleştirilmiş "kusur" aynı zamanda kendi dogmatizmine de getirilmiş bir kolektif izah oluyor. Buna, "soyut şemalar ve genel formüller" yaklaşımına getirilmiş bir açıklama da diyebilirsiniz.

Anlatım aynı şeylerin sıkıcı bir tekrarıyla devam ediyor ve gelip yeniden, "sadece emperyalist-kapitalist dünyada değil", fakat daha da önemlisi, "bir bütün olarak dünyada ve evrende" meydana gelen gelişmelerin, "marksist açıdan, (bilim ve teknikteki ilerlemeden de azami ölçüde yararlanarak) tahlili ve yorumlanması" ihtiyacına bağlanıyor (s.197). Belli belirsiz ve titrek bir dogmatizm eleştirisi (ya da zeleştisi) eşliğinde yapılan bu tespitlerden, kuşkusuz TDKP'nin mevcut resmi çizgisine de ışık tutan şu ilgi çekici sonuç çıkarılıyor: "Bu, ... Öte yandan da proletaryanın kurtuluşu davasına ve marksist-leninist teoriye içtenlikle bağlı çeşitli parti ve grupların, içinde bulunan sürecin karakteristik özelliklerinin tahlili üzerinde yükselen ve evrensel sonuçların çıkarıldığı yolgösterici uluslararası bir devrimci platform geliştirmeye ynelememelerine, böyle bir platformdan

yoksun olarak ülke devriminin ve proletarya hareketinin sorunlarını çözmeye çalışmalarına yolaçtı.” (s.197-198) Bu durumda, “her ülke partisinin ya da komünist çekirdeğinin”, yolgösterici bir dünya devrimi platformundan yoksunluk koşullarında, “ülke devriminin ve proletarya hareketinin sorunlarını çözmeye hatalara düşmesi, açmazlarla karşılaşması, yetersizlikler göstermesi (de) kaçınılmazdı.” (s.198)

Doğal olarak bundan da, “yolgösterici bir dünya devrimi platformuna ulaşma” ihtiyacı ve bu ihtiyacın karşılanması temeli üzerinde, “marksist-leninist parti ve grupların tezlerini, teorik temellerini, program ve pratiklerini yenilemeleri” zorunluluğu doğmaktadır. Bunu şu pek yüreklice açıklama izliyor: “Bu, partimiz ve partimizin programı, bu programa temel teşkil eden teorik temeli ve tezleri için de geçerlidir.” (s.198) Az sonra, bu yüreklilik, TDKP’nin ideolojik çizgisinin oluşumunun uluslararası çaptaki bu aynı zaafarla malul olduğu “saptama”nın ardından ve bir “sonuç” olarak, bir kez daha yineleniyor: “Bu saptama, röportajın önceki bölümlerinde ve yukarıdaki açıklanan perspektifle birlikte ele alındığında varılacak sonuç; partimizin, sadece belirttiğimiz tezleri değil, bir bütün olarak programını, programına temel teşkil eden tezleri, teorik temelini yenilemeyi, geliştirmeyi ve derinleştirmeyi gündemine aldığıdır” (s.199).

Dahası var. Bir kaç sayfa ilerde bir başka soru yanıtlanırken, sorun çok daha cüretli bir biçimde, yeniden formüle ediliyor: “Açıkça belirtmek ve vurgulamak gerekir; ... partimizin de bir unsuru olduğu uluslararası komünist hareketin 1950’li yıllardan bu yana üzerinde bulunduğu ideolojik-teorik, pratik-örgütsel platform aşılmadan, bu doğrultuda asgari adımlar atılmadan proletaryanın gerçek öncü müfrezeleri, devrimin sınıf partileri haline gelinemez.” (s.214)

Özetle, sayfalar boyu bize eski çizginin doğru ve geçerli olduğunu kesin bir dille söyleyenler, şimdi de yine sayfalar dolu açıklamalarla onun tartışmalı olduğunu ve yenilenmesi gerektiğini anlatıyorlar. Gerçekten hoş ve eğlenceli bir durum! Bu arada not edelim ki, hem geçmiş çizginin savunulması ve

hem de yeni bir teorik yenilenme ihtiyacı vurgusu nedeniyle, röportajı yapana da “durum biraz karışık” görünüyor. Ya da, belki de soruları kendi kendine bizzat soran yanıtçı “durum”un böyle olduğunu fark ediyor ve bu “karışıklık” yeni bir soru haline geliyor. Neyse ki bu yeni soruya verilen yanıtla ve özellikle Lenin’in ideolojik evrimi üzerinden kurulan hayli inandırıcı bir paralellikle, “karışıklık” gideriliyor ve “durum” kurtarılıyor.

Yapılan “saptama”nın taşıdığı muazzam önemin ve ciddiyetin farkında olduğu bize, hemen “saptama”yı izleyen şu sözlerle anlatılıyor: “Kuşkusuz bu, birkaç klasik ve istatistikler karıştırılarak kısa sürede yerine getirilemez. Sınıf mücadelesiyle en sıkı ilişki ve bağlantı içinde, uzun vadeli ve sabırlı, kültür sanat-tan felsefeye, ekonomi-politikten doğa ve toplum bilimlerine kadar uzanan çok yönlü ve en önemlisi de bilimsel bir çalışmayı gerektirir.” (s.199)

Bu heyecan verici perspektif aynı konudaki dargörürlüğün bir eleştirisiyle de birleştirilmemiş olsaydı bu gerçekten büyük bir noksanlık olurdu: “(Partimiz) bazı grupların yaptığı gibi, uluslararası bir karakter taşıyan ve ancak bu alanda çözülebilecek sorunların çözümünü doğrultusunda tek bir adım atmaksızın, toplanan kongre ve konferansların sonunda doğru-yanlış cetvel-leri yayınlamaya ya da Devlet İstatistik Enstitüsü’nün son verilerini aralara paragraflar sıkıştırarak, yeni bir düzenlemeye tabi tutup basmaya yönelmiyor. ... Partimiz bu yolu izlememektedir ve izlemeyecektir.” (s.200)

Kuşkusuz bu son vurgular, “partimizin” yeni bir kongreyi 15 yıldır neden toplamadığını açıkladığı gibi, bu perspektif çerçevesinde, gerektiğinde bir 15 yıl daha toplamama hakkını da meşrulaştırıyor. Bunu az sonra kendilerinden bizzat dinleyeceğiz.

Fakat önce, “yeni bir dünya devrimi platformuna sıçrama” ihtiyacı üzerine resmedilen bu heyecan verici ve mükemmel tabloyu gölgeleyen bazı ipuçlarından sözedelim. Sayfa 198’de, savaş sonrası dönemde dünya kapitalizminin yaşadığı muazzam gelişme, oluşan büyük sermaye fazlası, bunun dünyanın geri

bölgelerine ve ülkelerine akması, kapitalist sistem içindeki “yerleşmiş işbölümünün değişmesi, ulaşım ve iletişim dallarındaki gelişmenin, üretimin ve sermayenin uluslararasılaşması sürecini hızlandırması, üretimin bazı dallarının geri ülkelere kaydırılması olanaklarını genişletmesi vb.” gelişmeler peşpeşe sıralanıyor. Ve nihayet şu dikkate değer sonuca varılıyor: “Sadece bir bölümü ele alınan bu gelişmelerin, sömürge ve yarı-sömürge, geri tarım ülkelerinde kapitalist gelişmeyi hızlandırdığı, yeni özellikler kazandırdığı, bu ülkelerin ekonomik, toplumsal ve politik yapılarında, sınıf ilişkilerinde önemli değişikliklere yolaçtığı tartışılmayacak kadar açık.” (s.199)

Bu bayların “yeni bir dünya devrimi platformuna sıçrama” ihtiyacı duymalarının asıl nedeni, gerçekte, bu kısacık paragrafta özetlenen “tartışılmayacak kadar açık” olgularda bir açıklığa ulaşabilmekten ibarettir. Fakat biz diyoruz ki, kökleşmiş narodnik önyargılarını yıkmaları ve marksist bilimsel yöntem konusunda açıklığa kavuşmaları durumunda, onlar bu işi yıllar öncesinden ve dünya devrimi platformuna bugünkü başdöndürücü “sıçrama”larını yaşamadan da pekala başarabilirlerdi. *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm* bunun kanıtlanması değilse nedir.

Artık kongre meselesine geliyoruz. *Röportaj*’ın 215. sayfasında buna ilişkin olarak uzunca bir soru yeralıyor. Devrimci bir örgütün yaşamında ancak kongreler tarafından bir sonuca bağlanabilecek sorunların TDKP’de nasıl bunsuz sonuçlandırıldığına bazı örnekler verildikten sonra, soru şöyle toparlanıyor: “Tüm bunlar ve 12 yıla yakın bir süredir kongrenizi toplamamış olmanız, demokratik merkezîyetçilik ilkesiyle, parti içi demokrasiyle ne ölçüde bağdaşıyor?”

Yanıta “yeni bir kongre toplanmamasına karşın” tüm bu fiili uygulama ve değişikliklerin yaşandığı kabul ediliyor, fakat bunun hiç de demokratik merkezîyetçilik ilkesine ya da parti içi demokrasiye aykırı olmadığı da güvenle ekleniyor. İç demokrasinin bu tür üst kurumların “belli aralıklarla düzenli toplanmasına indirgenemeye”ceği ifade edildikten sonra, şu aydınlatıcı uyarıya yer veriliyor: “Asgari hazırlık yapılmadıkça”

koşulları olgunlaşmadan, bu tip organların toplanmak amacıyla toplanması, işlevlerini yerine getirememelerine, bu organların ve demokratik merkezîyetçilik ilkesinin ve parti içi yaşam ilişkilerinin yozlaşmasına yolaçabilir.” (s.215-216) Kongre ya da konferanslar olmadan da, TDKP’de irade birliğinin “daha ileri bir platformda sağlandı”ğını da bu arada öğreniyoruz. (s.217)

Soruya yanıt şu sözlerle bitiyor: “Partimizin 2. Kongresi ..., partimizin işçi örgütlerinin toplamı haline gelmesi ve partinin teorik temeli ve programının yenilenmesi çalışmasında temel adımların atılmasına bağlı olarak toplanacaktır.” (s.218)

Bu durumda; “Partinin teorik temeli ve programının yenilenmesi” “yeni bir dünya devrimi platformuna sıçrama” görevine, bu ise, 2. Dünya Savaşı sonrasında, “sadece emperyalist-kapitalist dünyada değil, bir bütün olarak dünyada ve evrende” meydana gelen yeni “olguların ve süreçlerin marksist açıdan (...) tahlili ve yorumlanması”na bağlandığına göre, TDKP’nin ömrünün ikinci bir kongreye yetip yetmeyeceği de doğal olarak tartışmaya açık kalıyor.

Fakat birşey kesindir: İkinci bir kongre nihayet toplandığında, kuruluş kongresinin ortaya çıkardığı parti ile bu ikincisini toplayan parti birbirinden kesin olarak farklı olacaktır ve bu fark, devrimcilikle reformizmi birbirinden ayıran temel çizgilerde ifadesini bulacaktır.

EKLER

İşçi sınıfı, özgürlük ve demokrasi taleplerinin en kararlı savunucusudur

'89'lardan itibaren, işçi sınıfı hareketindeki yükselmeye birlikte partimiz, mücadeleyi faşist diktatörlüğe karşı, devrimci demokratik halk iktidarına yöneltmek üzere, "İş, ekmek, özgürlük-kahrolsun faşist diktatörlük!" sloganını öne çıkardı. Slogan, işçi ve emekçi kitlelerin acil ekonomik ve siyasi taleplerinin, demokrasi ve özgürlük talepleriyle birleştirilmesini açık, kesin ve özlü bir biçimde ifade ediyordu. Kitlelere maledilmesindeki eksikliklerimiz bir yana; "İş, ekmek, özgürlük" sloganı, '90 1 Mayıs'ından Zonguldak grev ve direnişlerine; 1 Mayıs'lardan belli başlı kitle gösterilerine kadar ortaya çıkan mücadelelerde, geniş yığınlar tarafından benimsendi; grev,direniş ve gösterilerin ortak şiarı haline gelmeye başladı.

"Sosyal-Demokratlar için, yığınlara önderlik etmede doğru taktik sloganlara sahip olmak, bugün son derece büyük bir önem taşımaktadır. Devrimci bir dönemde, ilkelere dayanan sağlam taktik sloganların önemini küçümsemek kadar tehlikeli bir şey olamaz. (Abç., Lenin, İki Taktik)

Elbette ki sloganlarımız, partimizin asgari programında formüle edilen ilkelere dayanıyordu. Yani ülkemiz koşullarında, emperyalizm ve işbirlikçi egemen sınıfların ekonomik-siyasi egemenliğine son vererek kurulabilecek olan devrimci demokratik halk iktidarı, sosyalizme geçişin zorunlu bir ön koşuludur. Devrimin, “burjuva karakterde” bir devrim olması, işçi sınıfının uzak durmasını ve özgürlük bayrağını burjuvaziye teslim etmesini değil; tam tersine, bayrağı tümüyle kendi ellerine almasını; başta köylülük olmak üzere bütün emekçi sınıfların ve Kürt ulusal hareketinin özgürlük ve demokrasi taleplerini, tam ve kesin bir kararlılıkla savunmasını zorunlu kılar.

Bu anlayış, emperyalizm ve proleter devrimleri çağında “burjuva” anlamda siyasal özgürlüklerin de ancak ve ancak, işçi sınıfı tarafından tam ve eksiksiz bir şekilde savunulabileceğini kanıtlayan Leninizm’den, Ekim Devrimi’nin ve sonraki bütün devrimlerin kanıtlanmış tarihsel tecrübesinden esinleniyordu.

Sadece “iş, ekmek, özgürlük!” sloganının yaygınlaşması değil; son 4-5 yılın belli-başlı bütün olayları ve bu süre içinde belli-başlı sınıfların ve onların siyasal temsilcilerinin tutumları, bu tarihsel gerçeği bir kez daha doğruladı.

Özgürlük ve demokrasi taleplerinin, yığınlar için kazandığı önemi ve kendileri için taşıdığı büyük tehlikeyi, en başta işbirlikçi egemen sınıflar ve onların politik temsilcileri farkettiler. ‘91 seçim kampanyası, bunun açık kanıtıdır. Belki de cumhuriyet tarihinde ‘91 kampanyası kadar; demokrasi ve özgürlük taleplerinin bu kadar kaba bir sahtekarlık ve alçakça bir ikiyüzlülükle istismar edildiğine rastlamak zordur. Bir anlamda işbirlikçi egemen sınıflar, bütün tarihleri boyunca kazandıkları politik birikimi, en yetenekli ve tecrübeli temsilcileri aracılığıyla, daha sonraki dönemin açık faşist terörüne zemin hazırlayacak bir şekilde, demagojik bir kampanya yürüttüler. Gene, egemen sınıfların en tecrübeli temsilcileri, kendileri açısından cumhuriyet tarihi boyunca en ileri noktaya varmakta olan “siyasal güçsüzleşmeyi” de tespit ettiler. Bizzat bu durumun kendisi, temel demokrasi taleplerinin, etkisiz siyasal özgürlüklerin işçi ve emekçiler için önemini azaltmak bir yana; daha da artırdı.

“Toplumsal ve ekonomik özü bakımından Rusya’daki demokratik devrim, bir burjuva devrimidir. Ancak, bu doğru marksist önermeyi yineleyip durmak yetmez. Bunun doğru dürüst anlaşılması ve sloganlara doğru dürüst uygulanması gerekir... Özgürlük istemi esas olarak, burjuvazinin çıkarlarını ifade eder. Bu istemi ilk ortaya atanlar, burjuvazinin temsilcileri olmuştur. Burjuvazinin yandaşları, elde ettikleri bu özgürlüğü, onu ılımlı ve kılı kırk yaran burjuva dozuna indirgeyerek, barış zamanlarında devrimci proletaryanın, üstü örtülü biçimde, fırtınalı zamanlarda ise acımasız bir biçimde baskı altına alınmasıyla birleştirilerek onu tıpkı ustaları gibi kullanmışlardır.”

“Ama yalnızca isyancı narodnikler, anarşistler ve ekonomistler, bundan özgürlük savaşımının yadsınması ve küçümsenmesi gerektiği sonucunu çıkardılar. Bu aydınca dar kafalı öğretiler, ancak bir süre için ve isteği dışında proletaryaya yutturulabilir. Proletarya, daima içgüdüsel olarak siyasal özgürlüğü gereksindiğini, her ne kadar özgürlüğün ilk etkisi burjuvaziye güçlendirecek ve örgütlendirecek olsa da, herkesten çok kendisinin gereksindiğini kavramıştır.”

“Unutmamalıyız ki, bugün sosyalizmi yakınlaştırmada eksiksiz siyasal özgürlükten, demokratik bir cumhuriyetten, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka bir yol yoktur ve olamaz da.” (Lenin, İki Taktik)

İşte, “İş, ekmek, özgürlük!” sloganının geniş işçi kitlelerince benimsenmesi, ML’nin işçi sınıfı için bir eylem “kılavuzu” olarak kazandığı somut ve pratik anlamın yenilenmiş bir kanıtını da oluşturmaktadır.

’91 kampanyasıyla, işbirlikçi egemen sınıfın temsilcileri, “Kürt realitesini tanıma” sözü verdiler ve SHP-HEP ittifakını teşvik ettiler. Kürt ulusal hareketi, belki de tarihinde elde etmiş olduğu en büyük avantajı, SHP ve işbirlikçi egemen sınıfların “siyasal çözüm” vaatlerine feda etmiş oldu. Egemen sınıflar, bu temel yanılgıdan yararlanıp, manevralarını SHP-DYP ittifakıyla tamamlayarak, bu yanılgıyı sadece Kürt ulusal hareketine değil; bütün bir devrimci harekete, işçi ve emekçi sınıflar hareketine yönelecek alçakça saldırıları için basamak olarak kullandılar.

Ağır bedellere malolacak olan bu temel yanılgıdan çıkarılacak ders; “devrimci bir dönemde, ilkelere dayanan sağlam taktik sloganların önemini küçümsemek kadar tehlikeli birşey olmadığı” gerçeğidir.

Böylece, karşı-devrimin eksenini oluşturan işbirlikçi egemen sınıflar, reformist burjuvaziyi de yedekleyerek alçakça bir demagoji eşliğinde, açık ve çıplak faşist terörle demokrasi ve özgürlük özlemlerini boğmaya yönelirken; devrim cephesinin eksenini durumdaki işçi sınıfı da, “iş, ekmek, özgürlük” taleplerini, daha ileri bir bilinçle ve daha geniş yığınlar halinde sahiplendi. Egemen sınıflar açısından, terörün dizginsiz boyutları, siyasal bir güçlenmeyi değil; tersine kesin bir siyasal güçsüzleşmeyi, temellerindeki koflaşmayı göstermektedir. İşçi sınıfı ise, demokrasi ve özgürlük taleplerini bütün kapsamıyla sahiplendikçe, daha geniş emekçi yığınları birleştirebileceği politik temeli güçlendirmektedir ve güçlendirecektir.

Diğer “sol” akımların, son 4-5 yılın olayları karşısındaki tutumu ne oldu?

Hemen hemen belli başlı eski ve yeni revizyonist ve küçük-burjuva akımların bütünü, “sağlam taktik sloganlar” bir yana; herhangi bir taktiğe de sahip olmadıklarını ortaya koydular. Sadece bu durumun kendisi bile, revizyonist ve küçük burjuva akımların, sınıf hareketi karşısındaki tutumlarının veya açık ve net bir tutuma sahip olmadıklarının kanıtıdır.

Buna karşılık, herbirisi kendine özgü yöntemlerle ve kendi çapında, işçi hareketinin önünü karartmaktan, kendi karamsarlık ve çöküntülerini, devrimci sınıf hareketini ukalaca yargılayarak örtme çabasından geri durmadılar.

Bir bütün olarak ele alındığında, bu akımların hemen hemen tümü, demokrasi bayrağını büyük burjuvazinin ellerine teslim ederek, kendileri de liberal bir muhalefet rolünü üstlendiler. Soyut, açık ve somut hedeflerden yoksun bir propaganda ve ajitasyon dışında, temel demokrasi taleplerini, işçi ve emekçi sınıflara maledecek sistemli bir faaliyet içinde olmadılar.

DY çevreleri ve bir kısım revizyonist akımların, “Söz, yetki, karar tüm çalışanlara”, “Üreten biziz, yöneten de biz olacağız”

türünden soyut, muğlak; açık ve somut taleplerden, pratik hedeflerden yoksun sloganları açıktır ki, sınıfın bilinç ve sorumluluğunu bulandırmaktan başka bir anlam taşımaz. DY çevreleri ve revizyonist akımlar pratikte de, “Demokrasi Platformu”, Zonguldak’taki “Temsilciler Kurulu” örneklerinde olduğu gibi; sınıfa karşı ve açıktan burjuva partilere bağlanan bir platformda oldular.

D. Perinçek, ‘91’le birlikte “demokrasi” sorununu Demirel’e havale edip, “sosyalizm” için “emekçi anayasası” hazırlıklarıyla uğraşmaya koyuldu.

EB çevresi, “İş, ekmek, özgürlük” sloganının yaygınlaşmasına da bağlı olarak, tam bir “işportacı” uyanıklılığıyla sloganı sahiplendi. Elbette ki amacı, yaratabileceği yanılısamadan yararlanmaktı.

KB dergisi çevresi ise, tersten bir “işportacı” uyanıklılığıyla, karakterine ve varoluşuna uygun olarak, “iş, ekmek, özgürlük” sloganını eleştirerek “prim” yapmaya yöneldi.

KB dergisinin esin kaynağı H. Fırat üzerinde, kısaca da olsa durmak gerekir. O’nun yedi yıllık tarihi, küçük burjuva karakter yoksunluğunun, tipik bir örneğini teşkil eder.

Bilindiği gibi, 12 Eylül yenilgi ve gericilik yıllarına ek olarak, ‘85’lerden itibaren yaygınlaşan Gorbaçovcu saldırı ve tasfiye dalgasının tipik ürünü olan Y. Küçük, şarlatanca demagoji ve sözde “sol” bir gevezelikle, genel olarak Marksizm ve özel olarak da Türkiye devrimci hareketi hakkında, uluorta ahkam keserek “prim” toplamanın yolunu açtı. Esas olarak, revizyonizmin çöküşünden ve 12 Eylül yenilgisinin sorumluluğundan kaytarmanın kışkırtıcılığını yapan Y. Küçük, her kesimden “çömez”ler buldu.

H. Fırat’da, işte bu çömezlerden birisi olarak sahneye çıktı. Her nasılsa “mensubu” bulunduğu TDKP’nin çizgisinin “küçük burjuva” olduğunu bir gecede keşfederek, hidayete erdi. Mantık mükemmeldi(!): Kurulduğunda bütün işçi sınıfı “hazırol” a geçmediğine göre, bu kurulan, sınıf partisi olamazdı(?) O halde, kurulduğu anda bütün işçi sınıfının, karşısında selama duracağı bir partiyi kendisi kurabilirdi(!) Tasfiye etmeye çalıştığı sınıf

partisinden tasfiye edilışinden sonraki 7 yılını, bu “sırrı”(!) keşfetmeye adadı. Söze değil eyleme bakmak gerekirse, H. Fırat’ın son 7 yıllık eylemi budur. Hayatını ve bütün külliyatını, yeniden ve TDKP’ye düşmanlık üzerinde inşa etti. Cephaneliği ise, tarihin çöplüğüne atılmış olan Troçkizm’in cephaneliği oldu. TDKP’ye olan düşmanlık, işçi sınıfı hareketinin tarihine olan düşmanlıkla birleşti. Sosyalizmin ve Komintern’in yaşanmış ve kanıtlanmış tarihini, yeniden ve ünlü Troçkist İzhak Deutscher’in kaleminden keşfetti. Elbette ki, “İş, ekmek, özgürlük!” sloganını da, yaşamının gecikmiş sayılabilecek bir noktada keşfettiği Troçkizmin cephaneliğinden alınmış düşüncelerle eleştirdi.

Herkes bilir ki, ML’ye yönelen saldırılar yeni değil. H.Fırat’ın “tarihsel şanssızlığı”, gözleri yeni açılmakta olan köpek yavrusu gibi, her parıltıyı “güneş” olarak algılamasında ve ilk defa kendisinin keşfettiğini zannediyor olmasındadır.

Türkiye işçi sınıfı, kendi yaşamına tümüyle yabancı olan, bu “meydan savaşları kazanmış” pozlarındaki “Napolyon” taslaklarına sadece gülp geçecek kadar siyasi bilinç ve tecrübeye sahiptir. H. Fırat, bugün siyasal açıdan “Zübük” benzeri bir mizahın; 7 yıllık külliyatına baştan sona konu olan “paranoya” düzeyindeki TDKP düşmanlığıyla da, tıbbi açıdan psikiyatrinin konusu olabilir.

Son 5 yılın mücadelelerinin gösterdiği bir diğer gerçek de, işçi sınıfının giderek daha geniş kesimlerinin, kendi sınıf taleplerine ve sorumluluklarına bütün bir revizyonist ve küçük burjuva akımlar güruhundan daha ileri bir bilinçle sahip çıkmakta olduğu gerçeğidir.

Partimiz açısından sorun, bugün, temel demokrasi ve özgürlük taleplerinin, bütün kapsamıyla işçi ve emekçi yığınlara mal edilmesi; ajitasyon ve pratik eylem sloganları haline gelmesi için, daha bilinçli ve sistemli bir çaba içinde olmak; sınıfın pratik eylemine, doğru sloganlarla yön vermektir. Özel olarak, işçi sınıfı demokrasi ve özgürlük taleplerine tam ve kesin bir kararlılıkla sahip çıktığı ölçüde, demokrasi mücadelesinin öncülüğünü elde edip güvenceye alacağı gibi; sosyalizme kesintisiz geçişin koşullarını da şimdiden hazırlamış olacaktır. Mücadeleye atılan

işçiler, her geçen gün daha açık bir şekilde, bu gerçeği farketmektedirler.

Bu sloganın, ne zaman bir propaganda sloganı, ne zaman bir ajitasyon ve eylem sloganı, ne zaman kesin ve açık bir direktif olarak öne sürüleceği, devrimci bir sınıf partisi için, ML'nin bir eylem kılavuzu olarak kavranmasını gerektirdiği gibi; aynı zamanda, O'nun sınıfın canlı bir parçası olmasını; toplumsal hayata bütün yönlerden nüfuz edebilmesini de gerektirir. Doğru taktiklerin, sadece belirlenmesi değil; hayata geçirilmesi de, ancak mücadelenin merkezinde, kitlelerin tam kalbinde yer alabildiğimiz ölçüde pratik bir anlam kazanır. Esas olarak, kitlelerin mücadeleye katılma derecesini olduğu kadar; aynı zamanda, mücadelenin biçimini, direnç ve kararlılığını da belirleyecek olan taleplerin kapsamı ve sahiplenilme derecesidir.

Ülkemiz somut koşullarında işçi sınıfının, en küçük hak talepleri için bile mücadeleye atıldığında, hızla kapsamı genişleyen ekonomik ve siyasi taleplerle yüzyüze geldiğini, somut örnekler göstermektedir. *“Ekonomik ve siyasai yaşamın bu içiçeliği, hareketin kudreti için gerekli bir kanal ve aynı zamanda hareketin gücü için bir güvencedir.”* (Lenin)

Bugün, “iş, ekmek, özgürlük” talepleri, temel demokrasi talepleriyle, en geniş kapsamıyla birleştirilerek, işçi ve emekçi sınıflara maledildiği ölçüde, “Kahrolsun faşist diktatörlük-yaşasın devrimci demokratik halk iktidarı!” sloganının giderek bir eylem sloganı haline gelmesi de kaçınılmazdır.

Bizim görevimiz, bunu bir eylem sloganı haline getirmek; bu eylemin zaferi için gerekli gücü, mücadele ve örgüt biçimlerini bizzat mücadelenin içerisinde inşa etmek, güçlendirmek; ileri doğru devrimci atılımın üzerimize yüklediği pratik-siyasal ve örgütsel sorumlulukları, bütün varlığımızla omuzlamaktır.

Küfür ve hakaret yanıt değildir!

Ekte, “Türkiye Devrimci Komünist Partisi Merkez Yayın Organı” altbaşlığı taşıyan *Devrimin Sesi* dergisinden bir yazı yayınlıyoruz. Bu derginin Aralık '94 tarihli 183. sayısında orta sayfa yazısı olarak yayınlanan bu küfür metninin yayınlanacağı tek yerin burası olmayacağını da şimdiden duyuruyoruz. *

Bugüne kadarki yayın yaşamında sayfalarında tek bir seviyesiz söze yer vermeyen, bunu marksist-leninist dünya görüşüne ve devrimci sınıfın ahlakına tümüyle yabancı bulan bir yayın organı olarak *Ekim*'in sayfalarının bu seviye yoksunu metin ile kirlendiğinin elbetteki farkındayız. Ama eğer ideolojik iflasın yarattığı zavallılığı birileri ancak küfür gücüyle dengelemek yoluna gidebiliyorlarsa; dahası onlar bunu, yalnızca bugün de değil, fakat 7 yıldır bir davranış biçimi haline getirmişlerse, bir kimlik ve kişilik olarak benimsemişlerse; ve bu davranış biçiminin en son örneği, bu adamlarda seviye denilen şeyin ancak bir çukur

---

* *Devrimin Sesi*'nin bu yazısı *Ekim*'in ardından *Kızıl Bayrak*'ta yayımlandı. Şimdi de elinizdeki kitapta yayınlanıyor.

demek olduğunu gösteriyorsa -bu metin bütün bunları birarada ve bütün açıklığı ile sergiliyorsa, bu durumda biz buna herşeye rağmen katlarız.

Onlar yıllardır bunu hep yapıyorlar; kör ve ilkel düşmanlıkların saflarda yarattığı göz kararmasından sorunların ideolojik özünü gizlemek ve böylece sıkıntıları atlatmak için yararlanıyorlar. Sonra da, zamanın bu yüzkızartıcı tutumları nasılsa unutturacağına ve bu 3. sınıf gazeteye kimsenin dönüp bir daha bakmayacağına olan kesin inançla, bir şey olmamış gibi işlerine devam ediyorlar. Ama biz bu kez bu küfür belgesini kalıcılaştıracağız. Elbette mesele onların bundan ilerde utanç duyup duymamaları değildir; onlar bu tür bir insani ve devrimci duyarlılığı yitireli yıllar oldu. Onlarda böyle duygular olsaydı eğer, kendilerine “üç kardeşler” diyenlerin 7 yıl önceki kişisel dedikodu, küfür ve spekülasyon metinleri bile bugün onları yerin dibine geçirmeye yeterdi. Oysa bu bir yana, onlar utanç zincirlerine yeni halkalar eklemeye hala da özel bir eğilim duyuyorlar, bu doğrultuda özel bir ısrar gösteriyorlar. Bu insanlar, ideolojik-politik tartışma ve çatışmalara küfür karıştırmanın bir acz ve zavallılık örneği olduğunu kavrama yeteneğinden bile yoksundurlar. Onlar için artık yapılacak bir şey yoktur. Fakat onların bu konuda oluşturduğu iç karartıcı olumsuz örnek, fikir tartışmalarında ve devrimci siyasal mücadelede ne yapılmaması, nasıl davranılmaması gerektiği konusunda devrimciler için olumsuz bir ölçü işlevi görecektir.

İdeolojik eleştiriye karşı küfür ve spekülasyon

Peki mesele nedir? Devrimci okur *Kızıl Bayrak* sayfalarında “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı üzerine *Liberal Demokratizmin Politik Platformu* başlıklı eleştiriden muhakkakki haberdardır. Eleştiri, incelemenin girişinde de açıklıkla ifade edildiği gibi, komünistlerin 20 Temmuz eyleminin ardından alt kademe sendika bürokrasisinin özürçülerine karşı açtığı ideolojik mücadelenin bir devamı, tamamlayıcı bir parçasıdır.

Bu aslında, fazlasıyla gecikmiş bir mücadeledir. Yayın yıl-

dönümü vesilesiyle kaleme aldığı 1 Ekim 1993 tarihli başyazısında *Ekim*, devrimci harekete ilişkin değerlendirmesini şu paragrafla noktalamıştı: “Bugün Türkiye devrimci hareketinde gitgide daha belirgin hale gelen bir başka davranış çizgisi ile yüzyüzeyiz. Bazı eski devrimci gruplar, bir zamandır Marksizm-Leninizmin temel ilkeleri ve ‘basit teorik gerçekler’ini kabul ile en pespaye bir reformist politika pratiğini birarada götürüyorlar. Klasik oportünizmin Kautsky’den miras bu davranış çizgisinin içyüzünü sergilemekte göç bile kalınmıştır.” (Sayı: 82)

Ekim bir sonraki (15 Ekim 1993) sayısında ise, 26 Eylül 1993 günü İstanbul’da yapılan Sendika Şubeleri Platformu toplantısının ardından ve bu toplantının ortaya koyduğu vurucu gerçeklerden hareketle, *Sınıf Hareketinin Engelleri* başlıklı bir başyazı yayınladı. Burjuva reformizmi ve sendika bürokrasisinin sınıf hareketi üzerindeki yıkıcı etkisinin tahlilini, şu gözlem ve değerlendirme tamamlamaktaydı:

“Ve şimdi geliyoruz bugün artık güncelleştigiğine dair işaretler vermeye başlayan üçüncü önemli engele. Bu küçük-burjuva demokratizmdir. Önce 26 Eylül’de İstanbul’da yapılan Şubeler Platformu toplantısından bir yoldaşın izlenimlerini aktaralım:

“Toplantının bu bölümü bir yoldaşın ifadesiyle, sınıf hareketinin perspektiflerine yaklaşımda iki farklı çizginin mücadelesi şeklinde gerçekleşti. ‘İş, ekmek, özgürlük’le başlayan ya da biten sloganlar çeşitlemesinde ifadesini bulan demokratizm çizgisi bir yanda, demokratik siyasal talepleri sınıfın iktidar mücadelesine, proleter devrim perspektifine bağlayan sosyalizm çizgisi öte yanda...’ Yoldaş, devamla, bu demokratizm çizgisinin ‘namuslu ve dürüst sendikacılar’ söylemine ve bu ahlaki kategoriye giren sendika bürokrasisi kesiminin ‘omuzlarına’ yüklenen ‘tarihi sorumluluklara’ da değiniyor.”

“Dikkate değer ve ortaya çıkış biçimi bizim için hiç de şaşırtıcı olmayan yeni bir olgu ve sorunla karşı karşıyayız. Küçük-burjuva demokrasisi, sınıf hareketini geriye çekme ve düzen kanallarında boğulmaya mahkum perspektiflerle sınırlama şeklindeki olumsuz rolünün ilk örneklerini nihayet sergilemeye başlamıştır artık. Bunun tam da reformist partilerin sınıf hareketi nezdinde

hayli yıprandığı ve sendika bürokrasisinin iyice teşhir olduğu bir gelişme aşamasına denk gelmesi ise, gelişme sürecinin doğasına uygundur.” (Sayı: 83)

Görüldüğü gibi, “İş-Ekmek-Özgürlük!” platformu ile alt kademe sendika bürokratlarına yaslanma çizgisi üzerinden, yeni liberaller için “bir elmanın iki yarısı gibi” olan bu iki sorun üzerinden bir ideolojik mücadele ihtiyacı, 20 Temmuz’dan neredeyse 9 ay önce dile getirilmiş, fakat yazık ki bu önemli mücadele geciktirilmiştir. Fakat Sendika Şube Platformlarının 20 Temmuz rezaleti ile TDKP ile İP’in bu rezalete mazeret bulma yarışı*, bu mücadelenin taşıdığı özel önemi ve aciliyeti ortaya koymuş, bir an önce başlatılmasının zorlayıcı etkeni olmuştur. Mücadelenin ilk safhası *20 Temmuz Dersleri* idi ve bunun ürünleri okura bugün bir kitapçık halinde ayrıca sunulmuştur.

20 Temmuz Dersleri bu mücadele için bir başlangıçtı ve bu değerlendirmelerde daha çok Sendika Şube Platformlarının durumu ele alınmıştı. Mücadeleyi sürdürmek, elmanın öteki yarısı olan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı ve platformunu da tahlil etmek, ideolojik anlamını ve politik sonuçlarını sergilemek gerekiyordu. Komünistlerin *Kızıl Bayrak* sayfalarında yürüttüğü tartışma bunun bir ifadesi oldu. Bu yayını tümüyle bir rastlantı, fakat elbetteki anlamlı ve tümüyle olumlu bir rastlantı olarak, *Bugünkü TDKP Üzerine Değerlendirme* izledi. Rastlantı diyoruz, zira *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm*’in 2. Baskısı için kaleme alınmış 6 bölümlük uzun bir inceleme buna vesile olmuştur ve değerlendirme bu incelemenin yalnızca son iki bölümünü oluşturmaktadır. *TDKP Eleştirisi* alt başlığı taşıyan bir kitabın yeni baskısı için

---

* Görülebildiği kadarıyla İP ile “aynı kefedeki değerlendirilme” bu bayların izzeti nefesine çok dokunmuş. Ne var ki bizim eleştirimizin her satırı kanıtlara dayalıdır. Biz temel bir taktik sorun karşısında pratikte aynı safa düşenlerin, aynı tutumu gösterenlerin objektif durumunu ortaya koyduk. Paralellik rahatsız edici ise bu kendi sorunlarıdır.

bu vazgeçilmez bir ihtiyaçtı. Fakat bunun “İş-Ekmek-Özgürlük!” eleştirisini daha genel çerçevede bütünlediği de açık bir gerçektir. Bu açıdan son derece isabetli ve işlevsel olmuştur.

Son tartışmaların bizim cephemizden durumu özetle budur. Geçmişte olduğu gibi bugün de, bizim eleştiri ve tartışmalarımız hiçbir biçimde ideolojik-politik çerçeveyi aşmamıştır. Yazdığımız her satır bunun onur verici bir kanıtı olarak ortadadır. Kaldı ki, omurgasız ve korkak oportünizmin hep yaptığı gibi, dergi sayfalarında unutulmaya da terkedilmemekte, peşpeşe kitaplaştırılmakta, böylece kalıcılaştırılmaktadır. *20 Temmuz Dersleri* çoktan okura sunulmuştur. Ötekilerin kitap halinde yayımı ise daha şimdiden okura duyurulmuştur.

Bizim yazılarımız yeniden incelensin; orada küfür bir yana, ideolojik mücadele ve nitelme sınırlarını aşan tek kelime bulmak mümkün olmayacaktır. Biz marksist-leninist bir politik hareketiz; tarihsel olarak geleceği temsil eden bir sınıfın devrimcileri olmak, onun dünya görüşünü ve ahlakını temsil etmek ve savunmak iddiasındayız. Biz ideolojik mücadeleye küfür bulaştırmayı değil komünist olana, devrimci sınıfı temsil etmek iddiasında bulunana, insan olana bile yakıştırmayız. Ama yazık ki birileri bunu ısrarla kendilerine yakıştırmıyorlar. Kuşkusuz, herkes kendisine yakışanı yapacaktır. Herkes niyetinden bağımsız olarak, kendi gerçek dünya görüşüne ve sınıf kimliğine uygun biçimde davranacaktır. Ama artık söylemek zorundayız; savunulan görüşlerle kullanılan dil birarada değerlendirildiğinde, birilerinde liberalleşme ile lümpenleşmenin elele gittiği görülmektedir. Olayın daha da vahim olan yanı budur.

Fakat onlar bunu nedensiz yapmadıkları gibi, ilk kez de yapmıyorlar. Ne zaman ki yeni bir küfür ve spekülasyon kampanyasına ihtiyaç duydular, biliniz ki ideolojik eleştiri tam isabet kaydetmiş, umulandan daha etkili sonuçlara yolaçmıştır. Bu demektir ki eleştiri, bir yandan “içteki” ve dıştaki devrimci kadrolar için açıklayıcı ve uyarıcı olmuştur; öte yandan ise, gerçekleri ve gerçek kimliklerini gizleyerek siyasal yaşamlarını sürdürenlerin gerçek konumunu gün ışığına çıkarmıştır. Böylece de yalnızca onların çalılımlı havalarının içyüzünü sergilemekle

kalmamış, fakat kendilerine duydukları sığ ve aldatıcı güveni de parça parça etmiştir. İşte küfür ve spekülasyon tam da buna bir yanıt olarak devreye girmekte, eleştiri karşısındaki zavallılığın hırçınca bir dışa vurumu olmaktadır.

Bu bir panik ruhhalidir. İlk belirtileri kendini daha “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganına ilişkin tartışma sürüyorken gösterdi. Daha bir-iki ay önce sınıf hareketi içinde yeri olmayanlara dönüp bakmayacağız diye yüksek perdeden kurumlananlar, eleştirinin henüz mürekkebi bile kurumadan o karma karışık laf yığını yazılarının birinde ilk işareti verdiler: “Bazıları, devrimci sınıf partisinin faaliyet ve mücadelesinin ürünü olarak, geniş yığınlar içinde yaygınlaşmış sloganların, revizyonizmin, Troçkizmin çöplüğünden alınmış anlayışlarla sözde eleştirisini, politika esnaf-lıklarını küçük-burjuvaziye özgü ukalalıklarla örtmeye çalışarak, tefrikalar halinde yayınlamayı, propagandalarının eksenine oturtular.” (*Devrimin Sesi*, sayı:182, Kasım '94)

Bunu bir sonraki sayıda, ekte yayınladığımız orta sayfa yazısı izledi. Yazı ilk satırından son satırına kadar “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı üzerinden komünistlere verilmiş bir yanıt olduğu halde, bu durum güya kamufle ediliyor ve komünistlere ancak “bu arada” değinilmiş oluyor. Bu çocukça zavallılıklara tenezzül etmek, bu adamların ruh hallerini ve onların komünistlere karşı duydukları derin kompleksi sergilemekten öte bir anlam taşımıyor elbet.

“Bu arada” değinmenin ilk cümlesi aynen şöyle:

“KB dergisi çevresi ise, tersten bir ‘işportacı’ uyanıklığıyla, karakterine ve varoluşuna uygun olarak, ‘iş, ekmek, özgürlük’ sloganını eleştirerek ‘prim’ yapmaya yöneldi.”

Bunu ise şu izliyor: “KB dergisinin esin kaynağı H. Fırat üzerinde, kısaca da olsa durmak gerekir. O’nun yedi yıllık tarihi, küçük-burjuva karakter yoksunluğunun, tipik bir örneğini teşkil eder.”

Okur bu hakaretin devamını ekteki metinden izleyebilir ve böylece “karakter” üzerine konuşan bu adamların kendi karakterleri konusunda açık bir fikre ulaşabilir.

Sorumuz şudur: Tümüyle ideolojik bir tartışmada kişiler

üzerinde durulmak ihtiyacı neden duyulur acaba? İdeolojik eleştiriyi ideolojik içeriğiyle karşılamak varken, devrimci olmak iddiasındakiler küfür ve hakaret yolunu nasıl olur da kendilerine yakıştırabilirler? *Kızıl Bayrak* “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı üzerine tümüyle ideolojik içerikli bir eleştiri yapmıştır. Madem bu eleştiri sizi şu veya bu biçimde rahatsız etmiştir, buna karşılık olarak yapabileceğiniz tek şey onu ideolojik içeriğiyle yanıtlamaktır. Elbette buna zorunlu değilsiniz. Fakat illa yapmak istediğiniz bir şey varsa, bu ideolojik yanıtın başka bir şey olamaz. Fakat hayır, bu, bu adamların “karakter”ine uymaz; onların ’87 ayrışmasından beri ideolojik eleştiriye yanıtları hep kişilere saldırmak ve küfretmek olmuştur. Bu onların 12 Eylül sonrası yeni “karakter”leridir.

12 Eylül kazazedelerini, zor dönemin mücadele kaçkınlığını, TİP-TKP artığı reformist aydınları, alt kademe sendika bürokratlarını bağırklarına basanlar, komünist ve devrimci karşıtlarını küfürle onurlandırıyorlar. Bu aynı sayıda, alt kademe sendika bürokratlarını bir kez daha “tüm sorumluluğun” sahipleri ilan edenler; bu bürokratları “işçi sınıfının birleşik mücadelesini yaratma görevi” ile onurlandıranlar; işçileri bunların disiplinine uymaya çağırıyorlar -tüm bunları yapan bu aynı adamlar, buna karşılık devrimci hareketi “küçük-burjuva akımlar güruhu” ilan edebiliyorlar. Orta sınıf temsilcileriyle ilişkilerde liberalleşenler, tüm zaafalarına rağmen emekçi sınıflardaki mücadele isteğinin siyasal yansımaları olan devrimci gruplara karşı hasmane bir dil kullanabiliyorlar. Dedik ya, bu onların yeni kişiliği ve “karakter”idir.

Geride kalan 7 yıl ve “karakter” sorunu

12 Eylül döneminde ağır ve kolay bir yenilgi almış devrimci hareketimizin bu akibeti yaşamış başlıca gruplarından biri de TDKP idi. 1986 yılında bir kaç kentteki şekilsiz kalıntılar hariç bu parti hemen tümüyle örgütsel açıdan tasfiye olmuştu. Bu örgütsel tasfiyeye “dışardaki” MK’nın (ki içinde çizginin iki kurucusundan biri de yer almaktaydı) tasfiyeciliği ideolojik sonuçlarına vardırma eylemi eşlik etmişti. Bunu 1981 Nisan’ındaki

manevi-siyasal çöküntü “içeri”den tamamlıyordu.

Bu geriye gidiş ve yokoluş sürecine 1986 yılında yapılan müdahalenin başını, sonradan EKİM içinde yer alan kadrolar çekti. TDKP'nin başına çöreklenmiş bulunan (ve “üç kardeşler”in o dönem pek bağlı oldukları ve tasfiyelerine karşı çıktıkları) liberal öğeleri bu kadrolar bir yana ittiler. Dağılmış bir örgütün kalıntılarını toparlamak doğrultusundaki ilk çabalar, “içerde” unutulmuş “üç kardeşler”e ulaşmak ve nihayet 7 yıllık bir aradan sonra geçmiş ve geleceği tartışacak bir örgüt üst platformunu toparlamak, tüm bunlar, çok büyük ölçüde bu kadroların müdahalesi ve inisiyatifiyle gerçekleşti. Bu TDKP'ye yıllar sonra bir ilk sarsıcı devrimci müdahale idi.

Bu adamların 7 yıldır her tür kişisel saldırı ve küfrün konusu edegeldikleri H. Fırat, 1986 sonunda toplanan konferansa sunduğu gündem önerisini, aşağıdaki paragrafla bitiriyordu:

“TDKP içinde, ayrışma ve saflaşma bitmemiştir. Aksine, bir yönüyle yeni başlıyor. Bugüne kadarki ayrışma, büyük ölçüde karşı-devrim baskısıyla ve kendiliğinden oldu. TDKP'nin küçük-burjuva sosyal temeli ve bileşimiyle bu temelden kaynaklanan küçük-burjuva siyasal ve örgütsel yapısı, sınıf mücadelesinin ve yenilgi yıllarının baskısıyla farklılaşma sürecine girdi. Belirli bir kesim, özellikle de önderliğin bir bölümü liberal sol bir çizgiye kaydı. Açık tasfiyecilik bu kesimin bir bölümü tarafından yürütüldü. Şimdi TDKP, proleter bir siyasal akım olma çabası ve gayretinde. Büyük ihtimalle buna partinin bütün unsurları uyum sağlayamayacak, bu yeni ayrışma ve saflaşmalara yol açacaktır. Bu ayrışma ve saflaşmalar, devrimci proleter eğilim ile devrimci küçük-burjuva eğilim arasında olacaktır. Bireylerin niyet ve iradesinden bağımsız olarak TDKP'nin mevcut ideolojik-siyasi ve sınıfsal temeli böyle bir saflaşma ve ayrışmaya müsaittir. Bundan korkmamalı, aksine açık bir tartışma ve ilkeli mücadele ile böyle bir ayrışma süreci bilinçli bir hale getirilmelidir.” (Belgeler-2, s.26)

Bu iç ideolojik mücadele çağrısının hemen ardından, aylardır H. Fırat'ın şahsına karşı yüzkızartıcı bir iftira ve küfür kampanyası açan “üç kardeşler”den biri, bu kez öteki “iki kardeş”ini de

yanına alarak, sürmekte olan kampanyayı ortak imzalı metinlere ("açık mektup"lara!) kadar vardırıdılar. TDKP'de iç ayrışma kaçınılmazdı, fakat onlar bunun ideolojik-politik bir tartışma ve ayrışma olarak gerçekleşmememesi için ne gerekiyorsa onu yaptılar. Kişisel iftira ve saldırı kampanyasını boyutlandırdılar. Tüm iyiniyetlerine ve bu doğrultudaki çabalarına rağmen bunun önünü alamayan ve ideolojik tartışma ve çatışma zemininin kaybolduğu bu kirli ortamdan artık çekilmekten başka bir seçenek göremeyenler, geride kalanlarla yollarını ayırdılar ve 1987 Nisan'ında yayınladıkları yol ayrımı bildirilerinde şunları söylediler:

"Partiyi yıkıma, dağılmaya, içten içe çürümeye terkeden parti yönetimi hakkında alınan Ağustos Kararları, bu süreci tersine çevirmeyi, partiyi yaşadığı derin bunalımdan çıkarmayı amaçlıyordu. Bütün gerçeklerin partiye açıklanması, geçmişin köklü ve kapsamlı bir muhasebesinin parti gündeminin odağına konması ve bunun ilk adımını atması düşünülen Parti Konferansı kararı, bunun ifadesi idi.

"TDKP Olağanüstü Konferansı, Kuruluş Kongresinden beri geçen 7 yıllık aradan sonra toplanan ilk en üst parti platformuydu. Olağan bir sürecin ürünü değildi. Yıllardır süren yıkım ve tasfiye, gerçek bir örgütsel dağılma ve derin bir ideolojik-siyasi bunalım koşullarında toplanıyordu. Bütün bunlar, Konferansa tarihi bir misyon yüklüyordu. Vazgeçilmez ve ertelenemez görevi, TDKP'nin bugünkü gerçeğini, bütün bir geçmiş süreci temelinde değerlendirmek, yeni dönemin görevleri ve yönelimini bu değerlendirme temelinde ele almaktı. Bu yaşam ve ilerlemenin olmazsa olmaz koşuluymuştu ve bu nedenle de, Konferans TDKP'nin son şansındı. Bu yapılmadığı takdirde, TDKP, yılların beklentisini boşa çıkarmış olacak, değil kendi dışında, kendi içinde ve tabanı nezdinde bile iddia ve inandırıcılığını hepten yitirecekti.

"Bizler, soruna bu bilinç ve sorumlulukla yaklaştık. Ve üstümüze düşeni yapmaya çalıştık. Ne var ki, örgütsel yıkımın olduğu kadar, parti saflarındaki küçük-burjuva yozlaşma ve çürümenin ürünü ve göstergesi olan yapay, biçimsel ve kişisel sorunlarla, bu devrimci çabanın karşısına çıkıldı. Bütün sabır ve iyiniyetimize rağmen, belgelerini tüm TDKP üye ve taraf-

tarlarına ayrıca sunacağımız bu sorunları aşamadık ve Konferansımız kendi kendini tartışma konusu etme noktasına gelerek dağılışı hazırladı.” (TDKP-Leninist Kanat Bildirisi, *Belgeler-1*, s.8)

TDKP-Leninist Kanat, bir yol ayrımının kendi ellerindeki mevcut tüm belgelerini kamuoyuna sundu (ötekileri geride kalanlar bugüne kadar özenle gizlediler). Dedikodu, iftira, kişisel saldırı ve spekülasyonların oluşturduğu toz-dumanı dağıtmak ve geride kalanları açık bir ideolojik çatışma zeminine zorlamak için bu gerekliydi. İki ciltlik bu *Belgeler*'den birincisine yazılan kısa sunuş yazısında şunlar söyleniyordu:

“Bir kısmı utanç verici ve umut kırıcı olsa da, bu belgeleri yayınlamak zorundayız. Bu partililere ve taraftarlara karşı bir görevdir. Herkes gerçeği olduğu gibi bilmelidir. Küçük-burjuva yozlaşma ve çürümenin ifadesi olan kişisel ve spekülatif kampanyaların bir ölçüde olsun açığa vurulması açısından da gereklidir bu.”

“Bu belgeleri yayınlayarak, bu faslı kapatıyoruz. Artık bizi, küçük-burjuva yozlaşmanın ürünü sorunlar ilgilendirmiyor. Türkiye gibi, sınıf mücadelesinin önem ve ciddiyetinin, tüm siyasal-sınıf güçleri tarafından, her gün her an duyulup hissedildiği bir toplumda, bu tür sorunlarla daha fazla uğraşmak gerçek bir gaflettir. Hele de bunu, kendine komünist, işçi sınıfı devrimcisi diyenler yapıyorsa, gafletten öte ihanettir.”

“Bu bilinçte olan bizler, bu belgelerin yayını esnasında söylediklerimiz dışında, bu konuya yeniden dönmek kararındayız. İdeolojik-siyasal nitelikte sorunların ötesi, artık bizleri ilgilendirmiyor.” (*Belgeler-1*, s.10)

Komünistler bunu aynı günlerde ortaya çıkışlarının ilk ideolojik metinlerinin yayınıyla birleştirdiler. *Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış ve Platform Taslağı* Mayıs 1987'de yayınlandı. Kişisel saldırı ve spekülasyon çamurunu karımayı sürdürenler ise, elbette işleri salt bununla götürmenin güçlüğüne görüyor, sıkıntısını yaşıyorlardı. Yardıma “bir numaralı teorisyen”in broşürü yetiştirdi. Z. Ekrem imzası ve “*Hatalarımız ve İnkarcı-Tasfiyeci Eğilim Üzerine*” başlıklı bu broşür, ekte yayınladığımız son küfürnamede

sürdürülen bazı küfür sözlerinin ilk kaynağıdır. Fakat yine de bu esas içeriği ile ideolojik bir metindi ve biz bu ideolojik yanıtı büyük bir memnuniyetle karşıladık. İşte H. Fırat'ın Z. Ekrem'e yanıt olarak kaleme aldığı kitabının Giriş bölümünde söylenenler:

“Z. Ekrem'in broşürünün yayınlanmasını memnunlukla karşılıyoruz. Bu, bir kaç açıdan çok iyi olmuştur. 1) Çeşitli yönleriyle TDKP gerçeğini, TDKP'nin en yetkin ve en yetenekli teorisyeniyle tartışmanın olanağı doğmuştur. 2) Bu en yetkin ve yetenekli teorisyenin kaleminden çıkan broşür, TDKP'nin geçmiş konumunu savunmanın azami sınırlarını herkesin gözleri önüne sermiştir. 3) Bu broşür yayınlanarak ve övgüsü ve reklamı yapılarak, Z. Ekrem oportünist kanada bayrak edilmiştir. Dolayısıyla, Z. Ekrem'in düşünce ve iddialarını eleştirip kofluğunu sergilemek, oportünist kanadın gelecekte yoksunluğunu da sergilemek anlamını taşıyacaktır.” (*Küçük-burjuva Popülizmi ve Proleter Sosyalizmi*, s.10)

Fakat geride kalanlar için Z. Ekrem'in broşürü ideolojik çerçevedeki bir tartışma için yalnızca bir atımlık barut oldu. Kişisel saldırı kampanyası sürdürüldü. “Üç kardeş”ten biri (Z. Ekrem) daha hesaplı davranarak susmayı tercih etti, öteki ikisi kendilerini (yalnızca örgüt içinde ve çeperinde dağıtılan) *Yoldaş* dergisinde H. Fırat'a kişisel saldırıları sürdürmeye verdiler. EKİM'in ideolojik cereyanının saflarda yarattığı sarsıntıyı göğüslemek ve onu etkisizleştirmek için, yapanlar payına hiç de onur verici olmayan bu tür bir faaliyetten başka yol yoktu önlerinde.

Kişisel saldırı ve küfrün değişmez konusu H. Fırat ise, ideolojik mücadelenin TDKP cephesini, 1989 yılının ilk yarısında kaleme aldığı *Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm* kitabı ile noktaladı. 1989 yazından 1994 Temmuz'una kadar, siyasal mücadele içinde kaçınılmaz olanın, gerekli olduğunda şu veya bu grup için yapılan ve yapılmakta olanın sınırlarını hiçbir biçimde aşmayan eleştiri ve değinmeler dışında, bizim TDKP diye bir sorunumuz olmadı, olamazdı. Zira bu hareketin ileriye çıkamama durumunda geriye düşeceğini biz daha en baştan söylemiştik. Süreç bizim tahmin

ettiğimizden daha hızlı ve bizim öngördüğümüzden daha iç karartıcı biçimde seyretti. Liberalleşmeye dümen kıran bir TDKP ile bizim ne işimiz olabilirdi ki?

20 Temmuz'u izleyen tartışmaların nedeni, çerçevesi ve amacı ise artık tümüyle başkadır. Bu, *Sınıf Hareketinin Engelleri*'nde tüm açıklığı ile ortaya konulmuş ve 20 Temmuz'u izleyen tartışmalarda ise bir çok kez yinelenmiştir.

Fakat bir an için farzedelim ki, H. Fırat 7 yıldır TDKP'yi hep bir ideolojik eleştiri konusu yapıyor olsun. Siyasal mücadelede bunda anormal olan nedir? Buna aldırılmamak, "suskunluk fesadı"yla boğmak ya da buna hakettiği ideolojik yanıtı vermek, eleştiriye konu olanların iradesi ve tercihi dahilindedir. Fakat bu eleştiriden yakınmaya kalkmak, 7 yıldır niye hep bizimle uğraşılıyor diye feveran etmek, siyasal yaşamda ancak zavallılara yakışır. Bu duruma düşmek, bunun verdiği hırçınlıkla küfretmek, bunu yapanlar için utanç verici olabilir ancak.

7 yıllık dönemin ilk iki yılında ve son bir yılında TDKP'ye ideolojik eleştiri olarak kaleme aldıklarımız, bizim için birer onur belgesi olarak kamuoyunun gözleri önündedir. Bu aynı şey 7 yıllık sürecimizin hemen tüm yazı ve belgeleri için de geçerlidir. Ya sizin küfür, hakaret, iftira ve spekülasyon belgeleriniz nerededir? "Üç kardeşler" imzalı "açık" mektuplarınız nerededir? Yoldaş dergisindeki küfürlerinize ne oldu? Oradaki iddialarınız, bu iddialara ilişkin olarak hapisten çıkar çıkmaz "parti"ye ve kamuoyuna açıklayacağınız "çok kesin kanıtlar"ınız nerededir? Kadrolarınıza ya da kamuoyuna 1987 yılı ayrışmasıyla ilgili olarak sunulmuş bir tek belgeniz ya da ideolojik çatışma metniniz var mıdır?

Bunları geçelim. Peki, ya "bir numaralı teorisyen"inizin o 1987 Mayıs'ında bir bayrak gibi salladığınız broşürü nerededir? *Devrimin Sesi* sayfalarında "iki numaralı teorisyen"in kaleminden çıkmış ve H. Fırat adı başlığa çıkartılarak yürütülmüş o sözde ideolojik mücadelenizin metinleri nerededir? Elbette bunlar da ortada yoktur. Siz bu metinlerin ideolojik içyüzünün sergilenmesinin verdiği çaresizlikle, aradan daha bir kaç ay bile geçmeden onları unutulmaya terketmeyi tercih ettiniz. Tıpkı Kongre Belgeleri

ve Program da dahil '80 öncesinin bütün bir "külliyyat"ını unutulmaya terketmeyi tercih ettiğiniz gibi. Bu bir ideolojik acz ve iflas durumu değilse nedir?

Hala küfrettiğiniz H. Fırat'a ya da daha genel planda EKİM'e karşı verilmiş bir ideolojik mücadelenin göstergesi olabilecek tek satırınız var mıdır bugün devrimci kamuoyunun gözleri önünde? Bunu yapmak yerine her seferinde küfür ve hakareç yolunu seçtiniz. Üstelik "inkarcılık", "tasfiyecilik", "troçkizm" vb., ideolojik-politik nitelemeleri yalnızca sıradan birer küfür derekesine düşürmekle kalmadınız, işi basit "sokak ağzı"na da döktünüz.

Yapmaya devam ediniz, size bu yakışır! Fakat siz siz olunuz, bütün bunlardan sonra kalkıp bir de "karakter" üzerine konuşmayınız.

Hareketimizin 7 yıllık süreci, 1987 Mayıs'ında yayınlanan ilk çıkış belgelerinden bugüne, tüm ideolojik evrimi ortadadır. Sahip çıkmayacağımız ya da hesabını veremeyeceğimiz tek bir temel ya da taktik düşüncemiz yoktur ki, siz kalkıp gösterebilesiniz.

Ya siz, ya sizin durumunuz? Sizler bu aynı 7 yılda omurgasız ve korkak bir oportünizmin pelteleşmiş bir örneği oldunuz, liberal baylar! EKİM'in eğer size karşı yeni bir "suç"u varsa, bu da şu son aylarda "son durum"unuzu devrimci kamuoyunun önünde genel çizgiler içinde ortaya koymak olmuştur.

Yeni bir kişisel saldırı ve küfür kampanyasına girişmenizin nedeni de zaten bu değil midir!

* * *

1987 devrimci saflarda bir yol ayrımıydı; ayrışma ve saflaşmalara sahne oldu. İki yıl boyunca biz ideolojik mücadele yürüttük, siz yalnızca küfrettiniz.

20 Temmuz, sınıf hareketinin sorunları ve incelmış yeni engelleri konusunda ek açıklıklar yaratan bir eylemdi. Biz bundan hareketle, aylardır reformist politikalara ve alt kademe sendika bürokrasisinin özürçülerine karşı ideolojik mücadele yürütüyoruz. Ve siz bir kez daha küfür ve hakaret yolunu seçiyorsunuz.

Seçiminiz size yakışıyor, küfretmeye devam ediniz!

Ekim, sayı:112

1 Ocak 1995

Cehalet kanıt değildir!

Küfrü ve hakareti bir davranış biçimi olarak benimseyenlerin cahilliğine hiç şaşırılmamalıdır. Zira küfür aynı zamanda cahilliğe özgü bir durumdur. Bu küfürbazlar, komünistlerin “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganı üzerinden yönelttiği ideolojik eleştirinin yarattığı etki ve sarsıntının salt küfürle körüklenen bir düşmanlıkla kırılmayacağını hissetmiş olmalı ki, siyasal özgürlük mücadelesinin taşıdığı özel önem üzerine *İki Taktik*’ten altalta dizdikleri bir kaç alıntıyla ciddi ciddi bir şey kanıtladıklarını zannediyorlar. Gerçekte ise, yalnızca Lenin’in liberal olduğu kadar cahil okurları olduklarını tüm açıklığı ile ortaya koymuş oluyorlar. TDKP-Merkez Komitesi yayınında yer alan yazıyı bu açıdan da ibret verici bir belge sayıyoruz.

Önce Türk-İş’ten ödünç alınan ve tadilattan geçirilmiş haliyle kullanılan “İş-Ekmek-Özgürlük!” sloganının konumuna açıklık kazandırılıyor. Fakat belirsizliğe duyulan o güçlü oportünist eğilimle tercih edilen muğlak laf kalabalığının içinden, siz bunun “devrimci demokratik halk iktidarı” stratejik hedefine bağlı bir

taktik slogan olduğunun ima edilmek istendiğini zar-zor çıkarabiliyorsunuz.

Bunun ardından, *İki Taktik*'ten (Önsöz'ünden) altı çizilerek yapılan bir alıntı, duruma ek bir açıklık kazandırıyor: "Devrimci bir dönemde, ilkelere dayanan sağlam taktik sloganların önemini küçümsemek kadar tehlikeli bir şey olamaz."

Cehalet daha burada başlıyor. Burjuva devriminin sorunlarını ele alan bir temel eser olan *İki Taktik*, burjuva devrimini bir saplantı haline getirmiş bu demokrat bayların 20 yıllık başucu kitabıdır. Fakat onlar hala da, *İki Taktik*'te kullanılan "taktik" kavramının anlam ve kapsamının aynı kavramın bugün yerleşmiş bulunan anlam ve kapsamından tümüyle farklı olduğundan bile bihaberdirler. Bu adamlar bu kitabın kapağına yeniden bir gözatarlarsa, orada aynen şöyle yazıldığını okurlar: *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*. Lenin'in teorik ve tarihsel önemi büyük kitabında, kitle hareketinin yükselmesinin ya da alçalmasının bugün bildiğimiz anlamıyla taktik sorunları ya da istemleri değil, fakat burjuva demokratik devrimde izlenecek marksist stratejinin sorunları ele alınır. Demokratik devrimde proletaryanın sınıf hegemonyası, köylülükle ittifak, liberal burjuvazinin konumu ve bu sınıfa karşı tutum, devrimin yolu, muzaffer bir devrimin ortaya çıkaracağı iktidarın yapısı ve sınıf niteliği, devrimin bir sonraki aşamaya geçişinin sorunları vb. tartışılır. "Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği"nden biri olan "bolşevik taktik", bu devrime ilişkin bolşevik stratejik çizgiyi, ötekisi olan "menşevik taktik" ise menşevik stratejik çizgiyi anlatır. *İki Taktik*'te burjuva devrimi, sosyal devrim temel hedefi üzerinden bir "taktik aşama" olarak görülür.

Lenin'in cahil okurları yaptıkları alıntıda bir "taktik" ifadesi görmüşlerdir ya, hemen bunu bugünkü dağarcıklarıyla karşılaştırıyorlar ve böylece "İş-Ekmek-Özgürlük!" gibi bir taktik slogana sahip olmanın huzurunu yaşıyorlar. Bunun verdiği doygunluk ve hoşnutlukla ekliyorlar: "Elbetteki sloganlarımız, partimizin asgari programında formüle edilen ilkelere dayanıyordu". Lenin, demokratik devrimde izlenecek marksist taktiği azami programın temel ilkeleri ışığında formüle etmişti. Leninizm

kavrayışları burjuva demokratik devrimin sınırlarını aşmayanların ise, Lenin'i taklit etme çabası içindeyken, bu aynı şeyi "asgari programda formüle edilen ilkeler" ışığında yapmış olduklarını söylemelerine şaşırılmamalıdır.

Fakat dahası var. Lenin başlamış bulunan 1905 devrimi esnasında sağlam ilkelere dayalı taktik sloganların önemini vurgularken, gündemdeki devrimin tüm temel sorunları üzerine bir açıklığın hayati önemini vurgulamış oluyordu. Peki ya yıllardır devrimin temel sorunlarını belirsizlik içinde bırakan, suskunlukla geçiştiren bu bayların, salt kendiliğinden mücadelenin ürünü yüzeysel bir sloganı kanıt göstererek Lenin'in sözlerini kendilerine dayanak yapmalarına ne demeli? "İş-Ekmek-Özgürlük!" istemlerini bir sloganlar tekerlemesine dönüştürmenin, sendika bürokratlarının işçilerin önüne sürdükleri bu sınırlı platforma tapınmanın "sağlam ilkelere dayalı" politikayla ne alakası var?

Son bir noktayı daha eklemeyelim. "Partimizin programı"ndan sözedilebilmesi için, böyle bir programın dostun düşmanın gözleri önünde göndere çekilmiş bir bayrak olarak dalgalanıyor olması lazım. Oysa bu bayların programı yıllardır çekmecelerde küflenmeye terk edilmiştir.

Devam ediyoruz. Bu karışıklıkları Türkiye devriminin "burjuva karakteri" üzerine açık bir beyan izliyor. Bu açıklığı ise, bu devrimin stratejik ekseninin "burjuva anlamda siyasal özgürlükler" in kazanılması üzerine özel önem taşıyan bir öteki açıklık tamamlıyor. Böylece, komünistlerin ideolojik mücadelesi ve basıncı, bu yeni dönem liberallerini kendi gerçek platformlarını yeterli açıklıkta ortaya koymak zorunda bırakmış oluyor. Kapitalist bir ülkede ve sermayenin sınıf egemenliği koşullarında bu platformun ne anlama geldiği ise, bizzat "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganını konu alan eleştiride yeniden ortaya konulmuş bulunduğu için, bizi burada yalnızca Lenin'in liberalce olduğu kadar cahilce okunuşunun sergilenmesi ilgilendirmektedir.

Devrimin burjuva karakteri ve onun temel hedefi olarak "burjuva anlamda siyasal özgürlükler" üzerine yaratılan açıklığı, doğal olarak *İki Taktik*'in Türkiye'deki siyasal mücadelelere gülünç bir adaptasyonu izliyor. "İşçi sınıfı, özgürlük ve demokrasi

bayrağı”m burjuvaziye bırakmamalıymış! Buna ilişkin bozuk bir laf kalabalığını Lenin’den uzun alıntı parçaları izliyor ve böylece demokrasi mücadelesinin bu liberal tutkunları güya kendilerine teorik dayanaklar bulmuş oluyorlar.

Okur okumayı burada bırakıp Lenin’den yapılan bu alıntılara ibretle bakmalıdır. Bizzat bu alıntılarda Lenin’in şu ifadeleri yer alıyor: “Özgürlük istemi esas olarak, burjuvazinin çıkarlarını ifade eder”. “Her ne kadar özgürlüğün ilk etkisi burjuvaziye güçlendirecek ve örgütlendirecek olsa da”.

Yoksa bu liberal baylar bunun Türkiye’de de böyle olduğuna ya da olacağına mı inanıyorlar? Çarlık Rusyası’nın iktisadi-toplumsal koşulları ile bugünün Türkiye’sinin iktisadi-toplumsal koşulları arasındaki derin uçurumun bu cahilce gözden kaçırılışına ancak acımayla bakılabilir. Rusya’da feodal soylular sınıfı iktidardaydı, Türkiye’de sermaye sınıfı iktidardadır. Rusya’da siyasal gericiliğin temel kaynağı ve dolayısıyla siyasal özgürlüğün baş engeli soyluluk ve onun otokratik iktidarıydı, Türkiye’de siyasal gericiliğin temel dayanağı ve dolayısıyla her türlü özgürlüğün baş engeli sermaye sınıfı ve onun burjuva sınıf iktidarıdır. Rusya’da burjuvazi reformcu çizgide bir “muhalif” sınıftı, Türkiye’de burjuvazi iktidara mutlak egemen sınıftır. Rusya’da burjuvazi, onu sefil (“Şipovvari”!) bir anayasa taviziyle yarıyolda boğmak için de olsa, “devrimden yana” görünüyordu, Türkiye’de burjuvazi adını nasıl koyarsanız koyun her türlü devrimin baş hedefi ve baş düşmanıdır.

Rusya’da “Devrimin burjuva-demokratik içeriği, ülkenin toplumsal ilişkilerini (yapısını, kurumlarını) ortaçağdan, serflikten, feodalizmden temizlemek demektir” (Lenin). Peki ya Türkiye’de devrimin toplumsal-iktisadi içeriği nedir? Rusya’da devrim, soylular sınıfının iktidarını temsil eden “otokrasi ile kapitalist Rusya’nın tüm yapısı arasındaki çelişki”yi çözecekti (Lenin). Peki ya Türkiye’de neyi çözecek? Rusya’da “burjuva devrim”, burjuva toplumun engelsiz gelişmesi için normal koşulların yaratılması anlamına geliyordu. Ya Türkiye’de devrim ne anlama geliyor?

Liberal cehaletin içler acısı halini sergilemek için daha da

çoğaltılabilecek bu sorular silsilesinin bir tekini bile sormak gerçekte yeterlidir. Aslında bunca çaba gereksizdir; yıllardır sürdürülen tartışmalar bir yana, en son olarak, Türk-İş'ten ödünç alınma slogan üzerine tartışmalarında komünistler, *İki Taktik*'in bu liberal adaptasyonu üzerinde bir kez daha durdular. *Sermaye İktidarı ve Demokrasi Mücadelesi* başlıklı bölümde, buna ilişkin tartışma, şu sözlerle başlıyor: "Tahmin edileceği gibi, siyasal demokrasinin kazanılmasıyla proletaryanın kurtuluşu arasında kurulan yukarıdaki türden bir bağlantının esin kaynağı, Lenin'in, başta *İki Taktik* olmak üzere, Rus burjuva devriminin anlamı ve tarihsel sınırlarını ele aldığı çeşitli metinlerdir. Fakat esinlenenlerin talihsizliği, Lenin'in, feodal soyluluğun iktidarını temsil eden otokratik çarlık rejiminin devrilmesinin ve bu sayede siyasal özgürlüğün kazanılmasının toplumsal anlamı ve tarihsel sınırları üzerine konuştuğunu, bu basit ve açık gerçeği, bu kadar kolay gözden kaçırmalarındadır. Rusya'nın içinde bulunduğu o somut tarihsel evrede Rus burjuva devriminin marksistlerce formüle edilen net hedefi ve sınırı, zaten 'burjuva toplumun tam demokratikleşmesi'nden başka bir şey değildir. Demokratik Cumhuriyet'in de bundan öteye bir anlamı yoktur." (Bkz, *Kızıl Bayrak*, sayı: 9)

İki Taktik'in bu cahil okurları, bu temel eserde Lenin'in önemle "Soyut gerçek diye bir şey yoktur. Gerçek her zaman somuttur" dediğini, ve dolayısıyla, şu veya bu istemin somut tarihsel koşullardan bağımsız olarak ele alınamayacağını ve ortaya koyulamayacağını özenle vurguladığını, gözönünde bulundurmamak zorundaydılar. Lenin bunu, üstelik tam da siyasal özgürlük (demokratik cumhuriyet) sorunu üzerinden örnekler:

"Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içerisinde belirlenmelidir. Herşey görelidir, herşey akıp gider ve herşey değişir. Alman sosyal-demokrasisi, cumhuriyet istemini programına koymuyor. Almanya'da durum öyledir ki, bu sorun pratikte sosyalizm sorunundan ayrılamaz. (...) Rus sosyal-demokrasisinde cumhuriyet istemini program ve ajitasyon dışı bırakılması diye bir sorun hiçbir zaman olmamıştı bile, çünkü ülkemizde cumhuriyet sorunu ile sosyalizm sorunu arasında ayrılmaz bir

bağ olduğu sorunu bizde sözkonusu edilemez. 1898'in Alman sosyal-demokratının cumhuriyet sorununa özel bir ağırlık vermiş olması oldukça doğaldı ve bu ne bir şaşkınlığa ne de bir suçlamaya neden olabilir. Ama 1848'de cumhuriyet sorununu arka plana iten bir Alman sosyal-demokrasi düpedüz bir devrim haini olurdu. Soyut gerçek diye bir şey yoktur. Gerçek, her zaman somuttur." (*İki Taktik*, Sol Yayınları, 5. baskı, s.100)

Lenin, 19. yüzyılın sonunda siyasal özgürlük sorunu Almanya'da önemini yitirdi demiyor, fakat "bu sorun pratikte sosyalizm sorunundan ayrılamaz" artık diyor. Bu bakış açısının ne kadar özel bir önem taşıdığını tarihsel olayların sonraki seyri üzerinden daha iyi anlayabiliriz. 1918 Kasım'ında artık Alman burjuvazisinin safına geçmiş bulunan Alman sosyal-demokrasisi, tam da cumhuriyet sorununu pratikte sosyalizm sorunundan ayırarak, yani geçmişteki perspektifine ihanet ederek Alman Devrimi'ni boğmayı başarabildi. Ne var ki bütün bunları anlayabilmek için, küçük-burjuva demokrati değil de komünist olmak gerekir ki, zaten cehaleti tamamlayan asıl sorun da buradadır.

Otokratik soylular Rusyası ile bir burjuva cumhuriyet olan Türkiye'yi bu kadar kolay birbirine karıştıran TDKP-MK yayın organına, *İki Taktik*'ten bir kaç alıntı da biz verelim:

"Bir burjuva devrim, burjuva yani kapitalist toplumsal ve ekonomik sistem çerçevesinin dışına çıkmayan bir devrimdir. Burjuva devrim, kapitalist gelişmenin gereksinmelerini ifade eder ve kapitalizmin temellerini yıkmaktan çok uzaktır, tersi yönde bir etki yapar -bu temelleri genişletir ve derinleştirir. Onun için bu burjuva devrim yalnızca işçi sınıfının çıkarlarını değil, tüm burjuvazinin çıkarlarını da ifade eder." (s.49-50)

"Burjuva devrim, geçmişin kalıntılarını, (yalnızca otokrasiyi değil monarşiyi de içeren) feodal kalıntıları, en kararlı bir biçimde süpürüp atan, ve kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesini en eksiksiz biçimde güvence altına alan bir altüst oluşun ta kendisidir." (s.51)

"Devrime karşı birleşenler, otokrasidir, saraydır, polistir, bürokrasidir, ordudur, ve bir avuç aristokrasidir. ... Üstelik,

burjuvazi, bir bütün olarak, şimdi devrimden yanadır, özgürlük konusunda ateşli söylevler vermekte ve halk adına ve hatta devrim adına, giderek daha sık konuşmaktadır. Ama biz marksistler, ... burjuvazinin devrimi desteklemede tutarsız, çıkarıcı ve korkak olduğunu biliyoruz. Burjuvazi dar, bencil çıkarları karşılanır karşılanmaz, tutarlı demokrasiye 'yüz çevirir çevirmez' (...) yığın halinde kaçınılmaz olarak karşı-devrime, otokrasiye yönelecek, devrime ve halka karşı dönecektir." (s.116-117)

Rusya'da burjuvazi ara bir sınıftı, Türkiye'de ise iktidardaki egemen sınıftır. Bu denli temel bir farkı gözden kaçırarak *İki Taktik*'ten Türkiye devrimi için "sağlam ilkelere dayalı" sözde sonuçlar ile "özgürlük mücadelesini büyük burjuvazinin ellerine terketmemek" üzerine temel bir ders çıkaran "öncü" bir partinin hali ne içler acısı bir durumdur!

"... bu akımların hemen tümü, demokrasi bayrağım büyük burjuvazinin ellerine teslim ederek, kendileri de liberal bir muhalefet rolünü üstlendiler." Düşününüz ki, bunu bu baylar, 20 yıllık temel kusuru kendi içinde idealleştirilmiş bir "demokrasi mücadelesi"nin çerçevesini aşmamak olan Türkiye sol hareketi için söylüyorlar! Oysa bilmeleri gerekirdi ki, sermaye iktidarı koşullarında, "liberal sol muhalefet"in çizgisi, her zaman, tam da kendi başına idealleştirilen, pratikte sermaye iktidarının devrilmesi ve sosyalizm sorunundan koparılan bir "demokrasi mücadelesi" eksenine dayalıdır. Bu demokrasi mücahitleri, "İş-Ekmek-Özgürlük!" platformundan beri, gece gündüz "yaşasın demokrasi mücadelemiz" ayinleri düzenleyen "Devrimci Yol çevresi" kalıntıları ve her zaman "yüzyıllık demokrasi mücadelemiz" türküsünü çağıran Doğu Perinçek çevresi ile aynı genel kategoride yer aldıklarının farkında bile değiller.

Ve artık kavramaları gerekir ki, sermaye iktidarı koşullarında, demokrasi mücadelesi sözkonusu olduğunda, bir marksist devrimci ile bir liberal demokrasi kesin çizgilerle birbirinden ayıran temel tartışma eksenini, bu mücadelenin önemsenmesi ya da küçümsenmesi değil, fakat onun nasıl bir genel perspektif içinde ele alındığıdır.

Lenin'in marksist devrimcinin sorunu ele alışına ilişkin ola-

rak söyledikleri şunlardır: “Demokrasi sorununun marksist çözü-
mü, proletaryanın burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini
hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özelemleri
kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir.”

İki Taktik'ten olur olmaz aktarmalar yapanların günümüz
Türkiye'si için son derece anlamlı olan bu temel düşünceyi
ısrarla görmezlikten gelmeleri bir rastlantı olabilir mi?

Ekim, sayı:112

1 Ocak 1995

İşçi ve emekçilerin acil istemleri bakımından yerinde ve isabetli olan bir şiar, bir parti ya da akımın bu istemleri ve onların ifade bulduğu şiarı ele alış bakımından tümüyle kıtışta bir arılama gelebilir. Kendiliğindenlik durumu sınıf hareketi için olağan bir görünümüdür. Fakat bu kendiliğindenliği alıp kendisi için bir mücadele platformu haline getirmeye kalkacak her parti ya da akım, kendiliğindençilik denilen ve reformizmde ifade silâ bulan bir toplumun saf temsilcisi olacaktır. İşçilerin ve emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarını düzeltmek, demokratik hak ve özgürlükleri kazanmak için verdikleri mücadele tümüyle olağan ve zorunludur. Fakat biliyoruz ki, bu çerçeveyi alıp bundan genel bir mücadele platformu yaratmaya çalışmak, evrensel planda reformizmin tüm tarihsel temelidir.

Dolayısıyla, "İş-Ekmek-Özgürlük!" sloganına ilişkin asıl tartışma da, bu sloganın dile getiriliği istemlerin işçi sınıfı hareketinin bugünkü durumu bakımından anlamı değil, fakat kendini bu sloganla özdeşleştiren akımın (ki gerçekte bugünün Türkiye'sinde birden fazla gruptan oluşmaktadır) izi slogan karşısındaki konumudur. Demek oluyor ki, sorun bir pratik istemler sorunu değil, teorik-siyasal perspektifler sorunu'dur. Sınıf hareketinin mevcut durumu ve düzeyiyle ilgili değil onun "önetil"mesi ve ona önderlik etmek üddiasındakilerin ideolojik-politik konumuyla ilgilidir.

Demek oluyor ki, sınıf hareketinin bugünkü acil istemleri bakımından son derece masum görünen bu slogan, "İş-Ekmek-Özgürlük!", eğer sınıf hareketine "önderlik" üddiasındaki bir hareketin stratejik perspektiflerini ifade ediyorsa, bu durumda, sınıf hareketinin devrimci gelişmesi ve işçi sınıfının devrimci iktidarı mücadelesinin kurulmuş reformist bir barikattan başka bir şey değildir.